

**ANKARA ETNOĞRAFYA MÜZESİ' NDE BULUNAN ÇANAKKALE
SERAMİKLERİ**

Esra KILIÇOĞLU

**Ağustos 2019
DENİZLİ**

**ANKARA ETNOĞRAFYA MÜZESİ' NDE BULUNAN ÇANAKKALE
SERAMİKLERİ**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı
Sanat Tarihi Programı**

Esra KILIÇOĞLU

Danışman: Dr. Öğr. Ü. Saim CİRTİL

**Ağustos 2019
DENİZLİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı Bilim Dalı öğrencisi Esra KILIÇOĞLU tarafından Dr. Öğr. Ü. Saim CİRTİL yönetiminde hazırlanan “Ankara Etnografya Müzesi’ nde Bulunan Çanakkale Seramikleri” başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından ~~19.08.2019~~ 19.08.2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı
Prof. Dr. Osman KUNDURACI

Jüri-Danışman
Dr. Öğr. Ü. Saim CİRTİL

Jüri
Doç. Dr. Mustafa BEYAZIT

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 11/09/2019..tarih ve ..36/01.. sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Enstitü Müdürü
Prof. Dr. Ahmet BARDAKCI

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

İmza

Esra KILIÇOĞLU

ÖN SÖZ

Ankara Etnoğrafya Müzesi Türk kültürünün tarihini ve rengini yansıtan Cumhuriyet Döneminde yapılan ilk devlet müzesidir. Müzenin çatısı altında Anadolu'nun çeşitli yörelerinden getirilmiş yüzlerce örnek sergilenmektedir. “Ankara Etnoğrafya Müzesi'nde Bulunan Çanakkale Seramikleri” başlıklı tez çalışmamı başlamadan önce çalışmanın yürütülebilmesi adına gerekli resmi izinler Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Müze müdürlüğünden alınmış ve müze teşhirinde bulunan kataloglamaya dahil eserlerle ilgili detaylı bir araştırma sürecine başlanmıştır. Müzede Çanakkale Seramikleri seksiyonundan sorumlu olan müze yetkililerinden Arkeolog Seval TAN ile görüşülerek teşhirde bulunan esere ait envanter fişleri arşivden çıkarılmıştır. Detaylı inceleme ilgili yayınlarla desteklenerek sağlanmıştır. Buradan elde edilen bilgiler doğrultusunda tez danışman hocam Sayın Dr. Öğr. Ü. Saim CİRTİL ile çalışma planı oluşturularak araştırma süreci birlikte yürütülmüştür. Çalışmamda Çanakkale Seramikleri malzeme, form, süsleme açısından değerlendirilerek tarihlendirmesi yapılmıştır. Müze ve özel koleksiyonlarda bulunan benzer örnekleri ile kıyaslama yapılarak örneklerle açıklanmıştır. Tez çalışmam süresince yardımları ile beni yönlendiren, anlayışını hiçbir zaman esirgemeyen danışman hocam Sayın Dr. Öğr. Ü. Saim CİRTİL' e, hayatıma dair her konuda desteğini hissettiren, katkıları ile beni onurlandıran hocam Sayın Öğr. Gör. Dr. Selda Özgün CİRTİL' e, araştırmam boyunca gösterdiği kolaylıklardan dolayı Ankara Etnoğrafya Müzesi çalışanı Arkeolog Seval TAN'a, çalışmamdaki yardımları ve manevi desteklerinden dolayı Hakan İNCEOĞLU, Ümit SAYGILI ve Görkem VERİM' e, özveri ile yanımda olan iş arkadaşlarım Kübra SOYDAŞ ve Meryem Cansın DEMİR'e teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

ANKARA ETNOĞRAFYA MÜZESİNDE BULUNAN ÇANAKKALE SERAMİKLERİ

Kılıçoğlu, Esra

Yüksek Lisans Tezi

Sanat Tarihi ABD

Tez Yöneticisi: Dr. Öğr. Ü. Saim CİRTİL

Ağustos 2019, 169 Sayfa

Seramik sürekli olarak görünüşünü ve yapım malzemesini yenilemiş, farklı toplumların kültürlerinden izler de alarak geçmiş ile günümüz arasında köprüler kurmuştur. Sanat tarihinin geleceği açısından, beğeni yelpazesi geniş olan geleneksel seramik sanatının araştırılıp değerlendirilmesi dünya çapında önem arz etmektedir. Bu önem kültürlerin tanımlanmasında ve ortaya çıkması anlamında seramiğin bir bildirim aracı niteliği taşımasındandır. Geleneksel seramik sanatı içerisinde farklı biçim ve zengin süsleme anlayışı ile ayrıcalıklı bir yere sahip olan Çanakkale Seramikleri' nin 17. yy. sonlarından başlayarak 20. yy. başlarına kadar üretimi devam etmiştir. Bu eserlerin birçok örneğine günümüzde müzelerde, koleksiyonlarda ve antikacılarda rastlanabilmektedir. Ankara Etnoğrafya Müzesi' nde Bulunan Çanakkale Seramikleri isimli araştırmam boyunca Çanakkale Seramikleri' nin serüveni tarihsel süreç içinde incelenmiştir. Tez kapsamında geleneksel Çanakkale Seramikleri içerisinde Ankara Etnoğrafya Müzesi' nde yer alan örnekler ayrıca detaylandırılarak ele alınmıştır.

Müze teşhirinde bulunan ve depoda muhafaza edilen toplamda 40 eser üzerinde kapsamlı bir araştırma yapılmıştır. Eserler ile ilgili tüm kayıtlar müze arşivinden alınmış, eserlerin tek tek fotoğrafları çekilmiştir. Eserler envanter bilgileri ışığında belirli bir düzen dahilinde çizimlerle detaylandırılarak fotoğraflarıyla beraber künyelenmiştir.

Tez çalışmam konusu itibarıyla üç bölümde ele alınıp değerlendirilmiştir. Giriş kısmında konunun önemi ve çerçevesi belli edilmiş, araştırma esnasında kullanılan yöntemler aktarılmış, araştırmacıların konu ile ilgili çalışmalarından, Çanakkale ilinin coğrafik ve tarihi özelliklerinden, Ankara Etnoğrafya Müzesi' nin tarihçesinden bahsedilmiştir. Birinci bölümde seramiğin tarihsel gelişimi genel manada anlatılmış ve süreç içinde Çanakkale Seramikleri' nin teknik ve biçim özellikleri aktarılmıştır. Bu seramikler hakkında seyyahların anlatımlarına yer verilerek konu detaylandırılmıştır. İkinci bölümde müzede yer alan seramikler, elde edilen kayıtlar ışığında tek tek anlatılarak katalog çalışması yapılmıştır. Üçüncü bölümde ise örnekler malzeme, kullanılan teknik, form çeşitliliği, süsleme özellikleri ve tarihlendirme bakımından gruplandırılarak değerlendirilmiştir. Sonuç bölümünde ise Çanakkale Seramikleri' nin Türk seramik sanatı içinde neden önemli olduğu, kısaca tarihsel gelişimi ve bugünkü durumundan söz edilmiştir. Bu eserlerin bıraktığı izlenimlerden bahsedilerek konu ile ilgili önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çanakkale, Seramik, Çömlekçilik, El Sanatları, Etnoğrafya Müzesi

ABSTRACT

ÇANAKKALE CERAMICS IN THE MUSEUM OF ANKARA ETNOGRAPHY

Kılıçoğlu, Esra

Master Thesis

Department: Art of History

Adviser of Thesis: Assist. Prof. Dr. Saim CİRTİL

August 2019, 169 Pages

Ceramics has constantly revised its appearance and construction material, and it has built bridges between past and present by taking traces of cultures of different societies. In terms of the future of art history, researching and evaluating the traditional ceramic art with a wide range of acclaim is of great importance worldwide. This importance is due to the fact that ceramics are a means of reporting in the sense of the identification and emergence of cultures. Çanakkale ceramics, which have a privileged place with their different form and rich ornamentation in the traditional ceramic art, have been produced from the late 17th century to the early 20th century. Many examples of these works can be found today in museums, collections and antique shops. Çanakkale ceramics during the historical process, which are located in Ankara Ethnography Museum, have been researched within the scope of the thesis, the examples of the traditional Çanakkale ceramics in Ankara Ethnography Museum were also elaborated in this thesis.

A comprehensive study was conducted on 40 artifacts on the museum display and stored in the warehouse. All records related to the works were taken from the archives of the museum and were photographed one by one. In the light of the inventory information, the works are detailed with drawings in accordance with a certain order.

The subject of the thesis is discussed and evaluated in three chapters. In the introduction; the importance and the framework of the subject were determined and the methods used during the research were mentioned. The studies of the researchers, the geographic and historical features of Çanakkale province have And the history of the Ethnography Museum of Ankara have also been mentioned. In the first part; the historical development of ceramics is explained in general terms and the technical and form characteristics of Çanakkale ceramics are discussed. The subject is explained by giving the narratives of the travelers about these ceramics. In the second chapter, the ceramics in the museum were explained in the light of the records and were cataloged. In the third chapter, the samples are grouped in terms of material, technique, variety of form, and ornamentation characteristics. In the conclusion, it is briefly mentioned why Çanakkale ceramics are important in Turkish ceramic art, and its historical development and present situation. By mentioning impressions left by those works some suggestions were made about the subject.

Keywords : Çanakkale, Ceramic, Pottery, Handicrafts, Ethnography Museum

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR.....	vi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SERAMİK VE ÇANAKKALE SERAMİKLERİ

1.1 Seramiğin Tarihi.....	11
1.2 Çanakkale Seramiği Teknik Özellikleri.....	14
1.3 Çanakkale Seramiği Biçimleri	17
1.4 Seyahatnamelerde Çanakkale Seramikleri.....	21

İKİNCİ BÖLÜM

ANKARA ETNOĞRAFYA MÜZESİ ÇANAKKALE SERAMİKLERİ

2.1 Testiler.....	24
2.2 Kaplar	53
2.3 Vazolar	61
2.4 Mangal	63
2.5 Şamdan.....	64

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE KARŞILAŞTIRMA

3.1 Malzeme.....	68
3.2 Teknik	68
3.3 Form/ Biçim	69
3.4 Süsleme	70
3.5 Tarihlendirme.....	75

SONUÇ	76
KAYNAKLAR	78
ÇİZİMLER	83
FOTOĞRAFLAR.....	123
TABLO. Seramiklerin Envanter Bilgileri	155
GRAFİKLER.....	158
ÖZ GEÇMİŞ	159

KISALTMALAR

age.	adı geçen eser
agm.	adı geçen makale
agt.	adı geçen tez
AKMED	Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü
cm	santimetre
ev.	Çeviren
Dr.	Doktor
Env.	Envanter
M.Ö.	Milattan Önce
no	numara
Öğr. Ü.	Öğretim Üyesi
s.	sayfa
vd.	ve diğeri
Yük.	Yükseklik
yy.	yüzyıl

GİRİŞ

Konunun Tanımı ve Önemi

Her toplum birbiriyle kültürel, sosyal anlamda etkileşimde bulunarak kendine özgü bir sanat anlayışı oluşturmuştur. Geleneksel el sanatlarımız içerisinde yer alan insanlık tarihinin uygarlığa yapmış olduğu en eski ve en kalıcı katkılardan biri seramik üretimidir. Bu nedenle bizlere geçmişimizi daha iyi anlayarak değerlendirme yapabilme imkânı sunan seramiğin önemi ortadadır.

Toplumların gelişmesi ve sanat olgusunun ön plana çıkmasıyla seramikten üretilen sanat eserleri oldukça değer kazanmıştır. Seramiğin, teknik ve teknolojik gelişmelerin ışığında şekil alma biçimleri artmış, bu durum birçok form ve desenin ortaya çıkmasını da beraberinde getirmiştir.

Neolitik Çağ ile başlayan, daha sonraki devirlerde birikimle gelişmeye devam eden bu üretim, günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Medeniyetlerin geçmişimize bıraktıkları önemli izleri onların ürettiği pek çok ürünün yanı sıra seramik geleneklerini de inceleyerek anlayabilmemiz mümkündür.

Toplumların tarihi, ortaya çıkardıkları eserlerle aydınlanmaktadır. Yüzyıllarca nesilden nesile aktarılan, bilgi, sanat ve kültür hazineleri olan bu eserler; bir toplum için öğrenme, gelişme ve yeni eserler oluşturma kaynağı olmuştur. Seramik hayal gücü ve bilgi ile olgunlaşır, deneyim sayesinde üst seviyelere ulaşır.

Anadolu Türk devri seramikleri hakkında elde ettiğimiz bilgiler, bilimsel analiz yöntemleri, kazı raporları ve yapılan akademik-sanatsal araştırmalarla her geçen gün artmaktadır. Ancak bu konu ile ilgili yayınların azlığı dikkatimizi çekmektedir.

Sanat tarihi araştırmalarına konu olmuş, 17. yy. sonlarından 20. yy. başına kadar üretimleri devam etmiş olan Çanakkale Seramikleri, hem kendi bölgesine has karakteristik özellikler taşıyan hem de Dünya seramik sanatında benzersiz bir yere sahip olan eser topluluğudur.

Çanakkale Seramikleri' nin yapılış şekilleri itibarıyla ilk dönemde daha özenli ve ince işçilikle eserler üretilirken daha sonra kaba ve abartılı biçimde -ki bazı araştırmacılar bu eserleri çirkin olarak nitelendirmiştir- eserler üretilmiştir.

Çalışmamızda; her iki anlayıştaki eserler de incelenmiştir. Önceleri çok fazla dikkate alınmayan Çanakkale Seramikleri birkaç yayın haricinde pek ele alınmazken son yıllarda yapılan çalışmalarla hak ettikleri yeri bulmaya başlamışlardır.

Çanakkale Seramikleri' nin üslup özelliklerini, seramik sanatı içerisindeki yerini belgelerle açıklayan ilk çalışma Gönül Öney'in yayınıdır¹. Son zamanlarda ise akademik çalışmalarda yerini almaya başlamıştır². Müzelerde ve koleksiyonlarda da Çanakkale Seramiklerinden örnekler görülmektedir. Suna ve İnan Kırac Koleksiyonu' nda yer alan Çanakkale Seramikleri Ara Altun tarafından 1996 yılında yayınlanmıştır³. Bu eserler, en kapsamlı Çanakkale Seramikleri Koleksiyonu olarak AKMED Antalya Kaleiçi Müzesi'nde sergilenmektedir⁴. İstanbul Sadberk Hanım Müzesi' nde de ve İstanbul Çinili Köşk Müzesi' nde Çanakkale Seramiklerine özel bir bölüm ayrılmıştır⁵.

Çanakkale Seramikleri; Çanakkale ilinin geçmişinden getirdiği, coşkun kültür zenginlikleriyle harmanlanmış orijinal örnekler olmakla beraber şimdiye kadar birkaç sanat tarihi yayını dışında gereken ilgiyi görememişlerdir. Bu araştırmalar arasında genel olarak bahsi geçen seramiklerin detaylı özelliklerine değinilmemiş, tek tek çizimleri yapılmamıştır. Araştırmamızda Ankara Etnoğrafya Müzesi' nin teşhirinde ve daposunda bulunan toplamda 40 Çanakkale Seramiği özel olarak kendi içinde detaylı biçimde incelenmiştir.

Kültürümüzün değerli parçalarından biri olan bu eserler daha fazla sahiplenilmeli ve daha kapsamlı olarak tanıtılmaya çalışılmalıdır.

¹ Gönül Öney, *Türk Devri Çanakkale Seramikleri*, Ankara 1971.

² Filiz Sanay, *Türk Dönemi Çanakkale Seramiklerinin Dünü ve Bugünü*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1989; Deniz Ayda, *Çanakkale Seramikleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1992; Esin Küçükbiçmen, *Çanakkale Seramiklerinde Hayvan Figürleri ve Günümüz Yorumları*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir 2007; Mehmet Coşar, *Islık Çalan Seramikler ve Yeni Önergeler*, (Yüksek Lisans Tezi), Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale 2008.

³ Ara Altun vd., *Çanakkale Seramikleri*, İstanbul 1996.

⁴ WEB_1. (2019) Suna-İnan KIRAC's web site.

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:MBjGP_ILdnMJ:seramik.kaleicimuzesi.com/ind ex_tr.php+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr (23.05.2019).

⁵ Ara Altun vd., *Türk Çini ve Seramikleri*, İstanbul 1991; Gökhan K. Tengiz, *Çinili Köşk Müzesi Teşhirinde Bulunan Kütahya Kullanım Çinileri ve Çanakkale Seramiklerinin Kataloglanması*, (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir 2012, s. 77.

Çalışma kapsamında belirlenen konu başlıklarına ilişkin, kütüphanelerden süreli/süresiz yayınlardan ve internet üzerinden bir yayım taraması yapılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda elde edilen kaynaklar düzenlenerek tez yazımı esnasında gerekli olan bilgilerle ilişkilendirilerek yorumlanmıştır.

Konunun Sınırları

Bu araştırmada konu “Ankara Etnoğrafya Müzesi’ nde Bulunan Çanakkale Seramikleri” olarak belirlenmiştir.

Bu araştırmanın amacı-sınırları, insan hayatında tarih öncesi çağlardan günümüze kadar birçok alanda kullanılan ve malzeme olarak büyük önem taşıyan seramiğin ilk kullanım dönemleri itibari ile tarihsel gelişimini araştırmaktır. Çeşitli form, desen, kompozisyon ve süsleme özellikleri ile sanatsal anlamda kültürler arası bir etkileşim aracı olarak değerlendirilip yöresel özellikler taşıyan Çanakkale Seramikleri’ nin bu alandaki ayrıcalıklı yerini özellikle belirtmektir. Seramikler Çanakkale, İstanbul, Antalya, Ankara, Edremit bölgelerdeki müzelerin yanı sıra birçok yerli ve yabancı özel koleksiyonlarda yer bulmuştur. Bu çalışmada, Ankara Etnoğrafya Müzesi’ ndeki 40 eser elde edilen veriler ışığında incelenip objelerin ayrıntılı tanımlamaları yapıp çizimler ve fotoğraflarla desteklenerek her bir obje için katalog çalışması yapılmıştır.

Kullanılan Yöntem

Ankara Etnoğrafya Müzesi’ nde bulunan Çanakkale Seramikleri’ nin bir kısmı teşhirde sergilenirken, bir kısmı ise diğer eserler gibi depoda saklanmaktadır. Müzede bulunan Çanakkale seksiyonunda yer alan eserler arasında az dekorlu ve sade olanların yanı sıra abartılı ilginç örnekleri görmemiz mümkündür.

Seramiklerin tarihi dokusunun araştırılması, geleceğe ışık tutması, günümüzde atölyelerde çalışan sanatçılara ve konu ile ilgili çalışma yapan araştırmacılara yardımcı olması açısından önemli görülmektedir.

Tezimin giriş bölümünde; konu tanımlanarak sınırları belirlenmiş, konuyla ilgili çalışmalardan örnekler verilmiştir. Kullanılan yöntem ve metotlar izah edilmiştir. Çanakkale ilinin coğrafyası ve tarihi geçmişinden bahsedilmiştir. Müzenin tarihçesi hakkında bilgi verilerek müzenin konumu, mimarisi ve içerisinde yer alan eserlere kısaca değinilmiştir. Birinci bölümde; seramiğin genel manada ne olduğu, tarihsel

süreçte kullanımları hakkında bilgi verilmiş, Çanakkale Seramikleri' nin teknik ve biçim özellikleri ayrıca detaylandırılarak incelenmiştir. Kataloğu oluşturan ikinci bölümde; müzenin teşhirinde sergilenen ve deposunda muhafaza edilen Çanakkale Seramikleri hakkında künye bilgileri verilmiştir. Üçüncü bölümdeyse incelenen eserlerin malzeme, teknik, form süslemesi ve tarihlendirilmesi birbirleri ve benzer eserlerle kıyaslanarak değerlendirme yapılmıştır. Yapılan araştırmalar neticesinde elde edilen sonuçlar verilmiş, akabinde faydalanılan kaynaklar sıralanmış, eserlerin formlarından hareketle oluşturulan çizimlerin görünüş/kesitleri, eserlerin ve benzer örneklerin fotoğraflarına yer verilerek çalışma sonlandırılmıştır.

Çanakkale Seramikleri ile ilgili müze teşhirinde 23, müzenin depo kısmında ise 17 olmak üzere toplamda 40 eser incelenmiştir. Çalışmam bu müzenin teşhiri ile sınırlı olmaktan öteye geçmiş, müzeye kayıtlı tüm Çanakkale Seramiklerini kapsayan bir tez olmuştur. Bununla ilgili olarak Sosyal Bilimler Enstitüsü kanalı ile araştırma yapılabilmesine ilişkin Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan resmi yazı ile izin alınmıştır. Müzede kalabalık bir eser gurubunu oluşturan seramiklerin ilk olarak yüksek çözünürlükte fotoğrafları çekilmiş, daha sonra eserlerin envanter bilgileri tek tek çıkarılarak eserlere ait tüm dokümanlar alınmıştır. Eserlerin kayıtları belirli bir düzen dâhilinde fotoğrafları ile birlikte künyelenmiş, eserlerin detaylı biçimde çizimleri (Autocad programında) yapılmıştır.

Konu İle İlgili Çalışmalar

Çanakkale ilinin coğrafi ve tarihsel süreci, Seramik Sanatı ve Çanakkale Seramikleri ile ilgili çalışmalar gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu çalışmalar alt kısımda en erken tarihli olandan itibaren sırasıyla verilmiştir.

Nurettin ÜNEN, Türk kültürünün önemli parçalarından olan Çanakkale ilinin coğrafi, tarihi, kültürel, sosyoekonomik yapısını detaylı bir şekilde anlatmıştır⁶.

Gönül ÖNEY, Çanakkale Seramikleri konusunda yapılan çalışmalara öncülük ederek en kapsamlı incelemeyi yapan araştırmacımız Türk Devri Çanakkale Seramikleri' nin kökenini, gelişimini belgelere dayandırarak döneme tanıklık etmiş yerli/yabancı gezginlerin eserlerindeki anlatımlarını aktarmış, diğer araştırmacılara öncülük ederek kaynak sağlamıştır⁷.

Gönül ÖNEY, Anadolu' da ki Türk Çini Sanatının tarihsel serüvenini, kullanılan form ve süsleme tekniklerinin gelişimini anlatmıştır⁸.

Aşkıldil AKARCA, yayınında Çanakkale çömlekçiliğinin köklerini araştırarak dayandığı merkezleri izah etmiştir⁹.

Oktay ASLANAPA, yapmış olduğu çalışmasında Anadolu' daki Türk Keramik Sanatını 11. yy.' dan başlayarak örneklerle tanıtmıştır¹⁰.

Ateş ARCASOY, seramik endüstrisinin başlangıcından bugüne teknolojik anlamdaki üretim safhalarını ve gelişimini anlatmıştır¹¹.

Pars TUĞLACI, kitabında Osmanlı Dönemindeki şehirlerin siyasi, kültürel tarihlerini tanıtmıştır. Çanakkale şehrinin Osmanlı Döneminde olduğu gibi Kale-i Sultaniye adı ile tarihsel serüvenini anlatmıştır¹².

⁶ Nurettin Ünen, *Diñkü ve Bugünkü Çanakkale*, Ankara 1947.

⁷ G. Öney, "Çanakkale...", 1971.

⁸ Gönül Öney, *Türk Çini Sanatı*, İstanbul 1976.

⁹ Aşkıldil Akarca, "Çanakkale' de Yeni Bir Çanak Çömlek Merkezi", *8. Türk Tarih Kongresi Bildiriler Kitabı*, Ankara 1979, s. 501-506.

¹⁰ Oktay Aslanapa, "Anadolu' da Türk Keramik Sanatı", *Erdem Dergisi*, 5/15, Ankara 1989, s. 871-876.

¹¹ Ateş Arcasoy, *Seramik Teknolojisi*, İstanbul 1983.

¹² Pars Tuğlacı, *Osmanlı Şehirleri*, İstanbul 1985, s. 187.

Deniz AYDA, Türk Seramik Sanatı içinde geleneksel Çanakkale Seramikleri' nin özelliklerini tarihi gelişim süreci içerisinde belirterek seçkin örneklerle açıklamıştır¹³.

Ara ALTUN, Çanakkale Seramikleri Suna ve İnan Kıraç Koleksiyonunu yayınlamıştır. Bu zengin koleksiyonda Çanakkale Seramikleri' nin genel bir tanıtımı yapıldıktan sonra koleksiyondan seçilmiş 252 eser katalog bilgileri, renkli fotoğrafları ile birlikte tanıtılmıştır¹⁴.

Filiz SANAY, yayınında Türk Dönemi Çanakkale Seramikleri' nin yapım aşamalarını, uygulanan teknikleri anlatarak detaylandırmıştır¹⁵.

Sevim ÇİZER, Çanakkale Seramik Sanatının Ege Adalarındaki seramikçiliği etkileme sebeplerini araştırmıştır¹⁶.

Esin KÜÇÜKBİÇMEN, çalışmasında Çanakkale Seramikleri' nin üretim çeşitliliğinden ve bu örnekler arasında yer alan hayvan figürlü eserlerin coşkulu anlatımından bahsetmiştir. Günlük kullanım eşyası olmaktan çıkıp farklı duruş ve ifadeleri ile dikkat çeken hayvan figürlü seramikler hakkında günümüz sanatçıların kişisel yorumlarına da yer verilmiştir¹⁷.

Ahmet Cüneyt ER, seramik sanatı tarihi süresince üretimi yapılan eserlerin simgesel olarak sınıflandırılmasını ve değerlendirmesini yapmıştır. Çağdaş seramik sanatçılarının eserlerinden örnekler vererek konuyu daha fazla detaylandırmıştır¹⁸.

Gökhan K. TENGİZ, İstanbul Çinili Köşk Müzesi teşhirinde yer alan Çanakkale Seramikleri' nin kataloglama çalışmasını yaparak tanıtmıştır¹⁹.

¹³ D. Ayda, *agt.*

¹⁴ A. Altun vd., *age.*

¹⁵ Filiz Sanay, "Türk Dönemi Çanakkale Seramikleri", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, Sayı: 159, İstanbul 2000, s. 35-39.

¹⁶ Sevim Çizer, "Çanakkale Örneğinde Batı Anadolu Seramikçiliğinin Ege Adalarındaki Uzantıları", *Çanakkale Seramikleri Kolokyumu Bildirileri*, Antalya 2008, s. 21-29.

¹⁷ Esin Küçükbiçmen, *agt.*, s.38.

¹⁸ A. Cüneyt Er, *Seramikte İşlevsel Simge Biçimlerin Araştırılması ve Plastik Biçim Olarak Çömlekçi Çarkında Üretilmesi*, (Basılmamış Yeterlilik Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir 2011.

¹⁹ G., K. Tengiz, *agt.* s.77.

Araştırmacılarımızdan M. Fatih KARAGÜL, Çanakkale Seramiklerini Anadolu'nun Türkleşmesi ve Ege Adaları arasında yaşanan kültür sentezi sonucu oluşup gelişmiş bir halk sanatı olarak tanımlamıştır²⁰.

Fikret HACIZADE, makalesinde seramikle ilgili çalışmalarda, kavram açısından Türkçenin bilimsel ve sanatsal kapasitesinin kullanım özelliklerini ortaya koymuştur. İnceleme alanı olarak da seramiğin bilim, teknoloji ve sanat dallarına ağırlık verilmiştir²¹.

Serap IŞIKHAN, Çanakkale Seramikleri' nin üretiminin günümüz teknolojisi ile yeniden üretilebilir ve benzer yeni tasarımlarla güncel üretimler yapılarak devam ettirilebilir olduğuna dair bir çalışma gerçekleştirmiştir²².

F. Ediz BERBEROĞLU, çalışmasında seramik form ve yüzeylerin organik doku araştırmalarını konu edinmiştir. Seramiğin ne olduğu, dokusu üzerinde durulmuş aynı zamanda tarihsel süreçte kullanımları incelenmiştir. Seramik form ve yüzeylerde organik dokuları okumayı amaçlayan tez çalışmasında işlerin üretim süreci incelenmiş, çıkan sonuçlar yorumlanmıştır²³.

M. Mahdizad TEKİYEH, Seramik Yüzeylerde Fırça İle Dekor isimli yüksek lisans tezinde seramik malzemenin estetik nitelik kazandığı alan baz alınarak seramik yüzeylerde fırça ile yapılan dekoratif uygulamalara yer vermiştir²⁴.

Çanakkale Seramikleri hakkında bilgilerimiz, yeni bilimsel yöntemleri, kazı raporları, yapılan akademik-sanatsal araştırma ve çalışmalarla her geçen gün artmaktadır.

²⁰ M., F. Karagül, agm. s. 85-105.

²¹ Fikret Hacızade, "Seramik Alanında Kullanılan Terim ve Kavramlarda Türkçenin Durumu", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 35, Konya 2014, s. 39-54.

²² Serap Işıkhan, "Tarihi Çanakkale Seramiklerinin Yeniden Üretimine Yönelik Güncel-Teknolojik Denemeler", *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 34, Erzurum 2015, s. 133-169.

²³ F. Ediz Berberoğlu, *Seramik Form ve Yüzeylerde Organik Doku Araştırmaları*, (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara 2015.

²⁴ M. Mahdizad Tekiyeh, *Seramik Yüzeylerde Fırça İle Dekor*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara 2015.

Çanakkale İlinin Tarihi

Çanakkale yarım ada olan Biga ve Gelibolu ile Bozcaada, İmroz, Tavşanlı adaları üzerindedir. Çanakkale Boğazı ile yarım adalar birbirinden ayrılır, aynı zamanda boğazın Ege ve Marmara Denizlerini birleştirdiği bilinmektedir²⁵.

Şehrin adı eski kaynaklarda Aleksandreia Troas, Antigoneia Troas, Colonia, Augusta Troadensium olarak anılmaktadır. Çanakkale bölgesinin tarihsel serüveni Troya antik kenti ile başlar ve en eski yerleşim yerlerinden biridir. Yapılan arkeolojik araştırmalar sonucunda şehrin tarihi M.Ö. 20. yy.' a tarihlendirilebilir²⁶.

Bölgede seramik ustaları tarafından gerçekleştirilen çanak-çömlek yapımı çalışmaları neticesinde Çanakkale isminin verilmiş olabileceği araştırmacıların kaynaklarında da geçer²⁷.

Evliya Çelebi Seyahatnamesi' nde Çanakkale' den bahsederken “Ve cümle sekiz yüz aded dükkanları var. Her esnaf-ı ehl-i hirefden mevcut olup müzeyyen çarsu-yı bazar-ı sultanıdır kim çoğu Ebü'l-feth evkafıdır²⁸” şeklinde bir tanımlaya yer vermiştir. Bölgede her türlü esnafın olduğundan ve kalede yer alan çarşıda satış yapıldığından bahsedilmektedir. Ayrıca eserde yer alan ifade ile bölgede dönem sanatkârları tarafından gerçekleştirilen yoğun üretim faaliyetleri olduğunu anlıyoruz.

“Çanakkale iline bugün 45 km. mesafede bulunan Akköy, çömlekçiliğin kökenlerinin dayandığı bölge olarak bilinmektedir²⁹.” Çanakkale' nin ilk Türk köylerinden olan çömlekçi köyü olarak da bilinen Akköy, günümüzde terk edilmiş ve bu yerleşim yeri artık tarla halini almıştır. Bu çömlek merkezinin keşfedilmesi ile Çanakkale çömlekçiliğinin kökenleri aydınlığa kavuşmuş olduğu bilinmektedir³⁰.

Seramik yapılırken kullanıma elverişli olan toprak kildir. Ancak kilin her türü seramik yapımı için uygun olmadığını söylememiz mümkündür. Killer plastik özellikleri nedeni ile kolay şekil alma imkânlarına sahiptir. Seramik yapımı için gerekli

²⁵ Nurettin Ünen, *Dünkü ve Bugünkü Çanakkale*, Ankara 1947, s. 5.

²⁶ Pars Tuğlacı, *age.*, 1985, s. 187.

²⁷ <https://islamansiklopedisi.org.tr/canakkale>

<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:APJUK9tRhjsJ:https://islamansiklopedisi.org.tr/canakkale+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr&client=opera>

²⁸ Evliya Çelebi, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, (çev. Yücel Dağlı vd.), İstanbul 2001, Cilt: 5, s.152.

²⁹ A. Akarca, *agm.*, s. 501.

³⁰ A. Akarca, *agm.*, s. 501-506.

olan ilk adım kaliteli kil yataklarının varlığıdır. Çanakkale ve çevresinde demir oranı yüksek, kırmızı renkli çeşitlilik gösteren alüvyonlu topraklar bulunmaktadır. Bölgede 17-20. yy.' lar arasında gelişme gösteren seramik yapımının ham madde kaynaklarının çeşitliliği ve bolluğu ile kuvvetle ilişkilendirilebilir³¹.

Çanakkale bölgesinde bulunan koyu kırmızı renkli killerin çeşitlilik gösterdiği ve demir oranının yüksek olduğu kaynaklarda geçmektedir. “Çanakkale Boğazı'nın her iki tarafında esmer renkli toprak mevcuttur. Akarsu araziyi aşındırarak getirdiği alüvyonlu topraklar yüzyıllardan beri birikerek seramik için ilk ham maddenin oluşmasını sağlamıştır³².”

Çanakkale toprakları tarihsel süreç içerisinde birçok farklı medeniyete ev sahipliği yaparak kültürel anlamda zengin bir birikime sahip olmuştur. Çanakkale şehrinin edindiği birikim üretilen eserlere yansyarak şehrin sanatsal ve ekonomik gelişimine destek olmuştur.

³¹ N. Ünen, *age.*, s. 27.

³² Deniz Ayda, “Çanakkale Seramikleri”, *Vakıflar Dergisi*, Sayı: 26, Ankara 1997, s. 373.

Ankara Etnoğrafya Müzesi Tarihçesi

Toplumların kültürlerini nesilden nesile aktaran tarihi eserlerin muhafaza edildiği mekanlar olarak varlığını sürdüren müzeler, geçmişte yaşayan milletlerin yaşam biçimleri, sanat anlayışları hususunda fikirler edinmemize yardımcı olmaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 1924 yılında konu ile ilgili bir rapor oluşturulmuştur. Bu raporda “Türklerin maddesel ve manevi kültürü korunmalı ve bu da bir Etnoğrafya Müzesi’nin kurulmasıyla sağlanabilir” denilmiştir. Müze müdürü olarak Hamit Zübeyr Koşay görevlendirilmiştir. 1925 yılında Ankara’ da Etnoğrafya müzesi yapılması ile ilgili çalışmalara başlanmıştır. Böylece müze 18 Temmuz 1930 yılında resmi olarak halka açılmıştır. 1938 yılına kadar müzenin iç avlusu geçici mezar olarak ayrılınca kadar açık kalmıştır. Atatürk’ün naaşı 1953 yılında Anıtkabir’e nakledilene kadar burada kalmıştır Yapının mimarlığını Arif Hikmet Koyunoğlu üstlenmiştir³³.

Ankara Etnoğrafya Müzesi Anadolu’dan derlenen Türk sanat eserleri ile etnografik malzemenin toplandığı bir milli müze işlevi görmektedir. Anadolu Selçuklu Döneminden günümüze kadar gelen Anadolu’nun çeşitli yörelerinden toparlanmış binlerce örneğin sergilendiği, Türk sanatına ışık tutarak geniş kitleler tarafından tanınmasını sağlayan seçkin bir müzedir³⁴. Anadolu’nun farklı yörelerinden getirilerek sınıflandırılan ve gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra ziyaretçilerin beğenisine sunulmuş 11 sergi salonundan oluşmaktadır.

³³ Kıvanç Osma, “Cumhuriyet Dönemi Anıt Heykelleri (1923-1946)”, Ankara 2003.
<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:5MBmaa7zmiEJ:https://www.beyz tarih.com/ansiklopedi/ankara-etnografya-muzesi+&cd=8&hl=tr&ct=clnk&gl=tr&client=opera>

³⁴ Mehmet Önder, *Türkiye Müzeleri*, Ankara 1995, s.51.

BİRİNCİ BÖLÜM

SERAMİK VE ÇANAKKALE SERAMİKLERİ

1.1 Seramiğin Tarihi

Eski devirlerden itibaren medeniyet alanında ilerlemiş ve güzel sanatlarla ilgilenmiş milletler seramikle de meşgul olmuşlardır.

Birçok medeniyete tanıklık etmiş, eşsiz eserlerle dolu olan Anadolu toprakları 8000 yıllık seramik geleneğiyle kültürel, sosyal ve sanatsal açıdan zengin bir geçmişe sahiptir. Anadolu'da yaşamış, sanatsal faaliyetleri ile tarihsel süreçte ön plana çıkmış ve ürettikleri seramiklerle adından söz ettirmiştir³⁵.

İnsanlık tarihi ile ilgili ilk ipuçlarını veren en değerli kaynaklardan biri de seramik kalıntıları olmuştur. Seramik üretiminde, ilk çağlardan bugüne kadar ki süreçte estetik ve ekonomik amaçların ötesinde toplumların duyarlılığını, kültürel düzeyini, dinsel inanç ve davranışlarını, duygu, düşünce ve beklentilerini yansıtan eserler verilmiştir. İnsanların çağlar boyu seramiğe bıraktığı izler geldiği toplumun gelişmişlik seviyesi hakkında da bilgiler verir. Kazılardan çıkan seramik eserler, zamana tanıklık etmiş kültürel kodlar üst düzey sanat değerleri taşıyan önemli buluntular arasında kabul edilmektedir. Seramik, bu özelliği nedeniyle sanat tarihçileri ve arkeologlar için bir kaynak niteliği taşımaktadır. Seramik ilk dönemlerde basit işçilikli ve tek renkli kaplar olarak üretilmiş, zamanla insanların bilgi birikimi ve ihtiyaçları doğrultusunda gelişme göstererek astarlı ve sırlı yapılarak pek çok aşama kaydetmiştir³⁶.

İnsanlığın ilk zamanlarından itibaren seramik kaplar görülmesinin sebebi suya muhtaç olan insanların onu temiz bir şekilde korumak ve taşımak için çareler aramasıdır. Su taşımaya yarayan ilkel olarak yapılmış kabı yanmakta olan ateşe düşüren insanoğlu bu sayede ateş sönmeye kilden yapılan kabın seramik çanağa dönüştüğünü keşfetmiştir. Anadolu' da ilk seramiğin M.Ö. 6000 yıllarında üretildiği bilinmektedir. Çatalhöyük' teki kazılarda elde edilen seramik parçaları, aradan geçen 6000 ile 8000 yıl

³⁵ D. Onur Erman, "Türk Seramik Sanatının Gelişimi: Toprağın Ateşle Dansı", *Acta Turcica*, Sayı: 1, Ankara 2012, s. 20.

³⁶ Halide Okumuş, *Çanakkale Seramiklerinde Form ve Dekor İlişkileri*, (Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2000, s. 5.

boyunca bozulmadan günümüze ulaşmış, bizlere insanlık tarihi ile ilgili ilk ipuçlarını veren en değerli kaynaklardan biri yine bu seramik kalıntıları olmuştur³⁷.”

Seramiğin ortaya çıkışının akabinde daha işlevsel halinin keşfedilmesi ve bilgi birikiminin de artması ile birçok evreden geçerek günümüze kadar gelen seramik yapımının ilk adımları atılmıştır. Kısa sürede günlük hayatın vazgeçilmez nesnelere olan seramik, malzemenin esnekliği ve şekillendirmedeki kolaylığı sayesinde geniş bir ürün yelpazesine sahip olmuştur.

Seramik kelimesi en basit tabiriyle pişirilmiş toprak olarak açıklanabilir. Seramiğin kelime anlamına bakıldığında çeşitli batı dillerinde “Yunanca keramos sözcüğünden geldiği ve Almancaya “Keramik”, İngilizceye “Ceramic”, Fransızcaya “Ceramique”, Rusçaya “Keramika”, Türkçeye ise Fransızcadan “Seramik” şeklinde geçtiği bilinmektedir³⁸.”

“Türkçe yazılı kaynaklarda seramik teriminin tanımlanması ve kelime anlamı açıklamalarında farklı durumlarla karşılaşılmıştır. Kaynakların bir kısmı bu kelimenin boynuz sözcüğüne karşılık gelen “keramos” manasına geldiğini ve bunun da boynuz gibi sertleştirilen topraktan yapılmış kapları ifade ettiğini anlatmaktadır³⁹.” Bazıları “keramos sözcüğünün ‘kil, killi toprak, çömlekçi toprağı ve topraktan yapılmış kap⁴⁰” anlamına geldiğini yazmaktadır. Diğer araştırmacılar ise “kilden yapılmış ve pişirilmiş her tür eşyanın genel adı seramiktir⁴¹.” demiştir.

Eski çağlardan günümüze kadar uzanan, seramiğin kökenine bakıldığında, ateş ile toprağın serüveninden doğan, insanlık tarihinin hiçbir evresinde vazgeçilemeyen, doğaya saygılı ve sanatsal yönüyle de öne çıkan büyük bir buluş olduğu görülür. Yalnızca bir malzeme olarak görülüp teknik boyutunun değerlendirilmesinin yanı sıra kültürel sosyal ve sanata dayalı yönü de göz ardı edilmemelidir. İnsanlık tarihi boyunca, çeşitli medeniyetlere göre farklılaşan yaşam biçimlerine ayak uydurarak hem teknik hem de estetik değerlere göre şekillenmiştir⁴².

³⁷ M. M. Tekiyeh, *agt.*, s. 1.

³⁸ F. Hacızade, *agm.*, s. 44.

³⁹ C. Esat Arseven, “Seramik”, *Sanat Ansiklopedisi*, Cilt: 2, İstanbul 1983, s. 1027.

⁴⁰ A. Tuba Ökse, *Önasya Arkeolojisi Seramik Terimleri*, İstanbul 1999, s. 1.

⁴¹ Metin Sözen-Uğur Tanyeli, “Seramik”, *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 2005, s. 213.

⁴² D. Onur Erman, *agm.*, s. 30.

Seramik kavram olarak düşünülduğünde iki anlam yüklenir. Bunlardan ilki malzeme olarak seramiktir ki bunun da tanımlanması kısaca şöyle yapılabilir. “Metal ve alaşımları dışında kalan, inorganik sayılan tüm mühendislik malzemeleri ve bunların ürünlerin olan her şey seramiktir”. Bir başka tanımlama ise şöyledir; “Organik olmayan malzemelerin oluşturduğu bileşimlerin, çeşitli yöntemler ile şekil verildikten sonra sırlanarak veya sırlanmayarak sertleşip dayanıklılık kazanmasına varacak kadar pişirilmesi bilim ve teknolojisidir⁴³.”

Seramiğe yüklenen ikinci anlam ise klasik manada sanatların en eskisi olarak bilinen seramik, insanın çeşitli gereksinimleriyle ortaya çıkan, ana maddesi toprak olan bir tür kap sanatıdır⁴⁴.

“Seramiğin ateş ile ilişkisi çok önemli olduğu için, ancak ateşin bulunup kullanılmasından sonraki tarihlerde seramik kap-kacaklar yapılabildiği⁴⁵.”

Yapılan incelemeler neticesinde seramiğin, M.Ö. 10. ve 9. binlerde üretildiği anlaşılmıştır. En eski ve önemli seramik buluntulara Türkistan’ın Askava bölgesinde (M.Ö. 8000), Filistin’in Jericho bölgesinde (M.Ö. 7000), Anadolu’nun çeşitli höyüklerinde (örneğin Hacılar, M.Ö. 6000) ve Mezopotamya olarak adlandırılan Dicle-Fırat nehirlerinin arasında kalan bölgede rastlanmıştır⁴⁶.

Seramikler önceleri insanların kile yalnızca elleriyle şekil vermesiyle üretilmiş daha sonra çarkın icat edilmesi ile daha estetik bir hal almıştır. “Yaşamı ve tarihi değiştiren, savaflara yön veren bu icat ile insan, kendini yeni bir dönemin ve üretimin içinde bulur. M.Ö. 6. yüzyılda Homeros’un İlyada Destanında çömlekçi çarkından söz edilmektedir. Çeşitli bulgular, M.Ö. 3000-2000 arasında Anadolu’da Alishar, Boğazköy ve Troya gibi yerleşmelerde çömlekçi çarkının kullanıldığını göstermektedir⁴⁷.” Bu sayede seri üretime geçilerek, seramik sanatı için sanayileşme dönemi başlamıştır.

Çanakkale bölgesinin tarihine baktığımızda bilgilerin arkeolojik verilere dayandığını anlamaktayız. “Tüm arkeolojik kazıların öncülüğünü yapan, dönemin

⁴³A. Arcasoy, *age.*, 1983, s.1.

⁴⁴Ece Kanışkan, *Anadolu’da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatına Giyim Kültürünün Yansımaları*, (Yeterlilik Tezi), Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir 2011, s. 6-7.

⁴⁵D. Ayda, *agt.*, s.1.

⁴⁶A. Arcasoy, *age.*, s.1.

⁴⁷H. Serdar Mutlu, “Zamanın Çarkında Anadolu’da Seramik”, *Anadolu Sanat*, Sayı: 18, Eskişehir 2007, s. 73.

(1846) Çanakkale Amerikan Konsolosu J. Calvert'tir. Yaptığı kazılarda, Hellenistik ve Roma dönemlerine ait çanak-çömlekleri ortaya çıkarmıştır. 1868-1894 yılları arasında yapılan kazılarla Troya kentinin dokuz katlı olduğu, özellikle VI-VII. katlarının Yunanistan'da Miken dönemi ile çağdaş olduğu, kırık çanak-çömlek ve diğer kalıntılarla kanıtlanmıştır⁴⁸.”

Çeşitli medeniyetlerin yetiştirmiş olduğu sanatçıların maharetli elleri ile üretilen eserler seramik sanatına hayat vermiştir. Sanat tarihinin bütün devirlerinde, hatta Orta Çağ'da, Rönesans' da ve günümüzde bile çömlekçilik insanların yarattığı eserlerin önemli bir kısmını teşkil etmektedir.

Seramik, tüm çağlar boyunca insanoğlunun duygu ve düşüncelerinin, toplumsal değerlerinin ve yaşamının bir anlatım aracı olmuştur. “Anadolu seramik sanatı bütün diğer sanatlar gibi, daha önceki Türk devirlerine bağlanarak geliştirilmiştir⁴⁹.”

1.2 Çanakkale Seramiği Teknik Özellikleri

Seramiğin farklı tekniklerde şekillendirilmesi eski dönemlerden itibaren insanlarda süregelen bir anlayış olmuştur. Yapılan seramik eserler estetik kaygılar ile farklı biçimler kazanmıştır. İnsanların seramik hamurunun yaş yüzeyi üzerine uyguladıkları dekorları geliştirmeye başladıkları sonraki dönemlerde teknolojinin gelişmesiyle birlikte gerek kullanmış oldukları çamurun cinsi, gerek şekillendirme yöntemleri, gerekse uygulamış oldukları dekorları geliştirerek çeşitlendirdikleri ifade edilmektedir⁵⁰.

Seramik hamuru hazırlamak bilgi ve birikim gerektirmektedir. “Kil, kuvars, feldspat ve benzeri seramik ham maddelerinin uygun oran ve koşullarda bir araya getirilmesi işidir. Seramik çamuru hazırlama aynı zamanda seramik malzemenin yanı sıra teknoloji bilgisini de gerektirir. Seramik bünyede kullanılacak tüm malzemelerin ıslık işlem davranışları ve karışım içindeki davranışları bilinmelidir. Seramik çamurları pişme derecesi ve pişme rengi denenmiş seramik ham maddelerinin bir araya getirilmesi ile hazırlanır⁵¹.”

⁴⁸ Anonim, “Çanakkale”, *Yurt Ansiklopedisi*, Cilt: 3, İstanbul 1982, s. 1816.

⁴⁹ O. Aslanapa, agm., s. 871.

⁵⁰ S. Sibel Sevim, “Seramik Dekorları”, *Anadolu Üniversitesi Yayın No: 1439*, Eskişehir 2003, s.70.

⁵¹ A., C. Er, *agt.*, s. 3.

Seramik malzemesi için; “teknik açıdan, nesnenin biçimlendirilmesinde plastikliği (yoğurula bilirlik) sağlayan kil ile fırınlama sırasında parçanın kırılmasını ya da çatlamasını önleyen kuvars ve bu ikisini bağlayan eritici feldspar karışımından oluşan hamurla yapılan nesnelere niteler⁵²” şeklinde açıklamalar yapılmıştır.

Seramik sanatının en eski kap sanatı olması insanoğlunun beslenme, temizlenme gibi temel ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıkmış, zaman içerisinde bilgi birikimini de işin içine katarak bu sanat dalı geliştirilmiştir. İlk seramik kaplar çamur parçasının el ile oyulması ve balçık kıvamlı çamurun bir sepet üzerine sıvanması ile üretilmiştir. Daha sonra altlık üzerinde döndürme yönteminden tornaya kadar uzanan şekillendirme yöntemi ve araçları geliştirilmiştir⁵³.

Seramik, şekillendirilmiş olan kil toprağının uygun hava koşullarında kurutulup daha sonra pişirilmesi ve sırlanması ile ortaya çıkan üründür. Seramik hangi cins olursa olsun dayanıklı olması için pişirilmesi zorunludur. Bu nedenle pişirme işlemi ürünün oluşumunda önemli aşamalardan biri olmaktadır. Bu işlemde kullanılan malzeme ve pişirilen fırına bağlı olarak ürünün kalitesi değişir. İlk zamanlarda kazılan çukurlarda odun kullanılarak seramikler pişiriliyorken, insanların ihtiyaçları doğrultusunda farklı yöntemler üretmesi neticesinde zamanla yerini seramik pişirme fırınlarına bırakmıştır.

Çanakkale yöresinde iki çeşit pişirme tekniği kullanılmıştır. Geleneksel tarzdaki atölyelerde odunlu fırınlar kullanılmaktadır. Döner çarkta üretilen ürünlerin önce güneş altında kurutulması sağlanır daha sonra pişirilme işleminin gerçekleştirilmesi sağlanırdı. Bu tür pişirimde, toprak malzemedan yapılmış üzeri açık ya da bacalı küçük veya büyük ölçülerde fırınlar kullanılırdı. Seramik ürünler genelde üst üste yerleştirilir ve fırın, çoğu zaman gün boyu yakılırdı. Ürünlerin bozulmadan sağlam çıkması için ateşin süresi önemlidir. Modern tarzdaki atölyelerde ve seri üretim yapan kuruluşlarda ise elektrikli fırınlar kullanılmaktadır. Seramikler hazırlanan fırınlara türlerine, kullanılan sırrın çeşidine göre ve soğukken yerleştirilmektedir⁵⁴.

Seramik sanatının en önemli aşamasının “fırınlama” olduğunu söylememiz mümkündür. Toprak eşyayı 850-900 derece hararetle pişirilmesi ile birlikte boyama işlemine geçilir. Boyama işlemini yapmak için özel olarak hazırlanmış boya veya üzeri

⁵² Zeynep Rona, “Seramik”, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, Cilt: 3, İstanbul 1997, s. 1634.

⁵³ F. E. Berberoğlu, *agt.*, s. 4.

⁵⁴ F. Sanay, *agm.*, s. 36-37.

desenli çıkartma kâğıtlar tercih edilmektedir. Boyama işlemini gerçekleştirdiğimiz eşya üzerinde fırınlama işlemi yapılır ve bir kez daha pişirilir. Desenli çıkartma kağıtları kullanıldığı eşyalarda ise fırınlama işlemi iki defa tekrar edilmektedir⁵⁵.

Piştirme işlemi tamamlanan seramik objelere estetik özellik kazandırmak amacıyla süsleme aşamasına geçilir.

“18. yy. Çanakkale Seramiklerinde desenler serbest fırça darbeleriyle verilmiştir. Soyut çiçek motifleri, rozetler, benekler, yelkenliler, kalyonlar, camiler, köşkler, kuşlar, balıklar, hayvan betimlemeleri büyük bir ustalıkla özlü ve soyut şekilde işlenmiştir⁵⁶.”

19. yy.’ dan başlayarak ve 20. yy. başına kadar Çanakkale Seramiklerinde tek renk şeffaf krem renklerin yanı sıra yeşil, sarı, kahverengi, mor sır kullanılır. Üretimin son yıllarında ebruli renk kullanılan örnekler de vardır. Tek renk sırlarda çoğu kez sır üstüne sarı, siyah, mavi renklerle boyanmış soyut yapraklar, çiçekler görülür. Bunlar bazen düşük sıcaklıkta ikinci kez fırınlanır. Çanakkale seramik üretiminin son dönemlerinde çoğu kez boyama bezemelerin yanı sıra kabarık, barok karakterli iri rozetler, yapraklar, çiçekler de işlendiği belirtilmektedir⁵⁷.

Çanakkale Seramiklerini incelendiğinde boyama şekillerinin iki tipte yapıldığı görülür. En çok kullanılan yöntem serbest fırça darbeleriyle seramik yüzeyi üzerinde desenlerin oluşturulmasıdır. İkinci olarak uygulanan yöntem ise; konturlar yardımı ile koyu ton boyalar kullanılarak oluşturulacak desenlerin çizgilerinin çizilmesi ve daha sonra uygun görülen renklerle içlerinin doldurulmasıdır. Üretilen seramiklerde yer alan motifler, büyük bir yaratıcı güçle ve yeni buluşlarla verilmektedir. Kalitesi düşük olan geç dönem örnekleri de günlük hayatta kullanım eşyası olmaktan çıkmış ve aşırılığa kaçan son derece ilgi çekici eserler verilmiştir⁵⁸.

Osmanlının son dönem seramik üretim merkezlerinden olan Çanakkale, seramikleri form ve biçim anlamında yerini özgün tutmuştur. Ancak günlük seramik kapların fazlasıyla görüldüğü merkezde genelde birlikte gelişme gösterdiği duvar çinilerinin yapılmamış olması birçok araştırmacı tarafından da ilgi çekici olarak değerlendirilmiştir. Türk seramik sanatında günlük hayatta her zaman kullanım objesi

⁵⁵ Ahmet GÜNERİ, “Seramik”, *Sanat Dergisi*, Sayı: 16, Ankara 1956, s. 1-2.

⁵⁶ G. Öney, *Türk Çini...*, s. 104.

⁵⁷ Ara Altun vd., *Türk Çini ve Seramikleri*, İstanbul 1991, s.104.

⁵⁸ G. Öney, *Çanakkale...*, s. 3.

olmuş evani kapların üretimi duvar çinileri ile yüzyıllar boyu birbirine benzer bir gelişme gösterirken, Çanakkale’de duvar çinisi yapılmamış olması ilgi çekici olarak nitelendirilmektedir⁵⁹.

Çanakkale Seramikleri’ nin birçoğu kendine özgü bir tarzda üretilmiş Kütahya ve İznik seramiklerinden farklılık göstermektedir. Sır kullanılmadan boyalarla süslenen örneklerin yanı sıra şeffaf sır ile yüzeyi kaplanmış eserlerde üretilmiştir. Kırmızı kil hamuru ya da beyaz krem astarlı ve sır altı boyalarla süslenmiş örnekler ilk ürünler olarak kabul edilebilir. Zaman içinde farklı testi ve sürahi modelleri de üreten sanatçılar, az sayıda da olsa hayvan, hatta insan formları da kullanmışlardır. Bazı eserlerde de sır üstü boyanın uygulandığı, hatta yüzyılın başında desenlerin serbest fırça ya da elle atılmış boyalarla yapıldığı da görülmektedir. Özenle çalışılmış süslemelerin renkli sırla kaplandıktan sonra yıldızlarla, sır üstü tekniği kullanılarak zenginleştirildiği de rastlanan örneklerden olduğu ifade edilmektedir⁶⁰.

Çanakkale Seramikleri yapılış biçimlerine göre iki farklı dönemde incelenmektedir. İlk üretilen parçalar daha özenli ve zarif; zamanla bu anlayış değişmiş üretilen parçalar kaba ve abartılı bir hal almıştır⁶¹.

Osmanlı dönemi ile geleneksel seramik sanatının arasında kalmış köklü bir geçmişe sahip olan Çanakkale Seramikleri beğeni kazanarak geniş bir coğrafyaya dağılarak günümüze çok sayıda örneğini ulaştırmıştır.

İnsanoğlu, seramik yapımını keşfederek hayatının her evresinde yer vermiştir. Bu kullanılan objeler seramiğin geldiği döneme ve o uygarlığa ışık tutarak bizlere faydalı bilgiler sağlamıştır.

1.3 Çanakkale Seramiği Biçimleri

Anadolu seramik sanatı içerisinde istisnai bir yeri olan Çanakkale Seramikleri kullanılan renklerdeki zenginlikleri ve sıradışı formları ile 17. yüzyıldan başlayarak 18. yüzyıl ortasında yoğun bir şekilde üretimleri devam etmiş 20. yüzyıl başlarına kadarda bu üretim devam etmiştir. Günümüzde varlığını sürdüren az sayıda atölye ile geleneğin devamı konusunda önemli çabalar verilmektedir. Anadolu’da köklü bir geçmişe sahip

⁵⁹ Garo Kürkman, *Toprak Ateş Sır*, İstanbul 2005, s. 45.

⁶⁰ F. Sanay, agm., s. 35.

⁶¹ E. Küçükbiçmen, *agt.*, s. 1.

seramik kültürü, açılan seramik fabrikaları ile seramik endüstrisi üretimine katkı sağlarken aynı zamanda seramik eğitiminin başlaması ve gelişmesi, Çağdaş Türk Seramik Sanatına da katkılar sağlayarak Cumhuriyet Dönemi' ne geçiş yapıldığı ifade edilmektedir⁶².

Tezime konu olan seramik formlarına baktığımızda testiler, kaplar, vazolar, mangal ve şamdan örnekleri görmekteyiz. Testiler eser grubumuzun çoğunluğunu oluşturmaktadır. Bu grup su testisi, lohusa şerbeti testisi olarak bazen de süs eşyası şeklinde yapılmıştır. Form olarak farklılıkları ağız ve sap kısmındadır. Yükseklikleri 15-50 cm., kaide çapları 7-20 cm. kadardır. Günümüze gelen örnekler 19. yy. ortaları 20. yy. başlarına aittir. Genellikle estetik zevkten uzak kaba olarak nitelendirebileceğimiz abartılı biçimde işlenmiş örneklerdir.

Çanakkale bölgesinde 19. yy. sonu ile 20. yy. başı arasında üretimi gerçekleşen hayvan biçimindeki seramik objeler Anadolu seramik sanatı içerisinde özel bir yere sahiptir. Geleneksel bir anlayışla ortaya çıkan bu hayvan figürlü seramik kaplar Çanakkale ilinin jeolojik özelliği, kültürel kimliği ve dönemin hakim olduğu sanat anlayışı ile sanatçısı sayesinde forma kavuşarak Anadolu çömlekçilik ürünleri arasında özel bir yere sahip olmuştur⁶³.

Riton kaplar olarak da bilinen hayvan biçimli kapların arkasındaki boşluktan konulan sıvı kabın önündeki (genellikle hayvanın burnu/ağzında yer alan) delikten akar. Anadolu Selçuklu ve sonraki dönemlerde dinsel baskı nedeniyle insan biçimli kaplara sık rastlanılmaz⁶⁴.

Hayvan figürlü kapların çoğunun boyun altında ve göğüste büyük rozet dikkat çeker. Bacaklar genellikle hantal bir şekilde işlenmiştir, biraz yukarda bilezik gibi bir kabartma meydana getirir. Kuyruklar birçok örnekte sırt üstüne doğru uzanır ve uçları halka şeklinde geriye döner. Bu kısım hayvanı taşımak için kulp vazifesi de görebildiği ifade edilmektedir⁶⁵.

Sıvı kabı olmaktan öte heykel biçiminde yapılmış olan hayvan biçimli seramikler kaba hatlarla oluşturulmuştur. Seramik formun gövdesinde yer yer çiçek ve

⁶² E. Kanişkan, *agt.*, s.2.

⁶³ E. Küçükbiçmen, *agt.*, s. ii.

⁶⁴ A. Cüneyt Er, *agt.*, s. 12-13.

⁶⁵ G. Öney, *Çanakkale...*, s. 14-15.

rozet gibi kabartmalar görülmektedir. Görülen örneklerde seramiklere at, kuş, aslan, deve şekillerine rastlanmaktadır⁶⁶.

Bu seramiklerde oranların bozukluğu kimi zaman seramik ustalarının pratik davranmalarından, bazen de “komik” bir izlenim verebilmek arzusundan kaynaklandığı düşünülebilir. Öte yandan, birçok halk sanatı üretimlerinde olduğu gibi, Çanakkale Seramikleri’nde tarih öncesi dönemlerden başlayıp 20. yy.’a ulaşan formlara ve desenlere rastlanmaktadır. Bu şaşırtıcı süreklilik, üretimin ustadan çırağa aktarılacak herhangi bir tarihselci kaygı olmaksızın devam etmesiyle açıklanabilir⁶⁷.

Anadolu’da binlerce yıla yayılan bir geleneğe sahip olan figüratif anlatım, gerek pişmiş toprak kaplar üzerindeki iki boyutlu bezemeler, gerekse insan ve hayvan merkezli üç boyutlu heykel şeklinde ele alınan figürlerle, zaman içinde büyük bir olgunluğa ulaşmıştır. Türk’lerin hakimiyeti sonrasında, özellikle İslam dininin insan figürünün kullanımına getirdiği kısıtlamaların da bir sonucu olarak, çiçek, bitki ve bezemelerden oluşan süslemeci bir yaklaşım ağırlık kazanmıştır. Selçuklu ve Osmanlı Döneminde geleneksel Türk seramik sanatının görkemli örnekleri ortaya konulmuşsa da, figüratif anlatım varlık gösterememiştir⁶⁸.

Çanakkale Seramikleri’nden günümüze çok sayıda kalan ürünlerden biride çukur tabaklardır. Bunlar çoğunlukla 22-23 cm. çapında geniş seramiklerdir. Tabanın iç kısmında merkezinde çeşitli kompozisyonlara yer verilmiştir. Genellikle tabakların dış yüzleri de sırlanmıştır. Kenarlı tabaklar daha fazladır. Kenarsızlarda dış yüzde bir kenar bordürü yer alır. 17. yy.’ın sonlarında yapılan erken dönem örneklerinin kenarları düz biçimlidir. 20. yy.’ın başından ortalarına kadar devam eden geç dönem örneklerinde kenarlar dalgalı olabilir. Kapaklı kaplardan günümüze gelen eserler genellikle 19. yy. sonu ve 20. yy. başlarından kalmış ve genellikle şekerlik olarak kullanılmış. Genellikle çapları 9-20 cm., yükseklikleri 10-20 cm. arasında değişen büyüklü küçüklü örneklerdir. Daha çok günlük yaşamda kullanmak için tasarlanan kaseler 19. yy. başlarından sonra kullanım için ilk örneklerinin aksine kaliteli sanat eserleri değildir. Meyvelik olarak kullanılan kaplar genellikle burmalı kulplu ve sepet örgüsü şeklinde yapılmıştır.

⁶⁶ A. Cüneyt Er, *agt.*, s. 39

⁶⁷ Belgin Arlı, Şennur Kaya, “Çanakkale Seramiklerinde Piritif Form ve Figürler”, *Sanat Dergisi*, Sayı: 2, İstanbul 2014, s. 148.

⁶⁸ D. Onur Erman, “Türk Seramik Sanatında İnsan Figürü Kullanımının Gelişim Süreci”, *Sanat ve Tasarım Dergisi*, Sayı: 1, Ankara 2008, s. 48-63.

Günümüze ulaşmış çok sayıda şamdan örneği vardır. Günlük kullanım eşyası olarak düşünülüp üretilmiş eser grubudur. 19. yy. sonuna ait olan 8654 env. no' lu vitrinde yer alan eser nadir örneklerdendir sade ve süssüzdür. Form olarak geleneksel özellikler taşımaktadır. Şamdanlar 19. yy. ikinci yarısı- 20. yy. başına tarihlendirilir.

Mangal örnekleri yaygın olarak karşımıza çıkmayan bir eser grubudur. Genellikle 19. yy. ikinci yarısı veya 20. yy. başında üretimi yapılmıştır. Küçük el mangalı şeklinde yapılan örneklerin yanı sıra büyük forma sahip olanlarda yapılmıştır.

Geçmiş yıllardan günümüze gelen seramik objelerin tasarımları tesadüfen ortaya çıkmamıştır. Türk seramik sanatında figürler, başlangıcından itibaren insanların psikolojik, kültürel, sosyal durumunu yansıtmıştır. Seramik ustaları içlerinde buldukları durum, doğa, inanç değerlerinin verdiği ilhamla sanat eserlerini ortaya koymuşlardır. Eserlerde kullanılan simge ve sembollerin görünüşten öte manalarını araştırmak, eserin arka planında yatan gizemi görmek aynı zamanda sanatçının iç dünyasını da anlamaktır. Seramik objeler üzerinde yer alan simgesel motiflerin zengin bir kültürel mirasın izlerini taşıdığı görülmüştür.

Tarih boyunca farklı kültürlerin etkisi altında kalmış sanat varlıklarından olan seramiklerin geçmiş dönemlerin beğeni anlayışı ve kompozisyonlarıyla paralellik gösterebileceği göz ardı edilemez. Çanakkale Seramik örneklerinin kökenine baktığımızda Selçuklu sanatının etkileri olduğu görülmektedir. Malzeme kullanımı, şekil verme yöntemi, süsleme özellikleri ve kimi benzer biçimlerle Bizans seramikleri ile ilişkili olduğu bellidir.⁶⁹

Anadoludaki bazı ustaların Ege adalarına göç etmeleri de bu kültürün yayılmasında etkili olmuştur. Anadolu' nun çeşitli merkezlerinde Türk seramik ustalarının yanı sıra, Rum ve Ermeni ustalar da çalışmalarını sürdürmekteydi. Fakat 20. yy.'ın başından itibaren savaşları da sebep göstererek Anadolu kökenli Rum çömlekçi aileleri Yunanistan'a göç ettikleri ve orada mesleklerini sürdürdükleri ifade edilmektedir.⁷⁰

Gayrimüslim ustaların göçlerinin yanı sıra seramik üretimi yapılan atölyelerde ihracatta yapıldığı bilinmektedir. Liman ve deniz ticaret kenti olan Çanakkale' de 17.

⁶⁹M. F. Karagül, agm., s. 85.

⁷⁰S. Çizer, agm., s. 21.

yy. sonlarından başlayarak 250 yıl boyunca devam eden seramik üretimi atölyelerde yapılmıştır. Bu yöresel seramiklerin üretim süreci boyunca Yunanistan ve Ege Adaları ile yoğun ticari ilişkileri vardır. Bu nedenle seramik örnekleri üretilirken kültür alışverişi olması gayet doğal bir sonuçtur. Günümüzde Çanakkale ilinde eski anlayışta Çanakkale Seramikleri' nin üretimi yapılmamaktadır. Bu seramikler, yalnızca müzeler ve koleksiyonlarda yerini almıştır. Oysa pek çok benzer biçim ve süslemeye sahip seramiğin halen Ege Adaları'nda üretildiği bilinmektedir⁷¹.

1.4 Seyahatnamelerde Çanakkale Seramikleri

Geleneksel üretim çizgisinden ayrıлып özgün özellikleriyle varlığını sürdürebilen etnografik değerlere sahip olan Çanakkale Seramikleri, 17. yy.'ın sonlarından günümüze kadar pek çok bilim insanı ve yabancı gezginin ilgi odağı olmuştur. Çanakkale bölgesinde yapılan araştırmalara ait en eski belge 17. yy.'ın ikinci yarısına tarihlenen Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi' dir. Çarşıda bulunan dükkanlardan ve esnafların üretimlerinden bahsetmektedir⁷². “Burada üretilen hediyelik ve hatıra eşya niteliğindeki parçalar satın alınarak bazı Batı ülkelerinin koleksiyonlarına girmeye başlamıştır⁷³.” Bunun sonucunda da bu yöredeki seramiklerden, el sanatlarından, ustalardan ve atölyelerden ülkemiz dışındaki belgelerde de bahsedildiği görülmektedir. Sözelimi “İngiliz gezgin Richard Pococke' un 1745 yayınladığı eserinde, Çanakkale 'de Hollanda'nın Delft örneklerine benzer seramiklerden söz eder.” Delf tipi seramiklerin üretildiği ve ihraç edildiğinden de bahsetmektedir⁷⁴. Eserin gövde formuna benzeyen antik örnekleri incelediğimiz örneklerin kap formlarının bölgenin antik dönem vazolarında da görülebilmektedir⁷⁵.

“Edmund Chishull 1747'de yayınlanan seyahatnamesinde Çanakkale'yi ziyaret ettiğini belirtir ve burada seramik yapımından söz edilir. Çanakkale' de ince sırlı seramiklerin yapımı ile ilgili “... burada çok miktarda yapılan ve satılan ince sırlı ve ilginç çömlekler olduğunu” belirtilmektedir⁷⁶.

⁷¹ S. Çizer, agm., s. 23.

⁷² E. Çelebi, *age.*, s. 152.

⁷³ A. Altun vd., *age.*, s. 5.

⁷⁴ Richard Pococke, *A Description of the East and some other Countries II*, London 1745, s. 104.

⁷⁵ R. Pococke, *age.*, s. 5.

⁷⁶ Edmund Chishull, *Travels in Turkey*, London 1747, s. 36.

1775'te seyyah İngiliz Richard Chandler de eserinde bu bölgede çok sayıda çömlek ustası olduğunu ifade etmektedir⁷⁷.

1797' de James Dallaway yayınında Çanakkale Seramiklerinden kabaca ve yıldızlı biçimde boyanmış seramik yapımından bahsetmektedir⁷⁸.

Joseph François Michaud 1833' lü kitabında Çanakkale de yer alan ünlü ve büyük seramik fabrikaları olduğundan ve seramik toprağı hem Fas bölgesine hem de İstanbul' a ihraç edilmekte olduğundan bahseder. Bölgede yaşayanların seramik kapları yaşamın her alanındaki ihtiyaçları için kullandıklarını, toprak kaplar bölgenin ileri gelen üretim malzemelerinden olduğunu, hatta ıssız yerlerde bile çanak çömlek parçasına rastlandığını söylemektedir⁷⁹.

13 Nisan 1836'da Çanakkale'den geçen gezgin ve araştırmacı Moltke buradaki çanak çömlek faaliyetlerinin gelişmiş olmasından dolayı, "Türkler bu kasabaya, burada çalışan birçok çömlekçi yüzünden "Çanakkale'si" derler⁸⁰." ifadesi kullanmıştır.

1850 yılında Albert Smith Çanakkale şehrini ziyaret ettiğini, buradaki başlıca üretimin büyük sürahilerden oluştuğunu ve "kaba, zevksiz... ömründe gördüğü en çirkin şey" olarak nitelendirdiği geyik biçimindeki bir sürahiyi satın aldığını belirtir⁸¹. Kitabında yer verdiği iki çizim ile Çanakkale Seramikleri' nden iki kap formunu ayrıntılı biçimde göstermiştir. Figürlü ve burgulu kulplu testi örnekleri vermiştir.

19. yy. gezgin ve araştırmacılarından Moltke' nin yazılarında bazen "Boğaz Hisarı" da denilmiş olan "Kale-i Sultaniye" yerine, çanak çömlek sanayisinin gelişmesinden ve kalesinden dolayı "Çanakkale" denilmiştir." ifadeleri yer alır⁸².

James Blacker' da 1919 tarihli kitabında doğuda üretildiğini anlatan at biçimli bir Çanakkale Seramiği' nden bahseder. At figürü şeklindeki sıvı kabının sırtındaki eyer ile kuyruğu arasındaki delikten sıvının doldurulup ağzındaki delikten ise sıvının boşaltıldığını anlatmıştır. Testinin göğsünde krizantem çiçeği dekore edildiği, ayak ve bacakların yapılışının gerçekten uzak olduğu ayrıca koyu yeşil sır kullanarak sırlandığı

⁷⁷ Richard Chandler, *Travels in Asia Minor*, Oxford 1775, s. 13.

⁷⁸ James Dallaway, *Constantinople Ancient and Modern*, London 1797, s. 333.

⁷⁹ J. Fr. Michaud, *Correspondance d' Orient 1830-1831*, Brüksel 1835, s. 83-84.

⁸⁰ Helmuth Von Moltke, *Moltke' nin Türkiye Mektupları*, (çev. Hayrullah Örs), İstanbul 1995, s. 59.

⁸¹ Albert Smith, *A Month in Constantinople*, Chapter V, Boston 1850, s. 40. (Fotoğraf. 45, 46).

⁸² Anonim, "Çanakkale", *Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt: 11, Ankara 1963, s. 354.

ifade edilmiştir. Ayrıca bu tarz örneklerin Avrupa’da da kullanımı olduğundan bahseder⁸³.

Erdoğan Bakla makalesinde “17. yy.’dan beri yoğun biçimde seramik ürettiği bilinen Çanakkale’nin 19. yy.’ın ikinci yarısından itibaren fabrika büyüklüğünde on iki seramik atölyesinde üretim yapıldığı ve kentin en önemli gelirin seramikçilikten olduğunu belirtmektedir⁸⁴.”

İnsanın varlığını sürdürdüğü her yerde seramik izlerine rastlanmıştır. Binlerce asır geçirerek günümüze kadar gelen seramiklerin kendisi ve gezginlerin notları önemli tarihi belge niteliği taşımaktadırlar. Bu sayede geçmiş uygarlıkların yaşam tarzları ve kültürel çeşitlilikleri hakkında bilgi edinilerek tarihin sınırları çözülebilmektedir.

⁸³ James F. Blacker, *The ABC of Collecting old English Pottery*, Toronto 1919, s. 42-43. (Fotoğraf. 47).

⁸⁴ Erdoğan Bakla, “Çanakkale Seramiğine Saygı”, *VİP Dergisi*, Sayı: 18, İstanbul 1991, s. 195.

İKİNCİ BÖLÜM

ANKARA ETNOĞRAFYA MÜZESİ ÇANAKKALE SERAMİKLERİ

2.1 Testiler

ÖRNEK NO : 1

FOTOĞRAF NO : 1

ÇİZİM NO : 1, 2

DEVİRİ : 19. yy. sonu, 20. yy. başı⁸⁵

ESERİN ADI : Deve biçiminde testi

ENVANTER NO : 1867

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : İstanbul'da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : Ekim 1925

MÜZEDEKİ YERİ : Vitrinde

BOYUTLARI : Yük.: 17 cm, En: 21 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Müzeye ayağı kırık halde gelmiş ve onarım görmüş

TANIMI : Kap, ayakta durur biçimde deve formunda yapılmıştır. Kısa kulaklı öne doğru uzanan ağza sahip küçükbaş, gövdeye doğru kalınlaşan eğri boyunla bağlanmaktadır. Dört ayak üzerinde duran gövde tek hörgüçlü olarak yapılmıştır. Ayaklar iki boğumlu ve taban kısımları daha geniş tutulmuştur. Hörgücün üzerine bir eğer yerleştirilmiş, arka kısmı yaslanılacak alan olduğu için daha yüksek, ön kısmı ise daha alçak tutulmuştur ve ön kısmın tutma yeri topuz biçiminde şekillendirilmiştir. Halat biçiminde boyna iki kere dolanmış yuları oldukça belirgindir. Eklem bölgelerinde sonradan bilezik gibi birer boğum yer alır.

⁸⁵ Ankara Etnoğrafya Müzesi envanter fişi.

Hörgüçteki delik doğrudan karna bağlanırken ağız kısmında yer alan delik boyun vasıtası ile karın boşluğuna bağlanmaktadır. Sırt kısmındaki hörgücün üstündeki açıklık sıvıyı doldurmak, ağız kısmındaki ise boşaltmak için kullanılmaktadır.

Kırmızı hamur malzeme kullanılmış, el ile şekillendirilmiştir. Genel zemin koyu yeşil renk sırla kaplanmıştır. Eğer, boyun ve ayak gibi çeşitli bölgelerine açık yeşil sır ile akıtılma yapılmıştır.

ÖRNEK NO	: 2
FOTOĞRAF NO	: 2
ÇİZİM NO	: 3, 4
DEVİRİ	: 19.yy. sonu
ESERİN ADI	: Aslan biçiminde testi
ENVANTER NO	: 5156

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : İstanbul'da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : Kasım 1925

MÜZEDEKİ YERİ : Vitrinde

BOYUTLARI : Yük.: 17 cm, En: 23 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağlam

TANIMI : Aslan biçimindeki form ayakları üzerine oturmuş vaziyettedir. Sivri kulakları arasında yelesi aşağıya doğru inmektedir. Gözleri yuvarlak dışa çıkık şekilde verilmiştir. Kalkık şekilde burnunun altında bıyıkları bellidir. Ağız açık biçimdedir. İnce boyun şişkin biçimli göğüs ile birleşir. Sol kolu yerde sağ kolu ise bir cismin üzerindedir. Ayaklar iki yana konumlandırılmıştır. Uzun kuyruk sırt kısmına doğru uzanır, kıvrılarak halka oluşturur ve kulp vazifesi görmektedir. Sırt kısmında ve ağız kısmında iki açıklık bulunmaktadır. Sırt kısmındaki açıklık sıvıyı doldurmak, ağız kısmındaki ise boşaltmak için kullanılmaktadır.

Aslan oval bir tabla üzerine oturtulmuştur. Göğsünün ön kısmında ve ellerin-kolların gövde ile birleşme yerlerinde kabartma çiçek rozeti bulunmaktadır.

Kırmızı hamurlu elle şekillendirilmiş sır altı ve sır üstü tekniği ile çalışılmıştır. Hardal rengi zemin üzerine yeşil renk ile bitkisel bezemeler yapılmış. Yer yer sarı renkler de kullanılmıştır. Akıtma şeklinde boyalar kullanılarak iki renkli görünüm kazandırılmıştır.

ÖRNEK NO	: 3
FOTOĞRAF NO	: 3
ÇİZİM NO	: 5, 6
DEVİRİ	: 19. yy. sonu, 20. yy. başı
ESERİN ADI	: At biçiminde testi
ENVANTER NO	: 5144

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : İstanbul'da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : Ekim 1925

MÜZEDEKİ YERİ : Vitrinde

BOYUTLARI : Yük.: 34 cm, Taban çapı: 16 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağlam

TANIMI : Cepheden işlenmiş olan at figürü görülmektedir.

Atın başından başlayıp boyun boyundan sonra gövde kısmı biter ve ikinci gövde kısmı başlar. Yumurta biçimindeki karın kısmı çan biçimindeki kaideye bağlanır. İlave kısımlar atın kulakları yeleleri yapılmış ayrıca ikide kanat eklenmiştir. Cephenin tam ortasında karnın üst noktasına profilden sağa dönük halde bir kartal başı yer alır. Gövdenin üzerinde kartalın göğüs kısmı içi oyulmuş çelenk biçimindedir. Kartalın kanatları yanlardaki vazolara doğru sarkar. Ortası oyulmuş bir çelenk yerleştirilmiştir. Çelengin iki yan tarafına yarım halde içi boş birer çanak sonradan gövdeye applike edilmiştir.

Gövdenin alt tarafında iki çizgi arası oyularak geçişler sağlanmıştır. Gövdeden kaideye kabartmalı bir kuşak ile geçilir. Kaidenin üst yüzeyi kanal şeklinde bir oyuğa sahiptir.

Koyu kahverengi sır üzerine sarı-bej renkler kullanılmıştır. Gövdede yer alan iki çanağın ortasına sarı renkte 3 boyama nokta konulmuştur. Kırmızı hamurlu, tornada elle çekilmiş, sır üstü tekniği ile şekillendirilmiştir.

ÖRNEK NO	: 4
FOTOĞRAF NO	: 4
ÇİZİM NO	: 7, 8
DEVİRİ	: 19.yy. sonu 20. yy. başı
ESERİN ADI	: At biçiminde testi
ENVANTER NO	: 23712

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : Necmiye Turan' dan satın alınmıştır. Düğün Sokak No: 19/12 Demirlibahçe-Ankara.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : Aralık 1979

MÜZEDEKİ YERİ : Vitrinde

BOYUTLARI : Yük.: 45 cm, Taban çapı: 11 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Keskin hatlı bölgelerinde kırıklar ve deformasyon vardır. Onarım görmemiştir.

TANIMI : At formundaki testi cepheden tasvir edilmiştir.

Atın başından başlayıp boyun boyundan sonra gövde kısmı biter ve ikinci gövde kısmı başlar. Yumurta biçimindeki karın kısmı çan biçimindeki kaideye bağlanır. Atın kulakları, gemi, yeleleri ve ayakları belirginleştirilmiş, kanatları yukarıya doğru verilmiştir. Dizinden itibaren ayakları dışa doğru çıkarılmıştır. Cephenin tam ortasında karnın üst noktasına profilden sola dönük halde bir kartal başı yer alır. Gövdenin üzerinde kartalın göğüs kısmı içi oyulmuş çelenk biçimindedir. Kartalın kanatları iki yanda aşağı doğru sarkar. Kanatların gerisinde ağız kısmı geniş dalgalar oluşturan beli ince ve kaide ile sonlandırılmış vazo formu applike edilmiştir. Gövdenin alt tarafında iki çizgi arası oyularak geçişler sağlanmıştır. Gövdeden kaideye kabartmalı bir kuşak ile geçilir. Gemi ile ayakları arasında ve kartalın alt kısmında kabartmalı çiçek rozetleri bulunmaktadır.

Koyu kahverengi sır üzerine sarı-bej renkler kullanılmıştır. Kırmızı hamurlu, tornada elle çekilmiş, sır üstü tekniği ile şekillendirilmiştir.

ÖRNEK NO	: 5
FOTOĞRAF NO	: 5
ÇİZİM NO	: 9, 10
DEVİRİ	: 19. yy. sonu 20. yy. başı
ESERİN ADI	: At biçiminde testi
ENVANTER NO	: 865

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : İstanbul’ da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ :

MÜZEDEKİ YERİ : Depoda

BOYUTLARI : Yük.: 44,5 cm, Taban çapı: 13 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağ kanadı ve ortasındaki kartal motifi kırıktır.

TANIMI : At formundaki testi cepheden tasvir edilmiştir.

Atın başından başlayıp boyun boyundan sonra gövde kısmı biter ve ikinci gövde kısmı başlar. Yumurta biçimindeki karın kısmı çan biçimindeki kaideye bağlanır. Atın kulakları, gemi, yeleleri ve ayakları belirginleştirilmiş. Atın iki yanında yukarı doğru sivrilen kanatları yer alır. Ancak sağ kanadı kırıktır.

Cephenin tam ortasında karnın üst noktasında yer alan kartal başı kırılmıştır. Beli ince kaide ile sonlandırılmış dışa doğru kıvrımlar oluşturan çanak formu aplike edilmiştir. Gövdenin alt tarafında iki çizgi arası oyularak geçişler sağlanmıştır. Gövdeden çan biçimli kaideye kabartmalı bir kuşak ile geçilir.

Boyun kısmının iki yanında yarım çelenk biçiminde tutacak kısımları yer alır. Bu kulpların içlerinde kabartma biçiminde çiçek rozetler bulunmaktadır.

Kırmızı hamurlu, tornada elle çekilmiş, sır üstü tekniği ile şekillendirilmiştir. Siyah sır üzerinde sarı ve kırmızı renkler kullanılarak desenler oluşturulmuştur.

ÖRNEK NO : 6
FOTOĞRAF NO : 6
ÇİZİM NO : 11, 12
DEVİRİ : 19. yy. sonu 20. yy. başı
ESERİN ADI : At biçiminde testi
ENVANTER NO : 18636
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : Zehra Tolunay' dan satın alınmıştır.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 1966

MÜZEDEKİ YERİ : Depoda

BOYUTLARI : Yük.: 40 cm, Taban çapı: 10 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağlam

TANIMI : At formundaki testi cepheden tasvir edilmiştir.

Atın başından başlayıp boyun boyundan sonra gövde kısmı biter ve ikinci gövde kısmı başlar. Yumurta biçimindeki karın kısmı çan biçimindeki kaideye bağlanır. Gövdenin alt tarafında iki çizgi arası oyularak geçişler sağlanmıştır. Gövdeden çan biçimli kaideye kabartmalı bir kuşak ile geçilir. Atın kulakları, gemi, yeleleri ve ayakları belirgin bir şekilde işlenmiştir. Atın iki yanında yukarı doğru sivrilen kanatları yer alır. İki yanda boyundan gövdeye bağlanan çelenk biçimindeki kulpların içine kabartmalı çiçek rozetler yerleştirilmiştir. Gövdenin alt kısmında yanlarda dalgalı ağızlı, içi boş vazolar yer alır. Vazoların gövde kısmında çiçek rozetleri yer alır. Gövde kısmından boyun kısmına geçişte yapıştırılmış plaka şeklinde Osmanlı arması ile süsleme zenginleştirilmiştir. Bu arma ince detaylarına kadar işlenmiştir. Armanın alt kısmında kabartma halinde çiçek rozeti bulunmaktadır.

Kırmızı hamurlu, tornada elle çekilmiş, sır üstü tekniği ile şekillendirilmiştir. Krem rengi sır üzerine kahverengi ve yeşil renkler kullanılarak bezemeler yapılmıştır.

ÖRNEK NO	: 7
FOTOĞRAF NO	: 7
ÇİZİM NO	: 13, 14
DEVİRİ	: 19. yy. sonu, 20. yy. başı
ESERİN ADI	: At biçiminde testi
ENVANTER NO	: 19999

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : Hüseyin Tuncel' den satın alınmıştır. Beypazarı-Gürsöğüt Köyü.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 1971

MÜZEDEKİ YERİ : Depoda

BOYUTLARI : Yük.: 38 cm, Taban çapı: 11 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Ayak ve kanatlarının bir kısmı kırılmıştır.

TANIMI : At formundaki testi cepheden tasvir edilmiştir.

Atın başından başlayıp boyun boyundan sonra gövde kısmı biter ve ikinci gövde kısmı başlar. Yumurta biçimindeki karın kısmı çan biçimindeki iki kademeli kaideye bağlanır. Kaidenin $\frac{1}{4}$ ' i kırıktır. Atın kulakları, gemi, yeleleri ve ayakları belirginleştirilmiş. Atın iki yanında yukarı doğru sivrilen kanatları yer alır. Ancak sağ kanadı tamamen sol kanadının ise ucu kırıktır. Kanatların altında içi boş bırakılmış yuvarlaklar art arda gövdeye doğru inmektedir. Gövdenin alt kısmında iki çizgi dolanmaktadır. Gövdenin iki yanında içi oyulmuş yarım çanaklar applike edilmiştir. Sağ çanağın üzerinde yaprak kabartma mevcuttur, sol çanağın üzerindeki yaprak ise kırıktır. İki kanat arasında yarım daire biçiminde kabartma yer almaktadır. Gövdenin ortasında tek bir noktadan iki dal çıkar ve bu yapraklı dallar yukarıda birleşirler.

Kırmızı hamurlu, tornada çekilmiştir. Koyu kahverengi tek renk üzerine sarı renk bezemeler yapılmıştır.

ÖRNEK NO : 8
FOTOĞRAF NO : 8
ÇİZİM NO : 15, 16
DEVİRİ : 19.yy.
ESERİN ADI : Ördek biçiminde testi
ENVANTER NO : 5157

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : İstanbul'da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : Temmuz 1925

MÜZEDEKİ YERİ : Vitrinde

BOYUTLARI : Yük.: 22 cm, Taban çapı: 10,5 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağlam

TANIMI : Ördek biçiminde formun tepesinde yuvarlak biçimli nesne yer alır. Ağız kısmının iki yanında göz biçimi verilmiş kabartmalar yer alır. İnce boyun üzerinde derinleştirilmiş iki sıra halka yer almaktadır. Boyun kısmına oturtulmuş şişman gövde üzerinde ise derinleştirilmiş üç sıra halka yer alır. Ağız kısmından gövdenin ortasına kadar düz kulp yerleştirilmiştir.

Kırmızı hamurlu, tornada çekilmiştir. Tek renk yeşil sırlıdır.

ÖRNEK NO	: 9
FOTOĞRAF NO	: 9, 10
ÇİZİM NO	: 17, 18, 19, 20
DEVİRİ	: 19. yy.
ESERİN ADI	: Ördek biçiminde testi
ENVANTER NO	: 23298

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : Antikacı Salih Güven' den satın alınmıştır.
Menekşe Sokak No: 10 Ankara.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : Ekim 1925

MÜZEDEKİ YERİ : Vitrinde

BOYUTLARI : Yük.: 33.5 cm, Taban çapı: 10 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağlam

TANIMI : Ördek biçiminde testinin ağız kısmı yukarı doğru uzanmaktadır. Ağızın her iki yanında çiçek biçiminde kabartmalı çiçek rozeti ile göz şekli verilmiştir. İnce uzun boyun şişman gövdeye bağlanmıştır. Gövde yuvarlak tabana doğru daralır. Burmalı kulpu bulunmaktadır.

Gövdenin ön kısmında üstte yaprak ve altta çiçek motifi kabartma halinde yer almaktadır.

Kırmızı hamurlu, tornada biçimlendirilmiş, beyaz astar çekilmiş, sır altı ve sır üstü tekniği kullanılmıştır. Yeşil ve şeffaf sır üzerine kırmızı, lacivert, sarı ve altın yıldız renkleri kullanılmıştır.

ÖRNEK NO : 10
FOTOĞRAF NO : 11
ÇİZİM NO : 21, 22
DEVİRİ : 19.yy.
ESERİN ADI : Ördek biçiminde testi
ENVANTER NO : 24960

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : Abdullah Sungurlu' dan satın alınmıştır. Büyük Çarşı No: 39 Ankara.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : Mart 1987

MÜZEDEKİ YERİ : Vitrinde

BOYUTLARI : Yük.: 36 cm, Taban çapı: 11 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağlam

TANIMI : Ağız kısmı öne doğru verilmiştir ve yuvarlaktır. Ağızın iki yanında göz biçiminde kabartmalı rozetler bulunmaktadır. İnce uzun boyun şişman gövdeye bağlanmıştır. Gövde yuvarlak tabana doğru daralır. Burmalı kulpu bulunmaktadır. Boyunda ve gövdenin ön kısmında kabartma şeklinde çiçek ve çelenk motifleri yer almaktadır. Kırmızı hamurlu, tornada çekilmiştir. Yeşil sır ile kaplanmış olan testide sır altı tekniği ile çalışılmıştır.

ÖRNEK NO	: 11
FOTOĞRAF NO	: 12
ÇİZİM NO	: 23, 24
DEVİRİ	: 19.yy.
ESERİN ADI	: Ördek biçiminde testi
ENVANTER NO	: 23296

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : Antikacı Salih Güven' den alınmıştır. Menekşe Sokak No: 10 Ankara.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : Şubat 1977

MÜZEDEKİ YERİ : Vitrinde

BOYUTLARI : Yük.: 33,5 cm, Taban çapı: 9 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Eserin ağız kısmı kırıktır.

TANIMI : Geniş olarak açık bırakılmış ağzın üst kısmında ördeğin gözlerini belirtmek amacıyla kabartmalı rozetler bulunmaktadır. Gözün alt kısmında çiçek biçiminde kabartmalı rozetler bulunmaktadır. Kalın uzun boyunlu şişman gövdeye bağlanmaktadır. Gövde ise tabana doğru daralmaktadır. Düz kulp bulunmaktadır. Gövdenin orta kısmında zeminden çıkan dalları ve yapraklarıyla beraber işlenmiş çiçek rozeti yer almaktadır. Çiçek rozetinin üzerine konumlandırılmış kuş profilden ve başı geriye dönük olarak verilmiştir. Bu kuş figürünün iki yanına doğa izlenimi vermek amacıyla damlacık ve çiçek rozetleri kabartmalarına yer verilmiştir.

Kırmızı hamurlu, tornada çekilmiştir. Sır üstü tekniği ile yapılmıştır. Yeşil opak sırlı olup üzerine altın yaldızla süslemeler yapılmıştır.

ÖRNEK NO	:12
FOTOĞRAF NO	: 13
ÇİZİM NO	: 25, 26
DEVİRİ	: 19.yy.
ESERİN ADI	: Ördek biçiminde testi
ENVANTER NO	: 7341

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : Şefika Hanım' dan satın alınmıştır. İstanbul Süleymaniye Harem İskelesi Sokağı No: 32.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : Ekim 1932

MÜZEDEKİ YERİ : Vitrinde

BOYUTLARI : Yük.: 45,5 cm, Taban çapı: 8,68 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağlam

TANIMI : Ördek biçimindeki formun üzerinde on iki bölmeli Bektaşî başlığına benzer biçiminde bir başlık oturtulmuştur. Üzerindeki çizgiler tepede bulunan nokta ile sonlandırılmıştır. Ağız kısmı yukarı doğru kıvrımlı şekilde verilmiştir. Ağızın iki yanında gözlerini belirtmek amacıyla kabartmalı rozetler bulunmaktadır. Ağızın dış yüzeyinin ortasında ve boynun iki yanında kabartmalı çiçek rozeti bulunur. Boynun yanındaki rozetlerden aşağı doğru sallanan püskül motifleri yer almaktadır. Gövdenin ön yüzeyinde "ya Hüseyin Kerbela" sözü kabartma olarak Osmanlı Türkçesiyle yazılmıştır. Yazının üst kısmında on iki sivri uçlu kabartma yıldız rozeti yer almaktadır.

Testinin uzun boynu geniş gövdeyle birleştirilmiş ve yüksek ayaklı kaideye oturtulmuştur. Kaide bir halka ile iki aşamalı olarak yapılmıştır. Düz kulplu olarak yapılmıştır. Kırmızı hamurlu, tornada çekilmiştir. Sır altı tekniği ile bezenmiştir. Şeffaf sırlıdır. Tepesinde bulunan beyaz başlığı haricinde genel olarak açık kahverengi zemin üzerine koyu kahverengi renklerle akıtma yapılmıştır. Bitkisel ve yazı kabartmaları ile bezenmiştir.

ÖRNEK NO	: 13
FOTOĞRAF NO	: 14
ÇİZİM NO	: 27, 28
DEVİRİ	: 19. yy.
ESERİN ADI	: Ördek biçiminde testi
ENVANTER NO	: 25133

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : Dilek Özakyol Koleksiyon A.Ş Tahran Cad. No: 12 Ankara.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : Mart1991

MÜZEDEKİ YERİ : Vitrinde

BOYUTLARI : Yük.: 33 cm, Taban çapı: 11 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağlam

TANIMI : Ağız kısmı yukarı doğru uçları kıvrık biçimde verilmiştir. Ağızın iki yanında çiçek biçiminde göz şekli verilmiş kabartmalı rozetler bulunmaktadır. İnce boyun şişkin gövdeye bağlanır ve düz kaidelidir. Boyun kısmından gövdeye doğru iki yanda kulp bulunmaktadır ve çiçek şeklinde kabartmalar yer almaktadır. İki kulp arasında üç kabartmalı çiçek rozetleri vardır. Gövdenin iki yanında çanak biçimi verilmiş parçalar applike edilmiştir. Sol çanağın üzerine bir kuş konumlandırılmıştır. Kuş sanki su içmek için öne doğru eğilmiştir. Sol çanağın bitişiğinde yukarı doğru bakan bir kuş daha bulunmaktadır. Gövdenin ortasında iki çanağın arasında aşağıdan yukarı doğru daralan stilize edilmiş bir çam ağacı motifi bulunmaktadır.

Kulp kısmı iki silindir biçimin birbirine sarmal şekilde dolanması ile burgu şeklinde yapılmıştır

Kırmızı hamurlu testi tornada çekilmiştir. Beyaz astar üzerine tek renk yeşil sırlıdır.

ÖRNEK NO : 14
FOTOĞRAF NO : 15
ÇİZİM NO : 29, 30
DEVİRİ : 19. yy.
ESERİN ADI : Ördek biçiminde testi
ENVANTER NO : 18507

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : Osman Akbıyık' tan satın alınmıştır. Bahçelievler
3. Cadde No: 109/3 Ankara.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : Mayıs 1966

MÜZEDEKİ YERİ : Vitrinde

BOYUTLARI : Yük.: 34 cm, Taban çapı: 12 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağlam

TANIMI : Ağız kısmı öne doğru verilmiştir ve yukarı doğru kıvrıktır. Ağızın iki yanında göz biçiminde kabartmalı rozetler bulunmaktadır. İnce uzun boyun şişman gövdeye bağlanmıştır. Yuvarlak gövde tabana doğru daralır. Burmalı kulpu bulunmaktadır. Boyunda kabartmalı yaprak motifi hemen altında ise kabartmalı çiçek rozeti yer almaktadır. Kırmızı hamurlu, tornada çekilmiştir. Siyah zemin üzerinde beyaz, kırmızı ve koyu sarı renkte boyalarla çiçek kıvrık dal motifleri oluşturulmuştur.

ÖRNEK NO	: 15
FOTOĞRAF NO	: 16
ÇİZİM NO	: 31, 32
DEVİRİ	: 19. yy.
ESERİN ADI	: Ördek biçiminde testi
ENVANTER NO	: 5151

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : Ahmet Günahi Türbesi' nden gelmiştir. İstanbul' da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ :

MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
BOYUTLARI	: Yük.: 44 cm, Taban çapı: 11 cm
BUGÜNKÜ DURUMU	: Sağlam

TANIMI : Ağız kısmı öne doğru verilmiştir ve yukarı doğru kıvrıktır. Ağızın iki yanında göz biçiminde kabartmalı çiçek rozetler bulunmaktadır. İnce uzun boyun şişman gövdeye bağlanmıştır. Yuvarlak gövde tabana doğru daralır. İçi oyulmuş bir halka ile kademelendirilmiş kaide üzerine gövde oturtulmuştur.

Gövdenin ön yüzünde simetrik biçimde tabana paralel beş çiçek rozeti işlenmiştir. Ortada yukarıya doğru yükselen çiçek ve yaprakların oluşturduğu dal bir noktadan çıkmıştır. Gövdeden boyun kısmına geçişte iki yanda büyük kabartma çiçekler, aralarında ise küçük çiçek rozetleri yer almaktadır. Fiyonkların iki yanında ve altta kabartma çiçekler tekrar edilmiş, yaprak ve dallarla aşağı doğru uzatılmıştır. Boyun ve ağızın iki yanında kabartma çiçekler küçüklü büyüklü işlenmiştir.

Kırmızı hamurlu, tornada çekilmiştir. Siyah astar zemin üzerine sarı renk kullanılarak süslemeler yapılmıştır.

ÖRNEK NO	: 16
FOTOĞRAF NO	: 17
ÇİZİM NO	: 33, 34
DEVİRİ	: 19. yy.
ESERİN ADI	: Ördek biçiminde testi
ENVANTER NO	: 11603

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : İstanbul’ da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 1939

MÜZEDEKİ YERİ : Depoda

BOYUTLARI : Yük.: 33,5 cm, Taban çapı: 10 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağlam

TANIMI : Ağız kısmı öne doğru uzatılmıştır boğumlu ve yuvarlaktır. Ağız üzerinde ibik şeklinde yukarıya doğru uzanan bir çıkıntı yer alır. Ağızın iki yanında göz biçiminde kabartmalı çiçek rozetler bulunmaktadır. İnce uzun boyun şişman gövdeye bağlanmıştır. Yuvarlak gövde tabana doğru daralır ve düz ince bir taban üzerine oturtulmuştur. Düz kulpludur. Gövdenin orta noktasında topraktan çıkmış şekilde işlenmiş gövdesi ve iki yanında yaprakları bulunan çiçek motifi yer alır. Bu motif iki yanında çiçek rozetleriyle zenginleştirilmiştir. Gövde ile boyunun birleşme noktasında ve iki yanda kabartma halinde çiçek motifleri yer alır.

Kırmızı hamurlu, tornada çekilmiştir. Sır üstü bezeme tekniği uygulanmıştır. Tek renk yeşil sırlıdır.

ÖRNEK NO	: 17
FOTOĞRAF NO	: 18
ÇİZİM NO	: 35, 36
DEVİRİ	: 19. yy.
ESERİN ADI	: Ördek biçiminde testi
ENVANTER NO	: 23281

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : İstanbul’ da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 1977

MÜZEDEKİ YERİ : Depoda

BOYUTLARI : Yük.: 35 cm, Taban çapı: 8 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Ağzının üst tarafı kırıktır.

TANIMI : Ağız kısmı öne doğru uzatılmıştır boğumlu ve yuvarlaktır. Ağzın üzerinde ibik şeklinde yukarıya doğru uzanan bir çıkıntı kırılmıştır. Ağzın iki yanında göz biçiminde kabartmalı çiçek rozetler bulunmaktadır. Boyunda kabartmalı çiçek rozeti bulunmaktadır. İnce uzun boyun şişman gövdeye bağlanmıştır. Yuvarlak gövde tabana doğru daralır ve düz ince taban üzerine oturtulmuştur. Düz kulpludur. Gövdenin ortasında tek noktadan çıkmış şekilde iki yana doğru aşağıya kıvrılmış yapraklar içinden çıkan çiçek kabartması yer alır. İki yanda ve üst kısımda kabartmalı çiçek rozetleri yer almaktadır.

Kırmızı hamurlu, tornada çekilmiştir. Sır üstü tekniği ile çalışılmıştır. Beyaz zemin üzerine serbest fırça darbeleri ile yeşil renk kullanılarak bezenmiştir.

ÖRNEK NO	: 18
FOTOĞRAF NO	: 19
ÇİZİM NO	: 37, 38
DEVİRİ	: 19. yy.
ESERİN ADI	: Ördek biçiminde testi
ENVANTER NO	: 23282

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : İstanbul’ da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 1987

MÜZEDEKİ YERİ : Depo

BOYUTLARI : Yük.: 35 cm, Taban çapı: 12

BUGÜNKÜ DURUMU : Ağız kısmının üzeri kırıktır.

TANIMI : Ağız kısmı öne doğru çıkarılmış boğumlu ve yuvarlaktır. Ağızın üzerinde ibik şeklinde yukarıya doğru uzanan bir çıkıntı kırılmıştır. Ağızın iki yanında göz biçiminde kabartmalı çiçek rozetler bulunmaktadır. Boyunda kabartmalı çiçek rozeti bulunmaktadır. İnce uzun boyun şişman gövdeye bağlanmıştır. Yuvarlak gövde tabana doğru daralır ve düz ince taban üzerine oturtulmuştur. Burgulu şekilde kulpu bulunmaktadır. Gövdenin üst kısmında kabartmalı çiçek rozetler bulunmaktadır.

Kırmızı hamurlu, tornada çekilmiştir. Sarı renk zemin üzerine yeşil renkler yer yer kullanılmıştır, sır üstü tekniğiyle yapılmıştır.

ÖRNEK NO	: 19
FOTOĞRAF NO	: 20
ÇİZİM NO	: 39, 40
DEVİRİ	: 19. yy.
ESERİN ADI	: Ördek biçiminde testi
ENVANTER NO	: 23297

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : Antikacı Salih Güven' den satın alınmıştır.
Menekşe Sokak No: 10 Ankara.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 1977

MÜZEDEKİ YERİ : Depoda

BOYUTLARI : Yük.: 34 cm, Taban çapı: 10 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağlam

TANIMI : Ağız kısmı öne doğru verilmiştir ve yukarı doğru kıvrıktır. Ağızın iki yanında göz biçiminde kabartmalı çiçek rozetler bulunmaktadır. İnce uzun boyun şişman gövdeye bağlanmıştır. Yuvarlak gövde tabana doğru daralır. Yuvarlak gövde tabana doğru daralır ve düz ince taban üzerine oturtulmuştur. Burgulu şekilde kulpu bulunmaktadır. Simetrik biçimde merkezi kompozisyon düzeninde gövdenin ön yüzünde kabartma ay biçiminde kavisli çelenk motifi yer almaktadır. Üst kısmında ise dikey yerleştirilmiş yaprak motifi damarlı ve kabartmalıdır. Kompozisyonun iki yanında fırça darbeleriyle bezenmiş bir kökten çıkmış uzun yapraklı, papatya çiçekli dalların aralarına puantiyelerle zenginleştirilmiştir. Çiçeklerin üst kısımlarına damla motifleri sıralanmıştır.

Kırmızı hamurlu, tornada çekilmiştir. Sır üstü tekniği ile çalışılmıştır. Yeşil renkte sır üzerine sarı ve kırmızı renkler kullanılarak bezenmiştir.

ÖRNEK NO	: 20
FOTOĞRAF NO	: 21
ÇİZİM NO	: 41, 42
DEVİRİ	: 19. yy.
ESERİN ADI	: Ördek biçiminde testi
ENVANTER NO	: 23299

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : Antikacı Salih Güven' den satın alınmıştır.
Menekşe Sokak No: 10 Ankara.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 1977

MÜZEDEKİ YERİ : Depoda

BOYUTLARI : Yük.: 34 cm, Taban çapı: 9 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağlam

TANIMI : Ağız kısmı öne doğru verilmiştir ve yukarı doğru kıvrıktır. Ağızın iki yanında göz biçiminde kabartmalı çiçek rozetler bulunmaktadır. İnce uzun boyun şişman gövdeye bağlanmıştır. Yuvarlak gövde tabana doğru daralır ve düz ince taban üzerine oturtulmuştur. Düz kulpludur. Boyun kısmında kabartmalı çiçek rozeti bulunmaktadır. Gövdenin ortasında tek noktadan çıkmış şekilde iki yana doğru aşağıya kıvrılmış yapraklar içinden çıkan çiçek kabartması yer alır. İki yanda ve üst kısımda kabartmalı çiçek rozetleri yer almaktadır.

Kırmızı hamurlu, tornada çekilmiştir. Sır üstü tekniğiyle çalışılmıştır. Siyah sır üzerine yeşil renkte boya ile bezenmiştir.

ÖRNEK NO	: 21
FOTOĞRAF NO	: 22
ÇİZİM NO	: 43, 44
DEVİRİ	:19. yy.
ESERİN ADI	: Ördek biçiminde testi
ENVANTER NO	: 23372

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : Abdullah Sungurlu' dan satın alınmıştır. İstanbul' da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 1977

MÜZEDEKİ YERİ : Depoda

BOYUTLARI : Yük. 44 cm, Taban çapı: 10 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Ağız ve üst kısmındaki çıkıntılar kırıktır.

TANIMI : Ağız kısmı öne doğru uzatılmış biçimdedir. Ağızın iki yanında göz biçiminde kabartmalı rozetler bulunmaktadır. İnce uzun boyun şişman gövdeye bağlanmıştır. Yuvarlak gövde tabana doğru daralır ve düz ince taban üzerine oturtulmuştur. Düz kulpludur. Boyun kısmında biri önde aşağıya doğru, ikisi yanda yukarıya doğru uçları sivrilen boynuz biçiminde üç çıkıntı yer almaktadır. Simetrik biçimde merkezi kompozisyon düzeninde, gövdenin ön yüzeyinde bir kökten çıkmış dallar üzerinde yaprak ve çiçekler kabartmalı biçimde çalışılmış aralara puantiyeler yerleştirilmiştir. Dalın kök kısmında da puantiye kabartmalar art arda sıralanmıştır.

Kırmızı hamurlu, tornada çekilmiştir. Beyaz astar üzerine kirli sarı renk kullanılmıştır, şeffaf sırlıdır.

ÖRNEK NO	: 22
FOTOĞRAF NO	: 23
ÇİZİM NO	: 45, 46
DEVİRİ	: 19. yy.
ESERİN ADI	: Ördek biçiminde testi
ENVANTER NO	: 23408

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : Antikacı Salih Güven' den satın alınmıştır.
Menekşe Sokak No: 10 Ankara.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 1977

MÜZEDEKİ YERİ : Depoda

BOYUTLARI : Yük.: 37 cm, Taban çapı: 11,5 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağlam

TANIMI : Formun başlığı kubbe biçiminde kapalı, yuvarlak bir rozetle tepede birleşmiştir. Ağız kısmı yukarı doğru uzatılmıştır. Ağızın iki yanında göz biçiminde üçgen boşluklar bulunmaktadır. Ağız kısmının bitiminde iki kenarda yuvarlak kabartmalı rozetler yer alır. Boyun kısmında dışa doğru çıkıntı yapmış halka bulunmaktadır. İnce uzun boyun şişman gövdeye bağlanmıştır. Yuvarlak gövde tabana doğru daralır ve düz ince taban üzerine oturtulmuştur. Burma biçiminde yivlenmiş kulpu bulunmaktadır.

Kırmızı hamurlu, tornada çekilmiştir. Kirli beyaz astar üzerinde yeşil renkte serbest fırça darbeleri ile boyamalar yapılmıştır.

ÖRNEK NO	: 23
FOTOĞRAF NO	: 24
ÇİZİM NO	: 47, 48
DEVİRİ	: 19. yy.
ESERİN ADI	: Ördek biçiminde testi
ENVANTER NO	: 23409

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : Antikacı Salih Güven' den satın alınmıştır.
Menekşe Sokak No: 10 Ankara.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 1977

MÜZEDEKİ YERİ : Depo

BOYUTLARI : Yük.: 35 cm, Taban çapı: 10 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağlam

TANIMI : Formun başlığı kubbe biçiminde kapalı, yuvarlak bir rozetle tepede birleşmiştir. Ağız kısmı öne doğru verilmiştir ve yukarı doğru kıvrıktır. Ağızın iki yanında göz biçiminde kabartmalı çiçek rozetler bulunmaktadır. İnce uzun boyun şişman gövdeye bağlanmıştır. Yuvarlak gövde tabana doğru daralır ve düz ince taban üzerine oturtulmuştur. Burgulu şekilde kulpu bulunmaktadır. Siyah zemin üzerinde sarı ve kırmızı renk kullanılarak yaprak ve çiçek motifleri yapılmıştır.

Kırmızı hamurlu, tornada çekilmiştir. Sır üstü tekniği kullanılmış, şeffaf sır ile sırlanmıştır.

ÖRNEK NO : 24
FOTOĞRAF NO : 25
ÇİZİM NO : 49, 50
DEVİRİ : 19. yy.
ESERİN ADI : Ördek biçiminde testi
ENVANTER NO : 24225

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : Şükran Torunoğlu' ndan satın alınmıştır.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 1987

MÜZEDEKİ YERİ : Depo

BOYUTLARI : Yük.: 35 cm, Taban çapı: 11 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağlam

TANIMI : Ağız kısmı öne doğru verilmiştir ve yukarı doğru kıvrıktır. Boynun kısmının iki yanında uzanan kabartmalı çiçek ve yapraklar yer alır. İnce uzun boyun şişman gövdeye bağlanmıştır. Burgulu kulpu bulunmaktadır. Yuvarlak gövde tabana doğru daralır ve gövdeden çan biçimli kaideye içi oyulmuş bir halka ile geçilir. Gövdenin iki yanında ağız kısmı geniş ve kıvrımlı gövdesi ince içi boş çanaklar yer almaktadır. Çanakların ana gövdeye birleşen kısımlarının ön yüzeyinde kabartma şeklinde çiçek rozetler yer almaktadır.

Gövdenin orta kısmında içi delik sekiz kollu bir madalyon bulunmaktadır. Bu madalyonun hemen altında oval bir kartuşun üzerinde Osmanlı Türkçesi ile "yadigar" yazısı kabartmalı biçimde yazılmıştır.

Kırmızı hamurludur, tornada çekilmiştir. Siyah zemin astar üzerine sarı ve kırmızı renkte boyamalar yapılmıştır.

ÖRNEK NO	: 25
FOTOĞRAF NO	: 26
ÇİZİM NO	: 51, 52
DEVİRİ	: 19. yy.
ESERİN ADI	: Ördek biçiminde testi
ENVANTER NO	: 24564

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : Hürriyet Yıldırım' dan satın alınmıştır.
Hamamönü Fırın Sokak No: 12 Ankara

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 1984

MÜZEDEKİ YERİ : Depo

BOYUTLARI : Yük.: 39 cm, Taban çapı: 11 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağlam

TANIMI : Formun başlığı kubbe biçiminde kapalı, yuvarlak bir rozetle tepede birleşmiştir. Ağız kısmı öne doğru verilmiştir ve yukarı doğru kıvrıktır. Ağızın iki yanında göz biçiminde kabartmalı çiçek rozetler bulunmaktadır. İnce uzun boyun şişman gövdeye bağlanmıştır. Yuvarlak gövde tabana doğru daralır ve düz ince taban üzerine oturtulmuştur. Burmalı kulpludur. Boyun kısmında kabartmalı çiçek rozeti bulunmaktadır. Gövdenin ortasında tek noktadan çıkmış şekilde iki yana doğru aşağıya kıvrılmış yapraklar içinden çıkan çiçek kabartması yer alır. İki yanda ve üst kısımda kabartmalı çiçek rozetleri yer almaktadır. Gövdenin ortasında içi oyulmuş iki çizgi halka oluşturmaktadır.

Kırmızı hamurlu, tornada çekilmiştir. Kirli sarı zemin üzerine yer yer yeşil renk kullanılarak bezeme yapılmıştır.

ÖRNEK NO	: 26
FOTOĞRAF NO	: 27
ÇİZİM NO	: 53, 54
DEVİRİ	: 19. yy.
ESERİN ADI	: Ördek biçiminde testi
ENVANTER NO	: 25400

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : Adnan İzmirli'ler' den müsadere usulü ile alınmıştır.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 1980

MÜZEDEKİ YERİ : Depo

BOYUTLARI : Yük.: 35 cm, Taban çapı: 12 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağlam

TANIMI : Formun başlığı kubbe biçiminde kapalı, yuvarlak bir rozetle tepede birleşmiştir. Ağız kısmı öne doğru verilmiştir ve yukarı doğru kıvrıktır. Ağızın iki yanında göz biçiminde kabartmalı çiçek rozetler bulunmaktadır. İnce uzun boyun şişman gövdeye bağlanmıştır. Yuvarlak gövde tabana doğru daralır ve düz ince taban üzerine oturtulmuştur. Burmalı kulpludur. Boyun kısmında kabartmalı çiçek rozeti bulunmaktadır. Gövdenin ortasında tek noktadan çıkmış şekilde iki yana doğru aşağıya kıvrılmış yapraklar içinden çıkan çiçek kabartması yer alır. İki yanda ve üst kısımda kabartmalı çiçek rozetleri yer almaktadır. Gövdenin ortasında içi oyulmuş iki çizgi halka oluşturmaktadır.

Kırmızı hamurlu, tornada çekilmiştir. Koyu kahverengi tek renk sırlı zemin üzerine yer yer sarı renk boya kullanılarak bezeme yapılmıştır.

ÖRNEK NO	: 27
FOTOĞRAF NO	: 28
ÇİZİM NO	: 55, 56
DEVİRİ	: 19. yy.
ESERİN ADI	: Ördek biçiminde testi
ENVANTER NO	: 23424

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : Antikacı Salih Güven' den satın alınmıştır.
Menekşe Sokak No: 10 Ankara

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 1977

MÜZEDEKİ YERİ : Depo

BOYUTLARI : Yük.: 35 cm, Taban çapı: 10 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağlam

TANIMI : Formun başlığı kubbe biçiminde kapalı, yuvarlak bir rozetle tepede birleşmiştir. Ağız kısmı öne doğru verilmiştir ve yukarı doğru kıvrıktır. Ağızın iki yanında göz biçiminde kabartmalı çiçek rozetler bulunmaktadır. İnce uzun boyun şişman gövdeye bağlanmıştır. Yuvarlak gövde tabana doğru daralır ve düz ince taban üzerine oturtulmuştur. Burmalı kulpludur. Boyun kısmında yıldız çiçeği kabartması bulunmaktadır. Gövdenin ortasında yarım ay şeklinde bir motif üzerinde ise damarları belli edilmiş yaprak kabartması yer almaktadır. Yaprığın üzerinde ise küçük bir çiçek kabartması yer almaktadır.

Kırmızı hamurludur, tornada çekilmiştir. Beyaz astar zemin üzerine kahverengi boylarla bezemeler yapılmıştır.

ÖRNEK NO	: 28
FOTOĞRAF NO	: 29, 30
ÇİZİM NO	: 57, 58, 59, 60
DEVİRİ	: 19. yy.
ESERİN ADI	: Kapaklı testi
ENVANTER NO	: 23295

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : Antikacı Salih Güven' den satın alınmıştır.
Ankara Menekşe Sokak No: 10 Ankara

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 1977

MÜZEDEKİ YERİ : Depo

BOYUTLARI : Yük.: 37 cm (kapak dahil), Taban çapı: 12 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağlam

TANIMI : Formun kapağı kubbe biçiminde kapalı ve yuvarlak top rozetle birleştirilmiştir. İnce uzun boyun şişman gövdeye bağlanmıştır. Yuvarlak gövde tabana doğru daralır ve düz ince taban üzerine oturtulmuştur. Burmalı kulpludur. Gövdenin ortasında çiçek kabartması yer almaktadır. Üzerinde ise dilimli yaprak motifi kabartma halinde verilmiştir.

Kırmızı hamurlu, tornada çekilmiştir. Koyu kahverengi zemin üzerine beyaz yeşil kırmızı renkler kullanılarak yaprak ve çiçek motifleri yapılmıştır.

2.2 Kaplar**ÖRNEK NO** : 29**FOTOĞRAF NO** : 31**ÇİZİM NO** : 61, 62**DEVİRİ** : 18.yy. sonu**ESERİN ADI** : Kuş motifli çukur kap**ENVANTER NO** : 8164**MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ** : İstanbul'da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.**MÜZEYE GELİŞ TARİHİ** : 1934**MÜZEDEKİ YERİ** : Vitrinde**BOYUTLARI** : Yük.: 8 cm, Ağız çapı: 27,5 cm, Taban çapı: 7 cm**BUGÜNKÜ DURUMU** : Sağlam**TANIMI** : Geniş yayvan ağızlı tabak zemine doğru daralarak halka bir kaide üzerine oturtulmuştur. Tabağın ağız kısmında içte çift dışta tek sıra ile oluşturulmuş bordür içerisinde serbest fırça darbeleriyle yapılmış geometrik motifler ile bezenmiştir. Tabağın tam ortasında daire biçimde çerçevenin merkezinde sanki bir su birikintisi üzerinde tek ayak üzerinde duran kuş motifi yer almaktadır.

Beyaz astar üzerine mavi, kahverengi, turuncu renkler kullanılmış ve üzeri şeffaf sırla kaplanmıştır.

Kırmızı hamurlu, tornada çekilmiş, sır altı tekniğiyle çalışılmıştır.

ÖRNEK NO	: 30
FOTOĞRAF NO	: 32
ÇİZİM NO	: 63, 64
DEVİRİ	: 18. yy.
ESERİN ADI	: Üçgen desenli çukur kap
ENVANTER NO	: 8166

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : Antikacı Ömer Bey' den alınmıştır. İstanbul Bedesten No: 105

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : Ocak 1934

MÜZEDEKİ YERİ : Vitrinde

BOYUTLARI : Yük.: 8 cm, Taban çapı: 6,5 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağlam

TANIMI : Geniş yayvan ağızlı tabak zemine doğru daralarak halka bir kaide üzerine oturtulmuştur. Tabağın içte ağız kısmında eşit aralıklarla kafes motifleri tekrar edilerek çevre bordürü oluşturulmuştur. Merkezi kompozisyonunda iki sıra çizgi etrafına serbest fırça darbeleriyle yapılmış damla motifli üçgen şeması oluşturulmuştur. İç kısmı üç parça şeklinde yaprak motifleri ile doldurulmuş. Üçgenin alt kısmında iki damla motifine yer verilmiştir.

Kırmızı hamurlu, tornada çekilmiş, sır altı tekniğiyle çalışılmıştır. Beyaz astar üzerine kahverengi ve hardal renkli desenli, şeffaf sırlıdır.

ÖRNEK NO	: 31
FOTOĞRAF NO	: 33
ÇİZİM NO	: 65, 66
DEVİRİ	: 18. yy.
ESERİN ADI	: Kare desenli çukur kap
ENVANTER NO	: 8167

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : Antikacı Ömer Bey' den alınmıştır. İstanbul Bedesten No: 105

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : Ağustos 1934

MÜZEDEKİ YERİ : Vitrinde

BOYUTLARI : Yük.: 8 cm, Taban çapı: 6,5 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağlam

TANIMI : Geniş yayvan ağızlı tabak zemine doğru daralarak halka bir kaide üzerine oturtulmuştur. Ağız kenarı düzlüğünde dört eşit aralıklarla kafes motifleri tekrar edilerek çevre bordürü oluşturulmuştur.

Merkezi kompozisyonunda iki sıra çizgi etrafına serbest fırça darbeleriyle yapılmış damla motifli kare şeması oluşturulmuştur. İç kısmı dört parça şeklinde yaprak motifleri ile doldurulmuş. Karenin köşe kısımlarında diğerlerinden biraz daha uzun damla motiflerine yer verilmiştir.

Kırmızı hamurlu, tornada çekilmiş, sır altı tekniğiyle çalışılmıştır. Halka kaideli, geniş yayvan gövdeli, ağızlıdır. Beyaz astar üzerine kahverengi ve hardal renkli desenli, şeffaf sırlıdır.

ÖRNEK NO	: 32
FOTOĞRAF NO	: 34, 35
ÇİZİM NO	: 67, 68
DEVİRİ	:18. yy.
ESERİN ADI	: Çukur kap
ENVANTER NO	:10171

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : İstanbul evkafının şehzade ambarından İstanbul müzeleri direktörlüğü vasıtasıyla Müzeler direktörlüğünün 26/12/1935 tarihli ve 1155 sayılı tezkeresiyle alınmıştır.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : Aralık 1935

MÜZEDEKİ YERİ :Vitrinde

BOYUTLARI : Yük.: 13,5 cm, Taban çapı: 12 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağlam

TANIMI : Dışa dönük ağız kısmının kenarları yivli şekilde düzenlenmiştir. Yayvan geniş gövdesi hafifçe yükseltilmiş yuvarlak bir kaide ile sonlandırılmıştır. Tabanın iç kısmının merkezinde çember etrafında üç küçük çember daha yerleştirilerek detaylandırılmıştır.

Kırmızı hamurludur. Eserin yüzeyi yeşil tek renk sırla bezenmiştir.

ÖRNEK NO	: 33
FOTOĞRAF NO	: 36
ÇİZİM NO	: 69, 70
DEVİRİ	:19. yy. sonu, 20. yy. başı
ESERİN ADI	: Kapaklı kap
ENVANTER NO	:18134

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : Mehmet Kiraz' dan satın alınmıştır. Tokat Mah. No: 45 Babadağ-Denizli

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : Temmuz 1965

MÜZEDEKİ YERİ : Vitrinde

BOYUTLARI : Yük.: 15,5 cm (kapak dahil), Taban çapı: 10 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Kapağının ağzının iki kenarı kırıktır.

TANIMI : Kapağın tutacağı kuş biçiminde dekore edilmiştir. Kapağın üstünde kabartma şeklinde çiçekler bulunmaktadır. Geniş gövde üzerinde dışa doğru çıkıntı yapmış çiçekler ve çiçek tomurcukları yerleştirilmiştir. Dilimli yaprak motifine benzer üç ayak üzerine oturtulmuştur. Krem rengi zemin üzerine sarı, kahverengi ve yeşil alacalı olarak boyanmıştır.

Kırmızı hamurlu, tornada çekilmiştir. Sır altı tekniğiyle çalışılmıştır.

ÖRNEK NO	: 34
FOTOĞRAF NO	: 37
ÇİZİM NO	: 71, 72
DEVİRİ	: 19. yy. sonu, 20. yy.başı
ESERİN ADI	: Kapaklı kap
ENVANTER NO	: 5159

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : İstanbul’ da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : Aralık 1926

MÜZEDEKİ YERİ : Depo

BOYUTLARI : Yük.: 16 cm (kapak dahil), Taban çapı: 10 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağlam

TANIMI : Kapağın üstünde kabartma şeklinde çiçekler bulunmaktadır. Geniş gövde bütün olarak aşağı kadar iner, üzerinde ise dışa doğru çıkıntı yapmış çiçekler ve içi oyulmuş kap formu yerleştirilmiştir. Krem rengi zemin üzerine kahverengi ve yeşil alacalı olarak boyanmıştır.

Kırmızı hamurlu, tornada çekilmiştir. Sır altı tekniğiyle çalışılmıştır.

ÖRNEK NO	: 35
FOTOĞRAF NO	: 38
ÇİZİM NO	: 73, 74
DEVİRİ	: 19. yy. sonu
ESERİN ADI	: Kulplu sepet örgülü kap
ENVANTER NO	: 5152

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : İstanbul'da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : Eylül 1925

MÜZEDEKİ YERİ : Vitrinde

BOYUTLARI : Yük.:17 cm, Taban çapı: 17 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağlam

TANIMI : Kabın burmalı kulpu oval formlu gövdeye tutturulmuştur. Kabın ağız kısmında dilimli yaprak dizisi dolanmaktadır. Gövdesi sepet örgüsü şeklinde düzenlenmiştir. Kaidesi üç ayak ile yerden yüksekte tutulmuştur. Ayaklarının uçları dışa doğru kıvrık olarak verilmiştir. Bej rengi zemin üzerinde koyu kahverengi ve yeşil renkler kullanılarak serbest fırça darbeleriyle dalgalı ve benekli bir şekilde işlenmiştir.

Kırmızı hamurlu kap, sucuk tekniği kullanılarak şekillendirilmiştir. Sır altı tekniği ile çalışılmıştır.

ÖRNEK NO	: 36
FOTOĞRAF NO	: 39
ÇİZİM NO	: 75, 76
DEVİRİ	: 19. yy. sonu
ESERİN ADI	: Sepet örgülü kap
ENVANTER NO	: 5160

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : İstanbul'da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : Ağustos 1925

MÜZEDEKİ YERİ : Vitrinde

BOYUTLARI : Yük. 7 cm, Ağız çapı: 29 cm, Taban çapı: 12,5 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağlam

TANIMI : Oval formlu kabın ağız kısmı dalgalı olarak verilmiştir. Tabana doğru daralmakta olan gövdesi sepet örgüsü biçiminde işlenmiştir.

Kırmızı hamurlu, sucuk tekniği ile şekillendirilmiş, sır altı tekniği ile çalışılmıştır. Krem renkli astar üzerine yeşil, krem ve kahverengi renkler kullanılmış. Üzerinde dalgalı ve benekli fırça darbeleri vardır. Şeffaf sırlıdır.

2.3 Vazolar

ÖRNEK NO	: 37
FOTOĞRAF NO	: 40
ÇİZİM NO	: 77, 78
DEVİRİ	: 19. yy.
ESERİN ADI	: Vazo
ENVANTER NO	: 9250

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : İstanbul Koca Mustafa Paşa' da Nurettin Türbesinden evkaf ambarına oradan İstanbul müzeleri direktörlüğü vasıtasıyla Müzeler direktörlüğünün 26/12/1935 tarihli ve 1155 sayılı tezkeresiyle alınmıştır.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : Aralık 1935

MÜZEDEKİ YERİ : Vitrinde

BOYUTLARI : Yük.: 13 cm, Taban çapı: 6 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağlam

TANIMI : Kabın ağız kısmı gövdeden dışarı doğru yapılmıştır. Gövde ağız kısmına doğru genişlemektedir. Ayaklı kaide ile birleştiği alanda çıkıntılı halka yer almaktadır. Tabana doğru genişleyen kaidenin alt kısmı içe doğru çizgi halinde derinleştirilmiştir. İki tarafında eseri tutmaya yardımcı olacak kulplar yer almaktadır. Eserin gövde kısmında merkezde çınar yaprağına benzeyen bir motif ve onu üç yönden simetrik olarak tamamlayan üç çiçek rozetleri ile süslenmiştir.

Kırmızı hamur üzerine yeşil sırlıdır.

ÖRNEK NO	: 38
FOTOĞRAF NO	: 41, 42
ÇİZİM NO	: 79, 80, 81, 82
DEVİRİ	: 19. yy.
ESERİN ADI	: Vazo
ENVANTER NO	: 868

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : İstanbul’ da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ :

MÜZEDEKİ YERİ : Depo

BOYUTLARI : Yük.: 23 cm, Taban çapı: 8,5 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağlam

TANIMI : Kıvrımlı ağız kenarları dışa doğru geniştir. Daralan gövde tekrar genişleyerek ayaklı kaide ile sonlandırılmıştır. İki yanda çelenk şeklinde kulpları bulunmaktadır. Kulpların başlangıç kısmında ve gövdenin ortasında kabartma halinde çiçek rozetler bulunmaktadır. Gövdede iki yaprak kabartması ile aralarda çiçek rozetler yer almaktadır. Krem rengi zemin üzerine yeşil kahverengi ve sarı renkler serbest fırça darbeleri kullanılarak bezemeler yapılmıştır

Kırmızı hamurlu, tornada çekilmiştir. Yeşil renk sırlıdır.

2.4 Mangal**ÖRNEK NO** : 39**FOTOĞRAF NO** : 43**ÇİZİM NO** : 83, 84**DEVİRİ** : 19.yy. sonu**ESERİN ADI** : Mangal**ENVANTER NO** : 5199

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : İstanbul'da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : Ağustos 1925

MÜZEDEKİ YERİ : Vitrinde

BOYUTLARI : Yük.: 26 cm, Taban çapı: 16 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Sağlam

TANIMI : Kubbe formlu kapağı çift kulplu olup, ortasında yuvarlak açıklığı, kenarlarda da hava delikleri vardır. Kulplar arasında kabartma halinde yaprak motifleri yer almaktadır. Kapak iki şeritle sonlandırılmıştır. Mangalın ağız kısmı dışa dönüktür, aşağı doğru daralan gövde dibe doğru genişleyen ayakla son bulur.

Kırmızı hamurlu, tornada çekilmiştir. Astarlı yüzey üzerine tek renk yeşil sırlıdır.

2.5 Şamdan

ÖRNEK NO	: 40
FOTOĞRAF NO	: 44
ÇİZİM NO	: 85, 86
DEVİRİ	: 19. yy.
ESERİN ADI	: Şamdan
ENVANTER NO	: 8654

MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : Ankara Asarâtika ve Müzeler Müdürlüğü'nün 5/6/1935 tarih ve 485 No' lu tahriratıyla Diyarbakır' dan gelmiştir.

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 1935

MÜZEDEKİ YERİ : Vitrinde

BOYUTLARI : Yük.: 19 cm, Taban çapı: 12 cm

BUGÜNKÜ DURUMU : Onarım görmüştür. Boğazından kırık vaziyette gelmiş ve müzede yapıştırılmıştır.

TANIMI : İnce uzun boyunu boğumlu olarak zemine doğru genişleyen konik gövdeye bağlanmaktadır. Tabanda yedi halka biçiminde çizgi belirginleştirilmiştir.

Kırmızı hamurlu, tornada şekillendirilmiştir. Astarlı yüzey üzeri yeşil sırla kaplanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE KARŞILAŞTIRMA

Çanakkale Seramikleri 17. yy.' ın sonlarından itibaren üretilmeye başlamış, bu üretim 20. yy. başına kadar sürdürülerek yörenin ekonomisine büyük katkı sağlamış bir halk sanatı olmuştur. Çanakkale ilinin yöresel kültürünün bir parçası olan bu özgün ürünler sıra dışı form, teknik ve süslemeler ile kendine geleneksel seramik sanatı içinde ayrı bir yer bulmuştur.

Çanakkale Seramikleri üretildiği şehrin konumu ile bağlantılı olarak ve hediyelik eşya özelliği taşıması nedeniyle geniş bir coğrafyaya dağılmıştır. Ülkemizde müzelerde ve çeşitli koleksiyonlarda yerini almayı başarmıştır. Suna-İnan Kıraç Kaleiçi Müzesi Koleksiyonu nicelik, devir, tür ve form çeşitliliği bağlamında bu türün en kapsamlısıdır. İstanbul' da bulunan Çinili Köşk Müzesi ve Sadberk Hanım Müzesi de Çanakkale Seramik örneklerine yer vermiş müzelerdendir.

Suna-İnan Kıraç Koleksiyonu eserleri AKMED Antalya Kaleiçi Müzesi' nde sergilenmektedir. Araştırmamız dahilinde incelenen eserler ile malzeme, form, desen olarak benzerlik gösteren örnekler bulunmaktadır⁸⁶. Çukur kaplar arasında 8166 env. no'lu üçgen şemalı çukur kap, 5160 env. no'lu sepet örgülü kap, 18134 env. no'lu kapaklı çukur kap örneklerinin benzerleri Kaleiçi Müzesi' nde karşımıza çıkmıştır (Fotoğraf no: 48, 49, 50).

5199 env. no'lu mangal örnekle neredeyse aynı form ve süsleme anlayışı ile yapılmış seramik eser Antalya Kaleiçi Müzesi' nde görülmektedir (Fotoğraf no: 51).

Çanakkale seramik örnekleri arasında bulunan hayvan formlu kapların kendilerine has ifadelerle sahip abartılı anlatımları olduğu görülmektedir. Bu eserlerin kullanım eşyası olma özelliklerini aşarak, heykelsi nitelik kazanmış oldukları ifade edilmektedir⁸⁷. Hayvansal formlu testi örneklerinden 1867 env. no'lu deve biçimindeki testi, 5156 Env. no'lu aslan biçimindeki testi, 18507 env. no'lu at biçimindeki testi, 18507 env. no'lu ördek biçimindeki testi örnekleri incelediğimiz eserlerle benzerlik

⁸⁶ WEB_1. (2019) Suna-İnan KIRAC's web site.

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:MBjGP_ILdnMJ:seramik.kaleicimuzesi.com/index_tr.php+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr (23.05.2019).

⁸⁷ E. Küçükbiçmen, *agt.*, s.ii.

göstermektedir (Fotoğraf no: 52, 53, 54, 55). Deve biçimli testilere baktığımızda iki eserinde aynı form ve süsleme anlayışında olduğunu görürüz. Aslan biçimli testileri kıyasladığımızda form olarak aynı yalnız renklendirmenin farklı olduğu anlaşılmaktadır. İncelediğimiz örnekler arasında yer alan testinin boyaması yapılırken kahverengi üzerine sarı ve yeşil renklerin kullanılmış olduğu, Kaleiçi Müzesi' ndeki eserde ise koyu yeşil zemin üzerine açık yeşil ile akıtma yapıldığı görülmektedir. At biçimli testileri kıyasladığımızda form ve süsleme anlayışı aynı iken kullanılan renklerin farklı tercih edildiği görülmektedir. Kaleiçi Müzesi' ndeki testide siyah zemin üzerine kirli sarı ve yer yer kırmızı renkler, incelediğimiz testi de ise kahverengi zemin üzerine sarı ve yer yer yeşil renkler kullanıldığı görülmektedir.

İstanbul Çinili Köşk Müzesi' nde yer alan eserler 18.-20. yüzyıl başlarına aittir. 19. yüzyılın tarihlenen örnekler arasında incelediğimiz eserlerle benzerlik gösteren Çanakkale Seramikleri bulunmaktadır. Bu örnekler arasında çukur tabak (Env. no: 41/177 ÇK), ördek biçimli testi (Env. no: 41/1648 ÇK), beyaz kapaklı ördek biçimli testi (Env. no: 41/280 ÇK) yer almaktadır⁸⁸ (Fotoğraf no: 56, 57, 58). Çukur tabak örneğinin merkezinde 8164 env. no' lu örneğimizdeki gibi kuş kompozisyonu bulunur. Ancak süsleme anlayışı ve kenar bordürleri açısından 8166, 8167 env. no' lu örnekler ile benzerlik gösterir. Bu iki örnekte de beyaz renk astar üzerine kahverengi renk hakimdir ve tabağın ağız kısmında eşit aralıklarla kafes motifleri tekrar edilerek çevre bordürü oluşturulmuştur.

Ördek başlı testilerin 19. yy.' da yoğun olarak üretilmiş olduğu görülmektedir. Bu testiler ince uzun boyunlu ve genellikle burgu kulplu olarak yapılmıştır. 19. yy.' ın sonlarına doğru ince uzun boynun iki yanında çelenkler, yaprak ve çiçek motifli kabartmalar, gövdenin ön yüzünde kuş figürlü çalışmalar yer almaktadır⁸⁹.

Çinili Köşk Müzesi' nde yer alan ördek biçimli ve beyaz kapaklı ördek biçimli testiler ile benzerlik gösteren eserlerimiz 23282, 7341 env. no' lu örneklerdir.

Sadberk Hanım Müzesi' ndeki Çanakkale Seramikleri' nden kapaklı testi (Env. no: SHM 9606) (Fotoğraf no: 59) incelediğimiz eserler arasında form olarak bir testi örneğiyle benzerlik göstermektedir (Env. no: 23295). Ördek başlı testiler arasında (Env. no. 23281) form ve genel olarak süsleme anlayışı paralel olduğu görülmektedir.

⁸⁸ G., K. Tengiz, *agt.*, s. 85-91-105.

⁸⁹ Deniz Ayda, "19. Yüzyıl Çanakkale Seramiklerinden, Ördek Başlı Testiler", *Vakıflar Dergisi*, Sayı: 24, Ankara 1994, s. 159-160.

Farklı olarak Sadberk Hanım Müzesi' ndeki örnekteki testinin boynuna dolanmış kabartma halinde bir kurt figürü bulunmaktadır (Env. no: SHM 9063) (Fotoğraf no:60).

Kaleiçi Müzesi' ndeki ördek biçimindeki testiler ise form ve süsleme anlayışı bakımından aynıdır. Yalnız tercih edilen renkler farklılık göstermektedir. Kaleiçi Müzesi' nde yer alan örnekte siyah renk zemin üzerine kirli sarı kullanılırken, incelediğimiz örnekte siyah zemin üzerine beyaz, kirli sarı ve yer yer kırmızı renkler kullanılmıştır.

İstanbul Çinili Köşk Müzesi' ndeki ördek biçimli testilere bakıldığında burgulu kulplu oldukları görülmektedir. Boyunlarında kabartmalı çiçek rozeti bulunmaktadır. İnce uzun boyun şişman gövdeye bağlanmıştır. Yuvarlak gövde tabana doğru daralır ve düz ince taban üzerine oturtulmuştur. Gövdenin üst kısmında kabartmalı çiçek rozetler bulunmaktadır. Renk kullanımı açısından ise 23281 env. no' lu örneğimizle benzerlik göstermektedir. İki örnekte de beyaz astar üzerine yeşil renk ile akıtma yapılarak renk kompozisyonu oluşturulmuştur. Beyaz kapaklı ördek biçimli testi ile 7341 env. no' lu eser aynı form ve süsleme anlayışına sahiptir. Gövde üzerinde bulunan Arapça yazı şeklinin de birebir aynı olduğu görülmektedir.

Çanakkale Seramikleri' nde üretiminin ilk yılları geleneksel seramikler şeklinde günlük yaşamda kullanıma uygun şekilde kaliteli malzeme ve kibar işçilik gözlemlenirken, 19. yy. ve sonrasında üretilen seramik örneklerinde belirgin bir şekilde dizayn değişimi gözlemlenmektedir. Çanakkale seramik üretiminin son döneminde eserlerin heykel gibi elde şekillendirilerek yapıldığı ve daha çok biblo gibi düşünülerek hediyelik eşya olarak satın alındığı görülmüştür. Günlük kullanıma yönelik eserlerde dahi kap, mangal, şamdan vs. gibi geniş bir ürün yelpazesine sahip örneklerin işçiliklerinin oldukça hantal ve işlevsiz olduğu görülmektedir. Üretim anlayışının kullanışlı olmaktan uzak bir hal alması ve malzeme kalitesinin düşmesi sonucu 20. yy. başında Çanakkale atölyeleri Avrupa' da seri biçimde yapılan ürünlerle başa çıkamayarak kapandıkları bilinmektedir⁹⁰.

⁹⁰ Şerif Korkmaz "Tanzimat Sonrası Çanakkale'nin İdari ve Nüfus Yapısı", *Çanakkale Araştırmaları Yıllığı* 3, Çanakkale 2006, s. 123-124.

3.1 Malzeme

Çanakkale ilinin bulunduğu bölgedeki toprak yapısı, kolay şekil alabilirliği sayesinde seramik yapımına gayet uygundur. Çanakkale Seramikleri' nin yapımında kullanılan hamur, sır, süslemelerdeki boya yöresel malzemelerden temin edildiği bilinmektedir⁹¹. Bol miktarda malzemenin varlığı ve yörede bulunan ustaların marifetli elleri bu seramiklerin doğuşunda etkili olmuştur.

Çanakkale Seramikleri kırmızı hamur ve nadiren de bej renkli hamur kullanılarak şekillendirilmişlerdir. Astar uygulanmış örneklerinde çok miktarda olduğu bilinmektedir⁹². İncelediğimiz örneklerin hepsi kırmızı hamur malzeme kullanılarak yapılmıştır. Genel olarak eserlerimiz arasında şeffaf, yeşil, kahverengi sır malzeme ve sarı, kahverengi, yeşil, kırmızı boya malzemesi kullanılarak yapılan örnekler bulunmaktadır.

3.2 Teknik

Seramik sanatında kapların şekillendirilmesi ile ilgili sanatçıların tercihlerine bağlı olarak pek çok yöntem kullanılmıştır. İncelememize konu olan Ankara Etnoğrafya Müzesi' nde yer alan Çanakkale Seramikleri' nde el ile şekillendirme, tornada şekillendirme, sucuk tekniği yöntemleri kullanılmıştır.

Çeşitli formlarda görülen Çanakkale Seramikleri' nde kullanılan teknikler arasında en eski teknik olan elle biçimlendirme tekniğini yanı sıra genellikle tornada çekilmiş örneklerin çoğunlukta olduğunu görürüz. Seramik hamuru alınıp eller yardımı ile şekillendirilmiştir. Tornada şekillendirirken ise ayak veya el ile döndürülen çark ile seramik hamuruna şekil verilmektedir. Sucuk tekniğinde ise seramik hamuru uzun şeritler halinde yapıp bir kalıp üzerinde üst üste gelecek biçimde bir araya getirilir ve bu şerit hamurlar biçimlendirilir. Form tamamlandığında yüzeyler tıraşlanır ve düzeltilir. Çanakkale Seramikleri' nin son dönemlerinde yapılan bu örnekler genellikle meyvelik olarak kullanılmaktaydı.

İncelediğimiz örnekler arasında yer alan sepet biçimli kaplar ise sucuk tekniği kullanılarak şekillendirilmiştir (Env. no: 5160, 5152).

El ile şekillendirilen iki eserimiz bulunmaktadır. Bunlardan biri deve diğeri ise aslan biçimli formlardır. (Env. no: 1867, 5156). Ayrıca bazı örneklerde oluşturulmuş

⁹¹ S. Işıksan, agm., s. 136-137.

⁹² A. Altun vd., *age.*, s. 5.

ana form yüzeyine sonradan applike edilen kuş, çanak ve çiçek biçimli parçalar el ile şekil verilerek oluşturulmuştur. (Env. no: 25133, 865, 5159). Geriye kalan diğer örnekler ise tornada çekilerek şekillendirilmiştir.

3.3 Form/ Biçim

Seramik kaplar temel olarak insanın günlük ihtiyaçlarını karşılamak üzere ortaya çıkmıştır. Ana işlevleri sıvı ya da katı bir maddeyi taşımak, muhafaza etmek, pişirmek, servis etmek olan bu kaplar, zaman içerisinde ihtiyaca bağlı olarak çeşitli formlar kazanmıştır.

Çanakkale Seramikleri' nin önemli bir özelliği de ürün çeşitliliğidir. Tabak, küp, matara, lamba ibrik, testi, vazo, şekerlik, saksı, mangal, çanak, çömlek, şamdan, fincan, meyvelik, demlik, hayvan veya insan biçimli dekoratif ürünler gibi çok çeşitli ürünler yapılmıştır.

Etnoğrafya Müzesi' nde incelediğimiz 40 eser arasında 8 kap örneği bulunmaktadır. Bu kaplardan 4 çukur kap (Env. no: 8164, 8166, 8167, 10171) 2 kapaklı kap (Env. no: 18134 5159). 2 sepet örgülü kap (Env. no: 5152, 5160) olarak çeşitlilik göstermektedir. Diğer bir grubu ise testiler oluşturmaktadır. Farklı form ve özelliklerde toplamda 28 testi örneği karşımıza çıkar. Bu grubu oluşturan örneklerden 20' si ördek biçimli testidir. Bu testilerden 12' si burgu kulba sahipken (Env. no: 23298, 24960, 23298, 18507, 23282, 23297, 24564, 25225, 23408, 23409, 23424, 25133), 8' i düz kulpludur (Env. no: 5157, 23296, 5151, 11603, 23281, 7341, 23299, 23372). Kapaklı testi örneği ise burgulu kulplu olarak şekillendirilmiştir (Env. no: 23295). Ördek biçimli testiler genel form olarak boyutlarındaki farklılık dışında benzer anlayışta yapılmışlardır. Ayrıca 5 at (Env. no: 5144, 865, 18636, 24225, 19999), 1 deve (Env.no: 1867), 1 aslan (Env. no: 5156) biçimli testi örnekleri bulunmaktadır. Diğer örnekleri ise 2 vazo (Env. no: 9250, 868), 1 şamdan (Env. no: 8654), 1 mangal (Env. no: 5199) olarak sıralayabiliriz.

17. yy. sonundan 18. yy.'ın başına tarihlendirdiğimiz seramikler genellikle çukur kaplardır. Bu dönemden gelen çanak şeklindeki kapların fazlalığı şehre Çanakkale isminin verilmiş nedenini de bize anlatır. 18. yy. süresince bu çukur kaplar üretilmeye devam etmekte, 19. yy. ise yerini testilere bırakmaktadır. 19. yy.' dan 20. yy.'ın başlarına kadarki süreçte hayvan formu testiler sepet örgülü kaplar, şamdan mangal biçimli formlar görülmektedir.

İncelediğimiz örnekler arasında tabaklar genellikle yuvarlak formlu ve çukur olarak yapılmıştır. Farklı boylarda ve geniş düz kenarlıdır. Dalgalı kenar biçimli örnekler de vardır (Env. no: 5152, 5160). 18134 env. no' lu örneğin kapağında kuş figürü ve çiçek motifleri varken, 5159 env. no' lu örneğin kapak kısmında yalnızca kabartmalı çiçek motifleri bulunmaktadır. 5152 env. no' lu sepet örgülü örnek burgulu kulplu, 5160 env. no' lu örnek kulpsuz olarak yapılmıştır.

Testilere baktığımızda genellikle yuvarlak ve düz tabana sahip olduklarını görürüz. İnce uzun boyun şişman gövdeye bağlanmaktadır. Genellikle hayvan formlu olan testilerde doldurma ve boşaltma ağızları ayrı olarak tasarlanmıştır. Testilerin kulpları genellikle düz yapılmış olmakla beraber aralarında burgulu kulplu olan örneklerde bulunmaktadır.

20. yy.'ın başlarına kadar verilmeye devam eden Çanakkale Seramikleri' nde çeşitli kullanım alanları olan eşyalara rastlanmaktadır. Vazo, şekerlik olarak kullanılan kapaklı kaplar, kulplu-kulpsuz testiler örneklerimiz arasında yer almaktadır. Eserlerimiz arasında yer alan deve biçimli, aslan biçimli ve 5 at biçimli testinin formlarına bakıldığında işlevsel özelliği olmadığı, günlük kullanım eşyası olarak değil daha çok süs eşyası olarak düşünülerek yapıldığı anlaşılmaktadır.

3.4 Süsleme

Çanakkale Seramikleri, sıradışı formlarının yanı sıra süsleme ve renklendirme zevkinde görülen çeşitlilikle de dikkat çekici hale gelmiştir.

İnsanoğlunun süsleme ve renklendirme zevki, ilk el sanatlarından biri olan seramikle gelişme göstermiştir. İnsanlar ürettikleri seramik formları üzerinde şekillendirmeler, çeşitli renklerdeki boyamalar ile görselliğini ön plana çıkarmak isteyerek ürünlerin estetik anlam kazanmalarını sağlamışlardır. Seramik ustaları yaş gövde üzerine uyguladıkları dekorları kendi el becerileri ile geliştirmişler daha sonra teknolojik ilerlemeler sayesinde şekillendirme yöntemlerini zaman içerisinde daha çok çeşitlendirmişlerdir.

Etnoğrafya Müzesi' nde bulunan seramikler beyaz renk astar uygulanıp üzerine desen işlenmiş, sonra ise renkli sırların yanı sıra şeffaf sır kullanılmıştır. Sıraltı ve sırustüne çeşitli renlerde boyalar uygulanarak süslemeler gerçekleştirilmiştir.

İncelediğimiz örnekler arasında 3' ü çukur tabak (Env. no: 8164, 8166, 8167) 2' si ördek biçiminde testi (Env. no: 23298, 23281, 23424, 23408) olmak üzere toplamda 7 beyaz astarlı seramik örneği bulunmaktadır.

Seramik ürünlerin sırlanması üzerine çekildiği çamur malzemeyi koruması, düzgün parlak bir yüzey oluşturması açısından önemlidir. Seramik çamuru ince bir tabaka şeklinde sırlanarak ürün üzerinde camsı görünüm oluşturur.

Çanakkale Seramikleri' nde genellikle boyalı zemin üzerine sır uygulanmıştır. "...kurşun sırlı ürünler çoğunluktadır. Şeffaf sır, mat renkli sırlar bol biçimde kullanılmıştır⁹³."

Bu dönem seramiklerinde sır üstü tekniği kullanılsa da sır altı tekniği kullanılarak yapılmış çalışmalar da görülmektedir.

Deve biçimindeki testide sıraltı, aslan biçimindeki testi de ise hem sırüstü hemde sıraltı tekniği kullanılarak şeffaf sırla sırlanmıştır (Env. no: 1867, 5156).

At formlu testiler arasında 5144, 18636 env. no' lu sır altı tekniği kullanılırken 865, 24225, 19999 env. no' lu örneklerin sır üstü tekniği ile yapıldığı görülmektedir. 18636 no' lu örnek şeffaf sırlı diğer örnekler ise kahverengi sırlıdır.

Ördek biçimindeki testilerin 9 örneği şeffaf sır ile (Env. no: 7341, 23282, 23372, 23409, 24564, 23424, 23298, 23281, 23408), 6 örneği yeşil renk sır ile kaplanmıştır (Env. no: 5157, 24960, 23296, 25133, 11603, 23297). 4 örnek ise kahverengi sır kullanılarak sırlanmıştır (Env. no: 5151, 23299, 24225, 25400). 24960, 18507, 23297, 23299, 23409, 24225, 24564 env. no' lu örneklerde sır üstü tekniği, yalnızca 23198 env. no' lu örnekte hem sır üstü hemde sır altı tekniği kullanılarak bezemeler yapılmıştır. Kapaklı testi örneğinde ise şeffaf sır ve sır üstü tekniği kullanılmıştır (Env no: 23295).

Çukur kap örneklerinden 8167, 8166, 8164 env. nolu örneklerde şeffaf sır kullanılırken, 10171 env. no' lu örnek düz yeşil renk ile sırlanmıştır.

Kapaklı çukur kap örneklerinde sır altı tekniği kullanılmış, şeffaf sır ile sırlanmıştır (Env. no: 18134, 5159).

Sepet biçimli kaplarda sır altı tekniği kullanılmış ve şeffaf sır ile sırlanmıştır (Env. no: 5152, 5160). Diğer örneklere baktığımızda şamdan, mangal ve vazo

⁹³ F. Sanay, agm., s. 36.

örneklerinin düz yeşil renk sır ile sırlanmış olduğunu görürüz (Env. no: 8654, 5199, 9250, 868).

Seramiklerin üzerlerine sonradan applike edilen parçalar, rozetler, çiçek motifleri, bitkisel ve geometrik süsleme unsurları şeffaf sır altına boyalarla soyut biçimde işlenmiştir. Motifler uygulanırken daha çok serbest fırça darbeleriyle ya da koyu renkte kontur çizgisi oluşturup bu alanların içinin doldurulması ile gerçekleştirilmiştir. Motifler oluştururken kullanılan renkler çoğunlukla kahverengi, siyah, mavi, kırmızı, sarı gibi renklerdir. Özellikle tabak ve çanaklarda yüzey süslemelerinde merkezi ve simetrik kompozisyonların kullanıldığı örneklerde bitkisel, hayvansal, geometrik bezeme unsurları veya yazı kullanılmıştır.

Çanakkale seramik üretiminin ilk zamanlarındaki kap örnekleri merkezi kompozisyonu olan motifli özenli örneklerdir. İlerleyen zamanlarda ise sepet örgülü (Env. no: 5152, 5160) ve kapaklı kaplar da ortaya çıkmıştır. Bu kapların üzerlerinde yaprak, çiçek, kuş, kabartma rozet şeklinde süslemelere yer verilmiştir (Env. no: 18134, 5159).

Çanakkale Seramikleri üretiminde “...merkezi kompozisyonlu kendine özgü, canlı dekorlu tabaklar geç devirde pek görülmez⁹⁴.” incelediğimiz eserler arasında bulunan 8164 env. no’ lu örnek kuş motifli, 8166 env. no’ lu örnek üçgen motifli, 8167 env. no’ lu örnek kare motifli olarak yapılmış çukur kap örnekleri 18. yy.’a aittir.

Çukur kapların çoğunlukla iç kısımlarında merkezi kompozisyonlar görülür. Ağız kısımlarında aralıklarla ise yerleştirilmiş birbirini tekrar eden şekiller yer alan kenar bordürleri yer almaktadır.

Çanakkale Seramikleri’ nin son dönem ürünleri olan hayvan biçimli kaplarda sır altına üç renk (beyaz, yeşil, kahverengi) serpmeye boyama ile kompozisyonlar belirlenmiş, daha sonra şeffaf sır kullanılarak kaplanmıştır. İlk örneklerden farklı olarak geleneksel kimlikten uzak, batının etkisinde kalınan bir eser grubu olduğu açık bir şekilde görülmektedir.

19. yy. dan 20. yy. başına verilen örneklerimize baktığımızda süsleme olarak farklılıklar, barok karakterli abartılı kabartmalar görülmektedir. Çelenk, çiçek rozetler, saltanat (Osmanlı) arması, hayvan figürleri en yaygın kullanım şekilleridir.

⁹⁴ A. Altun., *age.*, s. 7.

İlk üretilen Çanakkale Seramikleri daha çok günlük hayatta kullanılabilir işlevsel özelliği olan ürünlerdir. Daha sonra kullanım elemanı olmaktan uzak kaba süslemeli, hayvansal figürlü örnekler kendini göstermektedir. İncelediğimiz eserler arasında deve (Env. no: 1867), aslan (Env. no: 5156), 5 at (Env. no: 5144, 865, 18636, 24225, 19999), 20 ördek biçimli (Env. no: 5157, 23298, 24960, 23296, 7341, 25133, 18507, 5151, 11603, 23281, 23282, 23297, 23299, 23372, 23408, 23409, 24225, 24564, 25400, 23424,), 1' de kapaklı testi örneği (Env. no: 23295) bulunmaktadır. Bu eserler topluluğu sıvı kabı şeklinde yapılmasının yanı sıra farklı kullanım özelliği olduğunu savunan araştırmacılarda bulunmaktadır.

Çanakkale Seramikleri' nde bazı eserlerin günlük hayatta kullanılmasından ziyade üfleli müzik aleti işlevi gördüğü de düşünülmektedir. "...tasarımda formun arka kısmına eklenen silindirden üflenen hava gövdeden ve boynundan dolaştıktan sonra üç farklı kafadan üç farklı ton ses çıkarmaktadır⁹⁵."

Bu tarz eserler seslerin meydana gelmesi için tasarlanıp oluşturulduğu düşünülmektedir. "...formun hörgüç kısmından üflenen hava gövdede dolaşır, önce boynundaki ince hava yolundan ardından da kafanın içine yerleştirilen ısıklık mekanizmasından geçmekte bu esnada ısıklık sesini oluşturmaktadır⁹⁶."

Aslan formu kap formunun arka kısmına eklenen silindirden üflenen hava gövdeden ve boynundan dolaştıktan sonra kafanın içerisine konumlandırılan mekanizmadan geçerken ısıklık sesini oluşturmaktadır⁹⁷.

Eserlerde kullanılan figürlerin Türk toplumunda farklı anlamlar taşıdığı araştırmalara konu olmuştur. 5144, 23712, 865, 18636, 19999 env. no' lu örneklerin formuna bakıldığında, testilerin at biçimli olduğu görülmektedir. At figürünün tercih edilip işlenmesinin sebebi hakkında bazı araştırmacıların yorumları bulunmaktadır.

Türk mitolojisine baktığımızda atın kutsal kabul edildiği Tanrı' nın yarattıkları arasında insandan sonra en değerli varlık olarak görüldüğü ifade edilmektedir⁹⁸. Ayrıca Türk destanlarında kahramanlık kazanmış karakterlerin en sadık dostu, zafer ortağı,

⁹⁵ M. Coşar, *agt.*, s. 71.

⁹⁶ M. Coşar, *agt.*, s. 74.

⁹⁷ M. Coşar, *agt.*, s. 79.

⁹⁸ Halil Bahadır, *Oğuznamelerde Hayvan Kültü ve İşlevleri*, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2015, s. 70.

cesaret temsili olarak kullanılmış olduğu, dünya ile gaip alem arasında bağlantı kuran sembol olarak kullanıldığı da ifade edilen açıklamalardandır⁹⁹.

5156 env. no' lu örneğin formuna baktığımızda aslan şeklinde yapıldığı görülmektedir. Aslan figürünün tercih edilip işlenmesinin sebebi hakkında bazı yorumlar bulunmaktadır.

Türk kültüründe aslan, güç sembolü olarak önemli bir yer tutar. Cesur ve kahraman kişiler için kullanılan en önemli benzetme unsurlarındandır¹⁰⁰.

8164 env. no' lu tabağın iç yüzeyinde, 18134 env. no' lu kapaklı kabın kapak kısmının üzerinde, 23296 env. no' lu ördek biçimli testinin gövde kısmının ortasında kabartma şeklinde, 25133 env. no' lu ördek biçimli testinin gövde kısmının ortasına applike edilmiş iki kap formunun üzerinde yüksek kabartma şeklinde kuş figürleri bulunmaktadır.

“...kuş figürü, Anadolu mitoloji ve inançlarında ölüm, tekrarlayan yaşam, gök tanrı ile iletişimi sağlayan unsur¹⁰¹” olarak görülmektedir.

5144, 23712, 865, 19999 env. no' lu at biçimli testilerin gövdesinin ön yüzeyine applike edilmiş kartal figürleri bulunmaktadır.

Kartal figürünün Orta Asya ve Anadolu' da kurulan devletlerin hükümdarlık sembolü olduğu ve Türklerin milli simgeleri arasında yer aldığı bilinmektedir¹⁰².

Son dönem Çanakkale Seramiklerinde form üzerine altın yaldızlı süslemelerin sık yapıldığı görülmektedir.

Seramik üretim merkezleri arasında önemli bir yere sahip olan Çanakkale, 17. yy. sonlarından 20. yy. başlarına dek hemen hemen hepsi farklı desenlere sahip eserlerini vermeye devam etmiştir.

⁹⁹ Ahmet Caferoğlu, “Türk Onamastiğinde At Kültü”, *Türkiyat Mecmuası*, Cilt: 10, İstanbul 1953, s. 201.

¹⁰⁰ H. Bahadır, *agt.*, s. 134.

¹⁰¹ Metin Haklı, *Eski Türk Sanatında Simgesel Motifler ve Günümüz Seramik Sanatındaki Yorumları*, (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2018, s. 1.

¹⁰² M. Haklı, *agt.*, s. 42; Yaşar Çoruhlu, *Türk Mitolojisinin Anahatları*, İstanbul 2002, s. 133.

3.5 Tarihlendirme

Çanakkale Seramikleri 17. yy.' in sonlarından 20. yy başlarına kadar üretilen, 300 yıllık bir serüveni olan eser gurubudur.

Ankara Etnoğrafya Müzesi' nde bulunan Çanakkale Seramikleri' ni incelediğimizde 18. yy. da verilen örneklerin çoğunlukla çukur kap formları olduğu görülmektedir. Bu dönemki eserlerde kaliteli malzeme kullanıldığı ve ince işçilik ile yapıldığı görülmektedir. Vazo ve şamdan örnekleri 19. yy.' da yapılmışlardır. Sepet örgülü kaplar ve mangal örnekleri 19. yy. sonlarında yapılmıştır. Kapaklı çukur kap formları ise 19. yy. sonu 20. yy. başında yapılan eserlerdir. Testileri değerlendirdiğimizde ördek biçimli testilerin hepsi 19. yy.' da yapılmıştır. Kapaklı ve beyaz başlık şeklinde kapağı olan testi de 19. yy.' da yapılmıştır. Aslan, at, deve biçimli testiler ise 19. yy sonu 20. yy. başında yapılmıştır. 19. yy' da ve 20. yy.' in başlarında üretilen bu örnekleri incelediğimizde yapımında ve kullanılan malzemenin kalitesinde değişim olduğu bellidir. Adeta rastgele özensiz yapılmış motifler, kaba işçilik, büyük orantısız applike edilmiş parçalara rastlanmıştır. Suna-İnan Kıraç Koleksiyonu, İstanbul Çinili Köşk Müzesi, İstanbul Sadberk Hanım Müzesi' nde yer alan benzer örneklerde de aynı tarihlendirmeler yapıldığı görülmektedir.

SONUÇ

Seramiklerin tarihsel gelişim süreçlerine bakıldığında ilk başta basit ihtiyaçların karşılanması için üretildiği anlaşılmaktadır ve bu seramikler ilkel zamanlardan günümüz seramik sanatı anlayışına varıncaya dek malzeme kalitesi ve işçilik anlamında büyük gelişim göstermiştir. M.Ö. 6000’li yıllarda Anadolu topraklarında başlayan seramik sanatı serüveni Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde doruk noktasına ulaşarak günümüze kadar devam etmiştir.

Ankara Etnoğrafya Müzesi Çanakkale seksiyonu ve deposunda kırmızı hamurdan imal edilmiş kırk seramik örneği bulunmaktadır. Bugüne kadar yüzeysel olarak ele alınan bu seramikler ilk kez bu araştırma ile fotoğraf ve çizimlerle detaylandırılarak tanıtılmıştır. Sağlam durumda günümüze ulaşmış olan eserlerin yanı sıra tamir görmüş ya da kırık olarak bırakılmış olanları da mevcuttur. Sekiz testi, bir şamdan, bir kapaklı çukur kap örneği kırık olarak müzeye gelmiş yalnızca deve biçimindeki testi ve şamdan onarımdan geçmiştir. Eserler antikacılardan, kişilerden ve Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alma yoluyla ayrıca resmi yazışmalar kanalı ile müzeye getirtilmiştir.

Araştırmamıza konu olan örneklerin gösterdiği gibi Çanakkale Seramikleri çok çeşitli desenleri, zengin formlarıyla usta sanatçıların hayal gücünün mahsulü olan eserlerdir. 18. yy. ile 19. yy.’ın ilk yarısında teknik ve desen zenginliği oturmuş büyük ustalık ve zevk ürünü olan eserler beğeni kazanmıştır. 19. yy.’ın ikinci yarısı ile 20. yy. başı örnekleri birçok araştırmacı tarafından malzeme olarak kalitesiz, estetik açıdan ise zevksiz eserler olarak nitelendirilmektedir. Üretim son zamanlarında seramik kap formunun yüzeyinde kullanılan abartılı ve acayip desenler, yüzey üzerine yapılan yüksek kabartmalar ve sonradan applike edilen kaba parçalarıyla alışılmadık dışında olan eserler oldukça fazla sayıda bulunmaktadır. Geleneksel çizgiden uzaklaşan eserlerin son üretim dönemlerinde batılı seramik örneklerinden etkilendiği gözlemlenmiştir. Eserler üzerinde çiçek rozetler, bitkisel, hayvansal ve geometrik süsleme öğelerine yer verilmiştir. Ayrıca Osmanlı arması ve yazı detayları kullanılan örneklere de rastlanmıştır.

Etnoğrafya Müzesi Çanakkale Seramikleri’ nin hepsinin sırlı olduğu, sıraltı ve sırustü teknikleri kullanılarak bezenen örnekler görülmüştür. Hem sıraltı hemde sırustü

teknik kullanılan yalnızca aslan biçimindeki testi örneği vardır. Süslemede kullanılan boyaların renkleri genellikle sarı, kahverengi, kırmızı, mavi ve yeşildir.

İncelediğimiz Çanakkale Seramikleri' ne tornada, el ile ve sucuk tekniği kullanılarak form kazandırıldığı görülmektedir. Bu örneklerden iki sepet biçimli kap sucuk tekniği, deve ve aslan biçimindeki iki testi el ile diğer örnekler ise tornada çekilerek şekillendirilmiştir.

20. yy.'ın başlarına kadar sürdürülebilmüş olan Çanakkale Seramikleri' nin üretimi, son dönemlere doğru özenilmeden yapılarak ihtişamını kaybetmiş, seramiklerin kalitesinin her anlamda düştüğü incelediğimiz eserlerde de görülmüştür.

Günümüzde Çanakkale Seramikleri' nin birçok orijinal örneğine müzelerde ve seçkin koleksiyonlarda ulaşabiliriz. Bu durum kendilerine has form ve desenleri ile ilgi çekici olan seramikler hakkında yapılan araştırmalarda ve seramik yapımı çalışmalarında önemli kaynak teşkil etmektedir. İncelediğimiz eserlerinde benzer örneklerine müze ve koleksiyonlarda rastlanmış, birkaç detay farklılığı dışında benzer tarihlerde aynı sanat anlayışı ile üretildiği tespit edilmiştir.

Farklı formlar verilerek bizlere sunulan Çanakkale Seramikleri; bazen bir kase ya da bir vazı, bazen de bir çömlek veya bir süs eşyası olarak üretildiği çağın teknik bilgisi ile karşımıza çıkmıştır. Genellikle halkın günlük kullanımını ve çeyiz ihtiyacını karşılayan eserler olmuşlardır. Üretimini yapıldığı dönemlerde, yoğun abartılı süslemeleri ve renklerinin çeşitli olması neticesinde Çanakkale Seramikleri ilgi çekerek her zaman alıcı bulmuştur. Ancak zamanla oluşan fazla sayıda üretme kaygısı ile hızla gerçekleştirilen üretim sonucunda son dönemlerde ortaya çıkan seramikler zarafetten uzaktır. İhtiyaç, süs veya ikisinin birleşiminden ötürü ortaya çıkmış olsa bile insan hayatında vazgeçilmez bir obje olarak yerini almıştır.

Çanakkale seramik atölyeleri sanayileşmenin etkisi, plastik kapların daha ucuza elde edilmesi nedeni ile 20. yy.'ın başlarından itibaren azalmaya başlar ve iş alamayan seramik atölyeleri zaman içerisinde kapanmak zorunda kalmıştır.

Bulunduğu bölgeye adını verebilecek kadar güçlü olan bu sanat eserleri zaman içerisinde unutulmaya yüz tutsa da birtakım özel atölyelerin üretimleri ve kişi/kurumların desteği ile günümüzde varlığını sürdürmeye çalışmaktadır.

Dönemin üretim gücü ve kara-deniz yolu ile ulaşım olanakları eserlerin Çanakkale merkezinden dağılımına kolaylık sağlamıştır. Kendi döneminin kültürel mirasını başarı ile günümüze taşıyan bu sanat eserlerine sahip çıkılmalı ve gereken önem verilmelidir.

KAYNAKLAR

- Akarca A. (1979). “Çanakkale’ de Yeni Bir Çanak Çömlek Merkezi”, *VIII. Türk Tarih Kongresi Bildiriler Kitabı*, 501-506.
- Altun, A. vd., (1991). *Türk Çini ve Seramikleri*, İstanbul.
- Altun, A. vd., (1996). *Çanakkale Seramikleri*, İstanbul.
- Anonim (1963). “Çanakkale”, *Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 11, Ankara.
- Anonim (1982). “Çanakkale”, *Yurt Ansiklopedisi*, Cilt 3, İstanbul.
- Arcasoy, A. (1983). *Seramik Teknolojisi*, İstanbul.
- Arlı, B., Kaya, Ş. (2014). “Çanakkale Seramiklerinde Pirimitif Form ve Figürler”, *Sanat Dergisi*, Sayı: 2, 147-161.
- Arseven, C. E. (1983). “Seramik”, *Sanat Ansiklopedisi*, Cilt 2, İstanbul.
- Aslanapa O. (1989). “Anadolu’ da Türk Keramik Sanatı”, *Erdem Dergisi*, 5/15, 871-876.
- Ayda D. (1997). “Çanakkale Seramikleri”, *Vakıflar Dergisi*, Sayı 26, 373-389.
- Ayda, D. (1992). *Çanakkale Seramikleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ayda, D. (1994). “19. Yüzyıl Çanakkale Seramiklerinden, Ördek Başlı Testiler” *Vakıflar Dergisi*, Sayı 24, 159-164.
- Bahadır, H. (2015). *Oğuznamelerde Hayvan Kültü ve İşlevleri*, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bakla E. (1991). “Çanakkale Seramiğine Saygı”, *VİP Dergisi*, Sayı 18, 195-197.

- Berberoğlu, F. E. (2015). *Seramik Form ve Yüzeylerde Organik Doku Araştırmaları*, (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Blacker, J. (1919). *The ABC of Collecting old English Pottery*, Toronto.
- Caferoğlu A. (2008). “Türk Onamastiğinde At Kültü”, *Türkiyat Mecmuası*, Cilt: 10, 201-212.
- Chandler, R. (1775). *Travels in Asia Minor*, Oxford.
- Chishull, E. (1747). *Travels in Turkey*, London.
- Coşar, M. (2008). *Islık Çalan Seramikler ve Yeni Önermeler*, (Yüksek Lisans Tezi), On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Çelebi E. (2001). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, Cilt 5, (çev. Yücel Dağlı vd.), İstanbul.
- Çizer S. (2008). “Çanakkale Örneğinde Batı Anadolu Seramikçiliğinin Ege Adalarındaki Uzantıları”, *Çanakkale Seramikleri Kolokyumu Bildirileri*, 21-29.
- Çolakoğlu, H. (1985). *Türkiye’ de Sanatın Bugünü ve Yarını*, Ankara.
- Çoruhlu, Y. (2002). *Türk Mitolojisinin Anahatları*, İstanbul.
- Dallaway, J. (1797). *Constantinople Ancient and Modern*, London.
- Er, A. C. (2011). *Seramikte İşlevsel Simge Biçimlerin Araştırılması ve Plastik Biçim Olarak Çömlekçi Çarkında Üretilmesi*, (Yeterlilik Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Erman, D. O. (2008). “Türk Seramik Sanatında İnsan Figürü Kullanımının Gelişim Süreci”, *Sanat ve Tasarım Dergisi*, Sayı: 1, s. 48-63.
- Erman, D. O. (2012). “Türk Seramik Sanatının Gelişimi: Toprağın Ateşle Dansı”, *Acta Turcica*, Sayı: 1, 18-33.
- Güneri, A. (1956) “Seramik”, *Sanat Dergisi*, Sayı: 16, s. 1-2.
- Hacızade F. (2014). “Seramik Alanında Kullanılan Terim ve Kavramlarda Türkçenin Durumu”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 35, 39-54.

- Haklı, M. (2019). *Eski Türk Sanatında Simgesel Motifler ve Günümüz Seramik Sanatındaki Yorumları*, (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Işıkkhan S. (2015). “Tarihi Çanakkale Seramiklerinin Yeniden Üretimine Yönelik Güncel-Teknolojik Denemeler”, *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 34, 133-169.
- Kanışkan, E. (2011). *Anadolu’da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatına Giyim Kültürünün Yansımaları*, (Yeterlilik Tezi), Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir.
- Karagül M. F. (2013). “Çanakkale ve Midilli Adası Arası Seramik Öyküsü”, *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ*, 11/14, 85-105.
- Korkmaz Ş. (2006). “Tanzimat Sonrası Çanakkale’nin İdari ve Nüfus Yapısı,” *Çanakkale Araştırmaları Yılığ*, Sayı: 3, 123-124.
- Küçükbiçmen, E. (2007). *Çanakkale Seramiklerinde Hayvan Figürleri ve Günümüz Yorumları*, (Yüksek Lisans Tezi) Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Kürkman, G. (2005). *Toprak Ateş Sır*, İstanbul.
- Michaud, J. F. (1835). *Jean Joseph François Poujoulat, Correspondance d’ Orient 1830-1831*, Cilt 2, Brüksel.
- Moltke, H. V. (1995). *Moltke’ nin Türkiye Mektupları*, (çev. Hayrullah Örs), İstanbul.
- Mutlu, H. S. (2007). “Zamanın Çarkında Anadolu’da Seramik”, *Anadolu Sanat*, 71-77.
- Okumuş H. (2000). *Çanakkale Seramiklerinde Form ve Dekor İlişkileri*, (Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ökse, A. T. (1999). *Önasya Arkeolojisi Seramik Terimleri*, İstanbul.
- Önder, M. (1995). *Türkiye Müzeleri*, Ankara.
- Öney, G. (1971). *Türk Devri Çanakkale Seramikleri*, Ankara.
- Öney, G. (1976). *Türk Çini Sanatı*, İstanbul.

- Pococke, R. (1745). *A Description of the East and some other Countries*, Vol.2, Part 2, London.
- Rona, Z. (1997). “Seramik”, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, Cilt 3, İstanbul.
- Sanay, F. (1989). *Türk Dönemi Çanakkale Seramiklerinin Dünyü ve Bugünü*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi, İstanbul.
- Sanay, F. (2000). “Türk Dönemi Çanakkale Seramikleri”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, Sayı 159, 35-39.
- Sevim, S. S. (2003). “Seramik Dekorları”, *Anadolu Üniversitesi Yayın No 1439*, Eskişehir.
- Smith, A. (1850). *A Month in Constantinople*, Boston.
- Sözen M., Tanyeli U. (2005). *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul.
- Tekiyeh, M. M. (2015). *Seramik Yüzeylerde Fırça İle Dekor*, (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Tengiz, K. G. (2012). *İstanbul Çinili Köşk Müzesi Teşhirinde Bulunan Kütahya Kullanım Çinileri ve Çanakkale Seramiklerinin Kataloglanması*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Tuğlacı, P. (1985). *Osmanlı Şehirleri*, İstanbul.
- Ünen, N. (1947). *Dünkü ve Bugünkü Çanakkale*, Ankara.

İNTERNET KAYNAKLARI

WEB_1. (2019) Suna-İnan KIRAC’s web site.

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:MBjGP_ILdnMJ:seramik.kaleicimuzesi.com/index_tr.php+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr (23.05.2019).

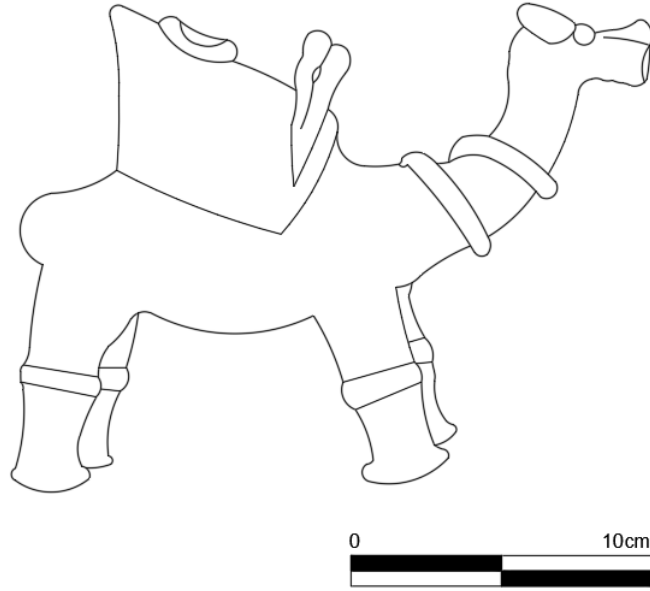
Osma, K. (2003). *Cumhuriyet Dönemi Anıt Heykelleri (1923-1946)*, Ankara.
<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:5MBmaa7zmiEJ:https://www.beyzatarih.com/ansiklopedi/ankara-etnograva-muzesi+&cd=8&hl=tr&ct=clnk&gl=tr&client=opera> (05.03.2019).

<https://islamansiklopedisi.org.tr/canakkale>

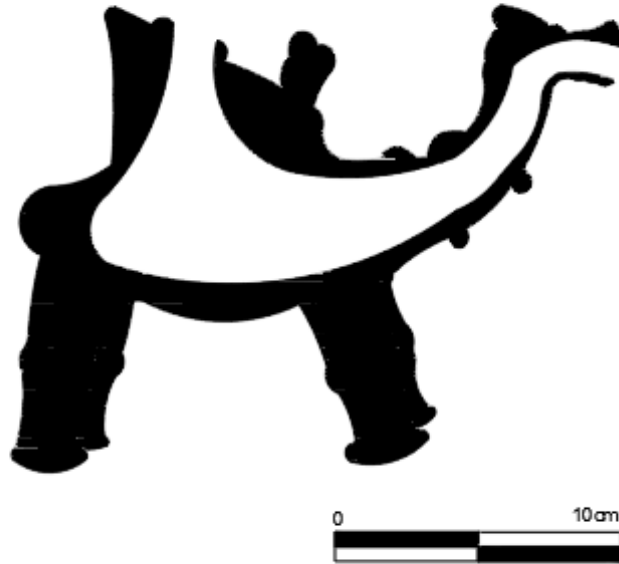
<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:APJUK9tRhjsJ:https://islamansiklopedisi.org.tr/canakkale+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr&client=opera> (10.08.2019).

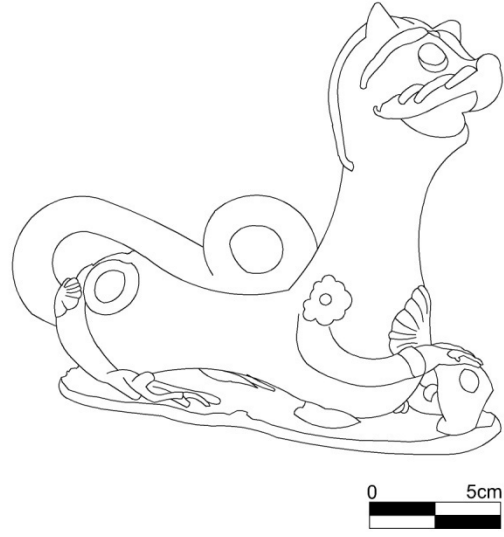
ÇİZİMLER

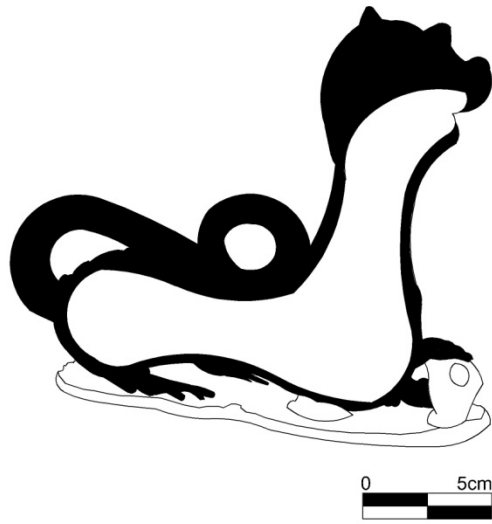
Çizim 1: 1867 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

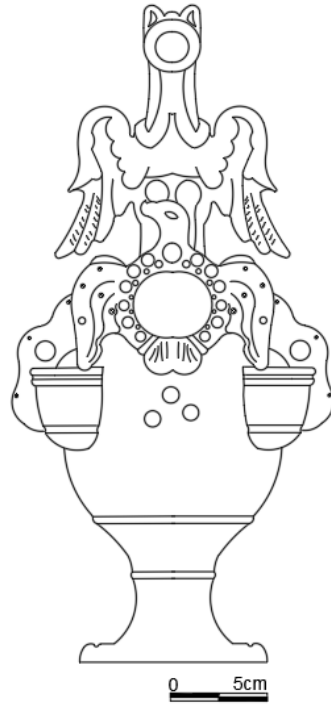
Çizim 2: 1867 Env. no'lu eserin kesiti

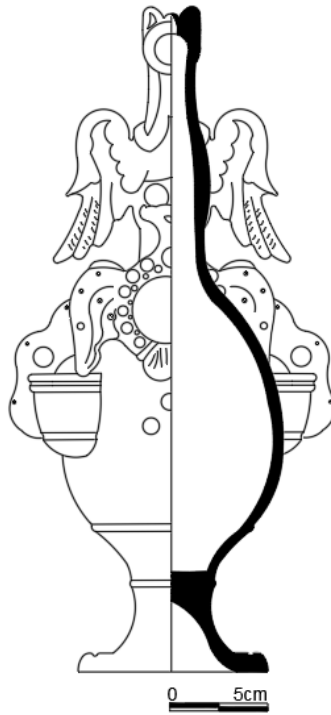
Çizim 3: 5156 Env. no'lu eserin önden görünüşü

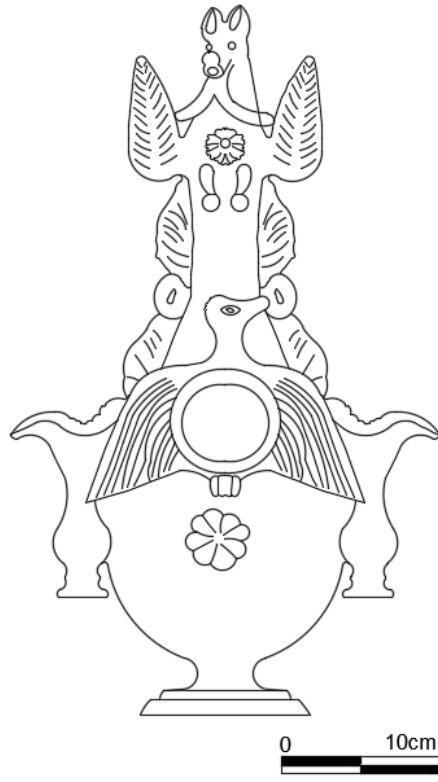
Çizim 4: 5156 Env. no'lu eserin kesiti

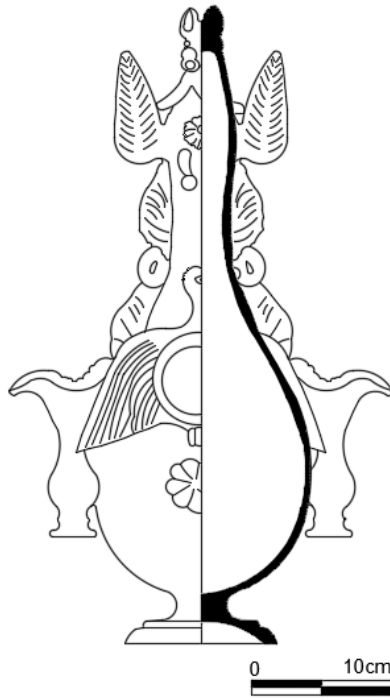
Çizim 5: 5144 Env. no'lu eserin önden görünüşü

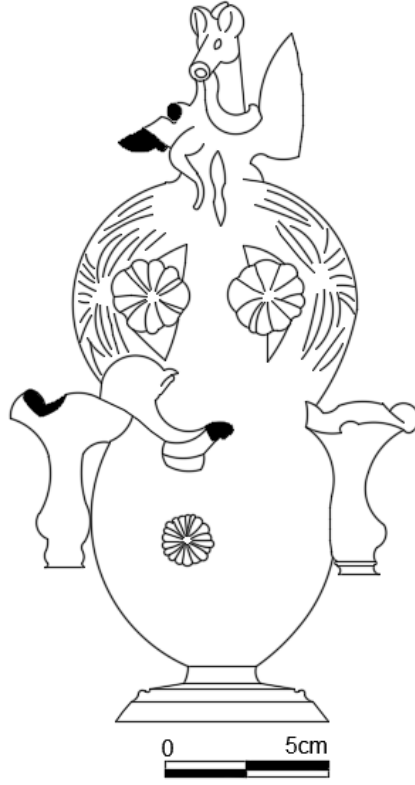
Çizim 6: 5144 Env. no'lu eserin kesiti

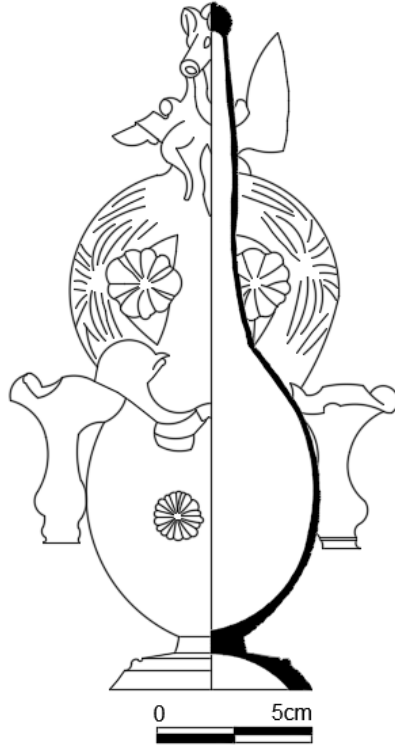
Çizim 7: 23712 Env. no'lu eserin önden görünüşü

Çizim 8: 23712 Env. no'lu eserin kesiti

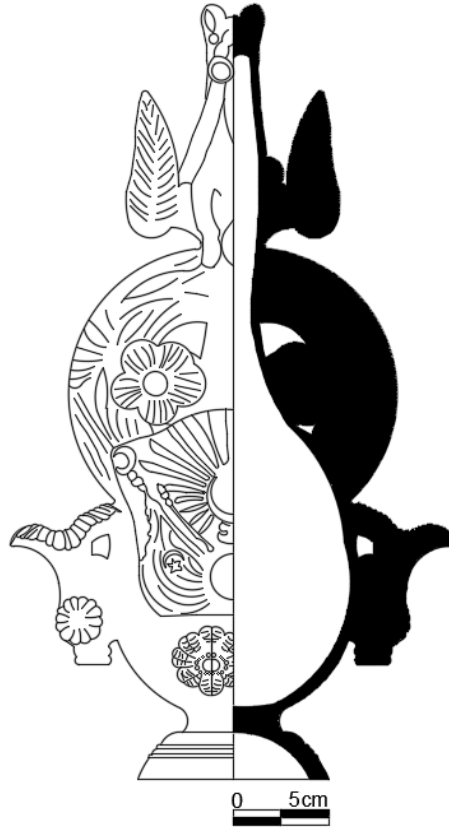
Çizim 9: 865 Env. no'lu eserin önden görünüşü

Çizim 10: 865 Env. no'lu eserin kesiti

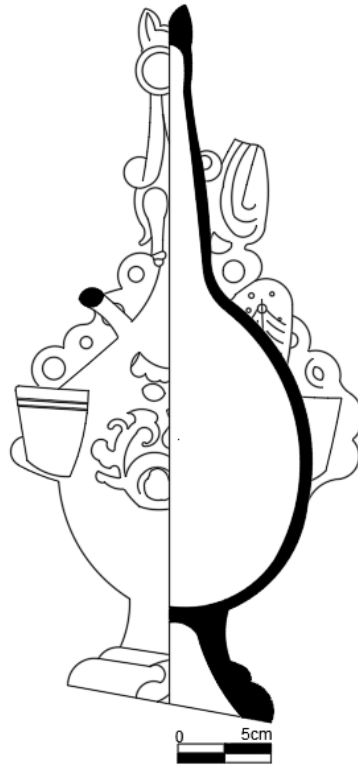
Çizim 11: 18636 Env. no'lu eserin önden görünüşü

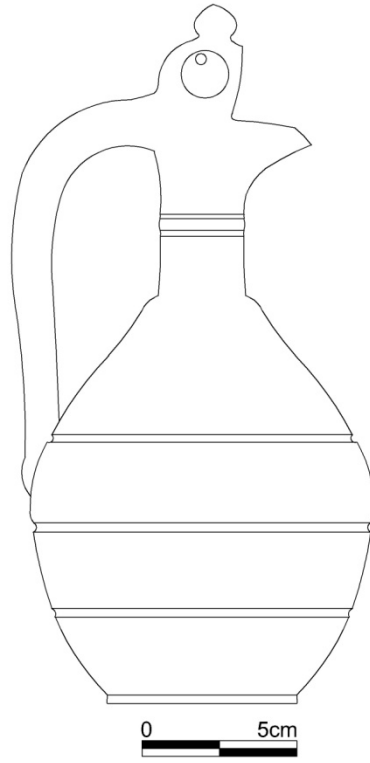
Çizim 12: 18636 Env. no'lu eserin kesiti

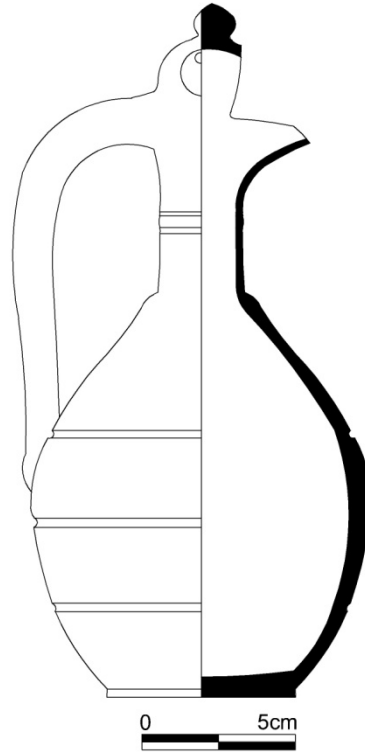
Çizim 13: 19999 Env. no'lu eserin önden görünüşü

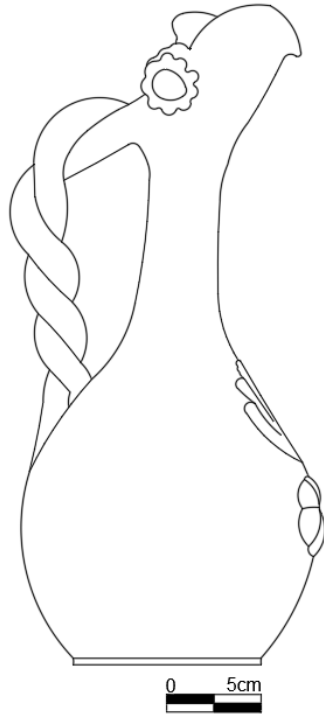
Çizim 14: 19999 Env. no'lu eserin kesiti

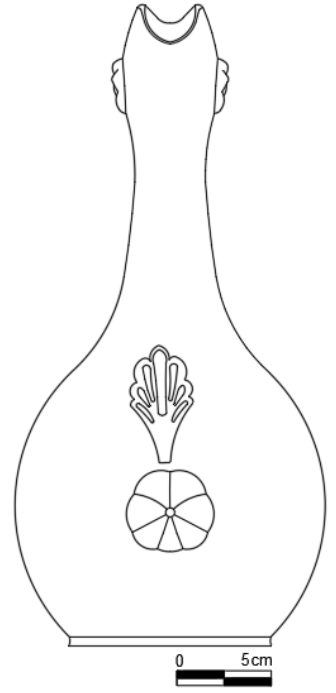
Çizim 15: 5157 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

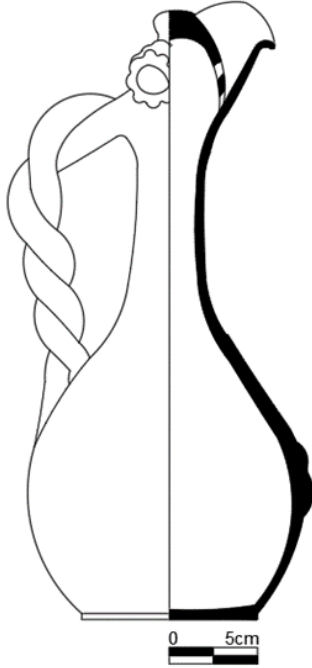
Çizim 16: 5157 Env. no'lu eserin kesiti

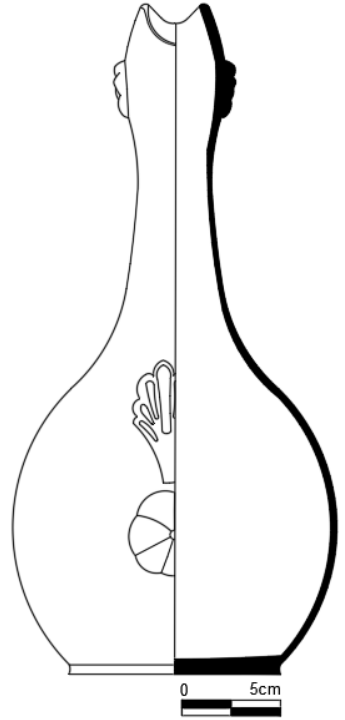
Çizim 17: 23298 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

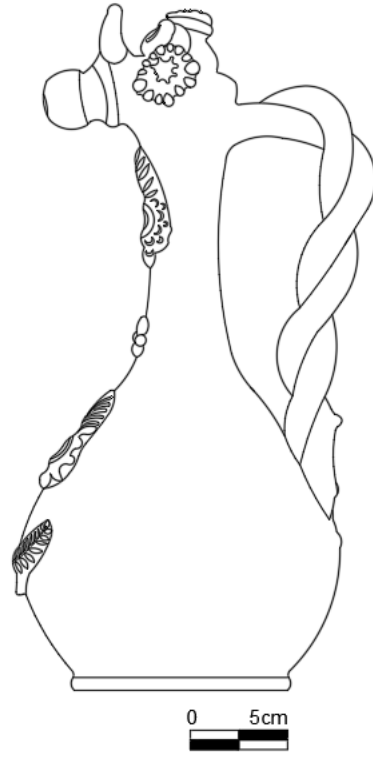
Çizim 18: 23298 Env. no'lu eserin önden görünüşü

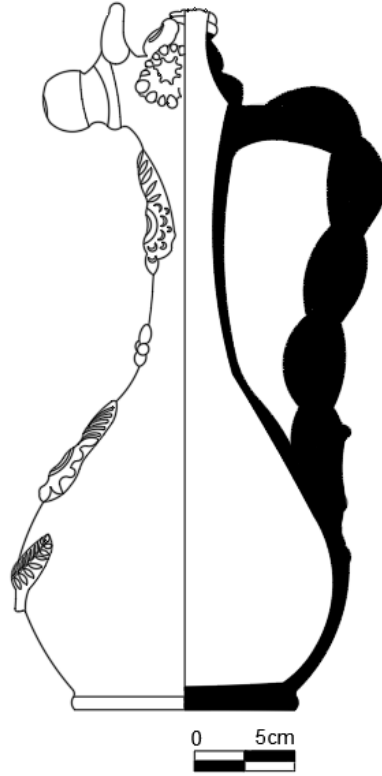
Çizim 19: 23298 Env. no'lu eserin yandan kesiti

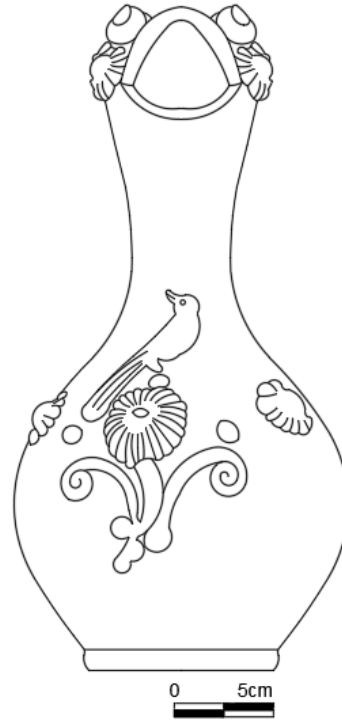
Çizim 20: 23298 Env. no'lu eserin önden kesiti

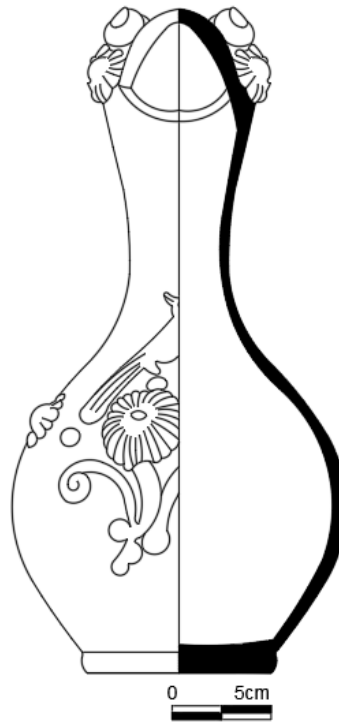
Çizim 21: 24960 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

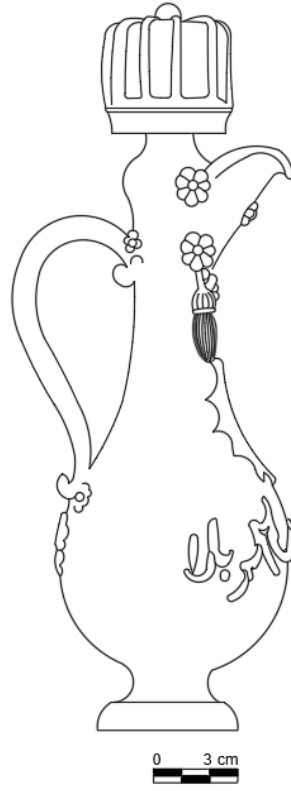
Çizim 22: 24960 Env. no'lu eserin kesiti

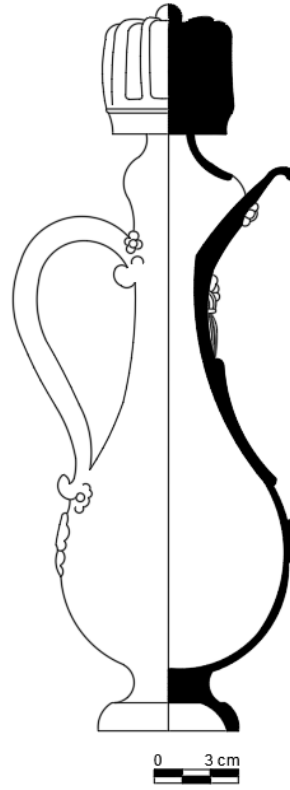
Çizim 23: 23296 env. no'lu eserin önden görünüşü

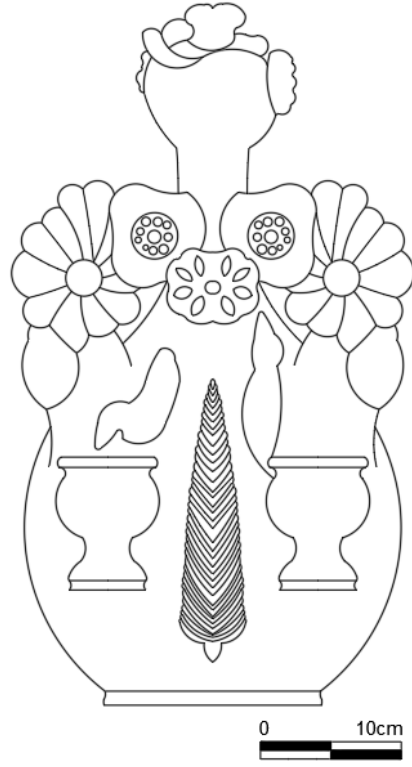
Çizim 24: 23296 env. no'lu eserin kesiti

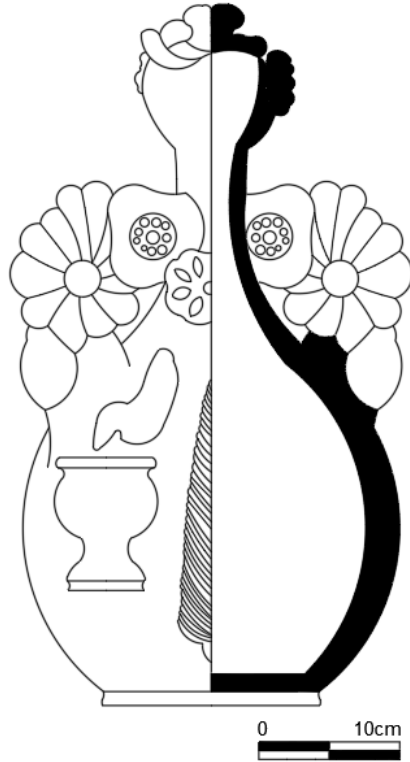
Çizim 25: 7341 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

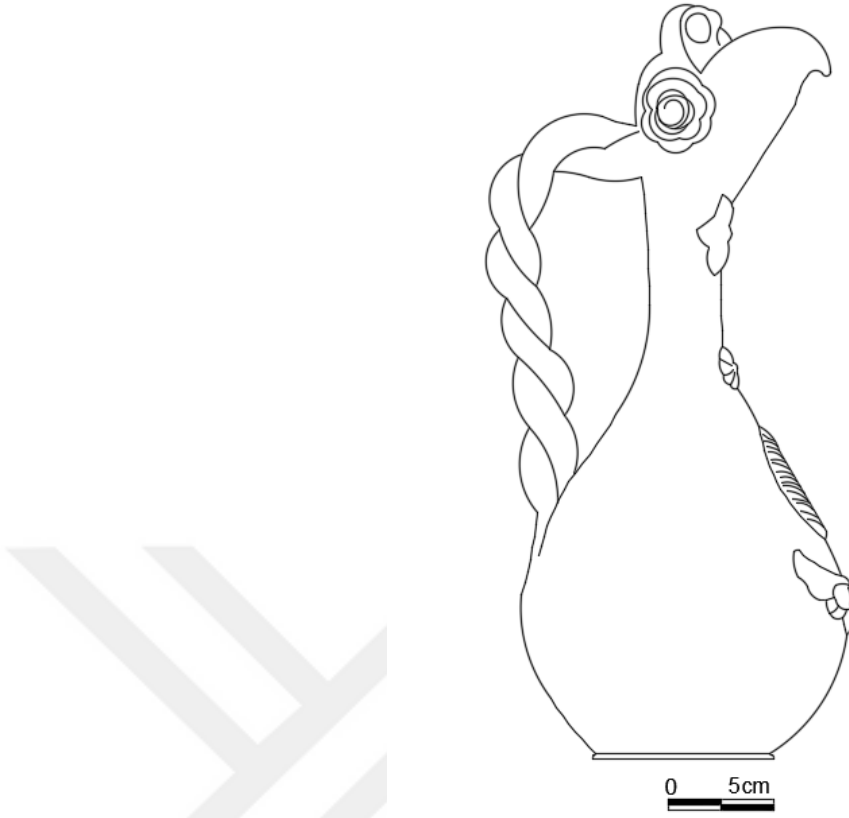
Çizim 26: 7341 Env. no'lu eserin kesiti

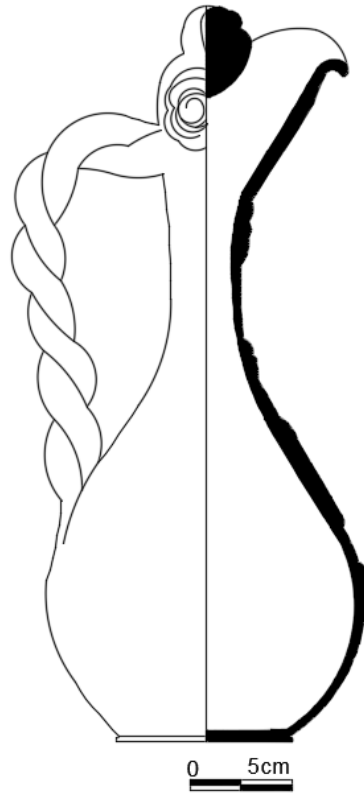
Çizim 27: 25133 Env. no'lu eserin önden görünüşü

Çizim 28: 25133 Env. no'lu eserin kesiti

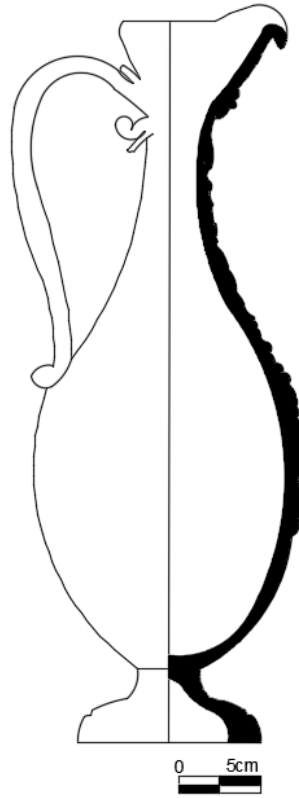
Çizim 29: 18507 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

Çizim 30: 18507 Env. no'lu eserin kesiti

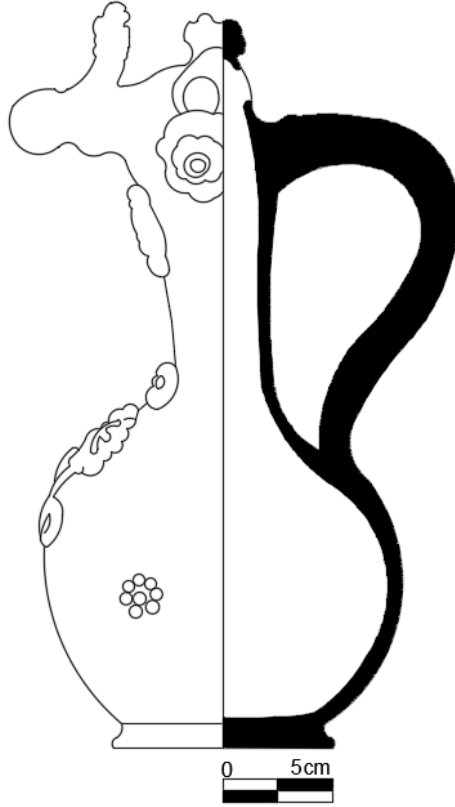
Çizim 31: 5151 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

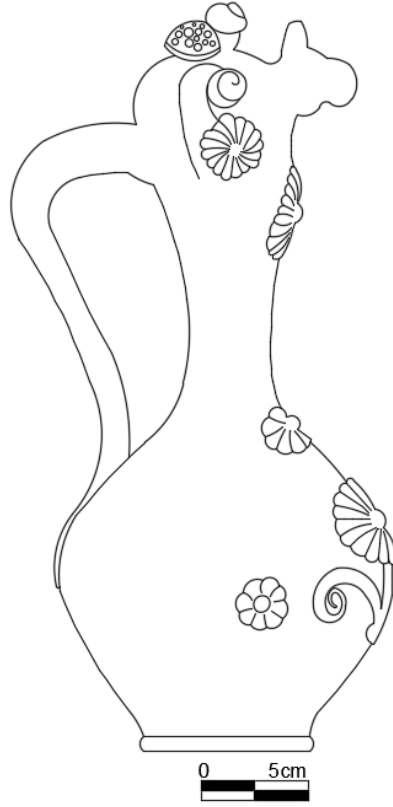
Çizim 32: 5151 Env. no'lu eserin kesiti

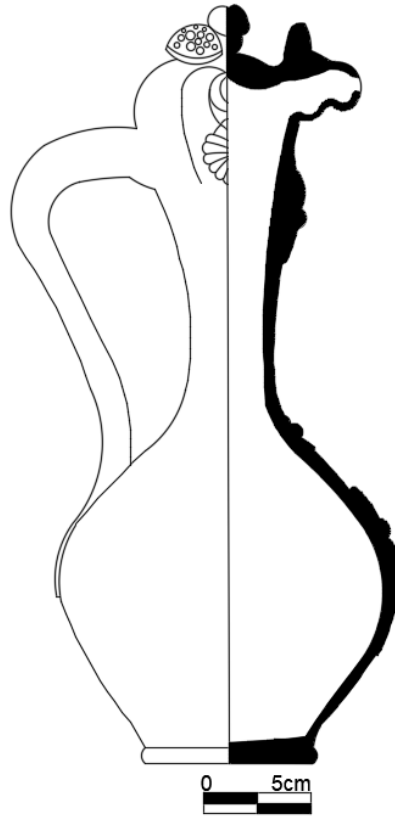
Çizim 33: 11603 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

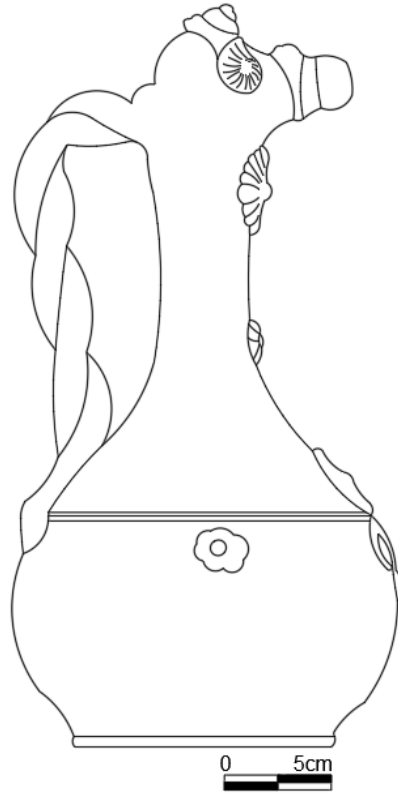
Çizim 34: 11603 Env. no'lu eserin kesiti

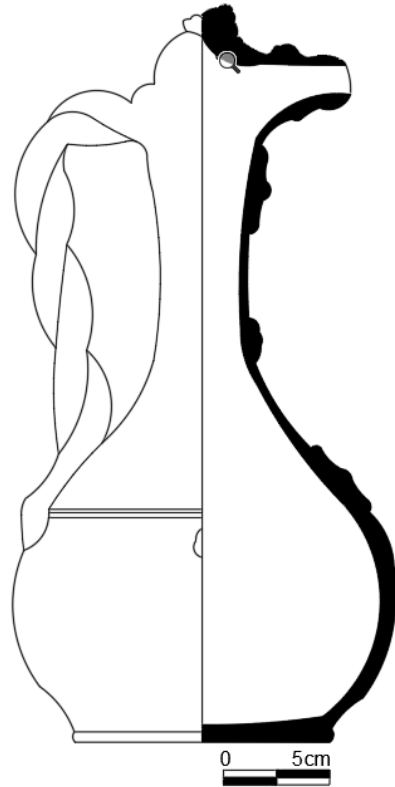
Çizim 35: 23281 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

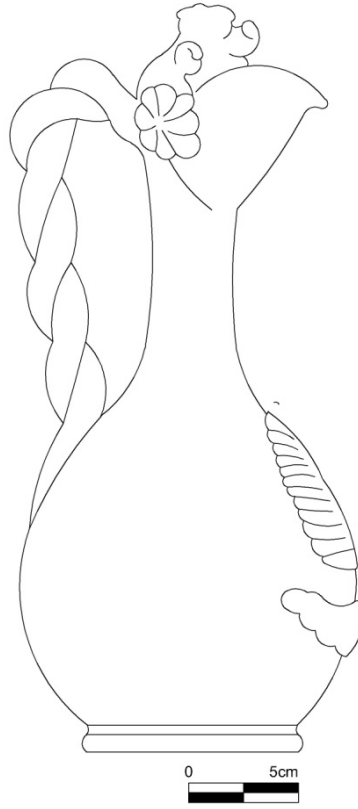
Çizim 36: 23281 Env. no'lu eserin kesiti

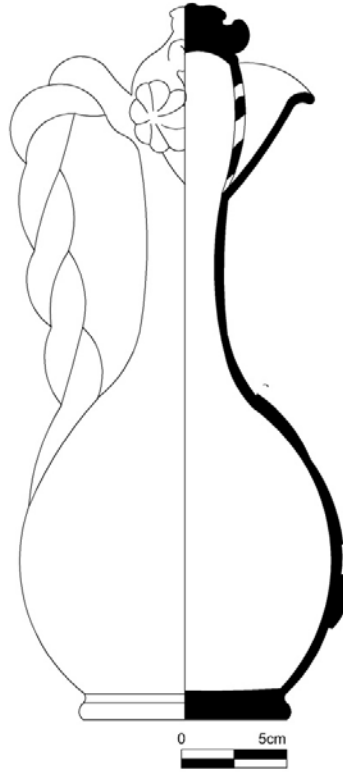
Çizim 37: 23282 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

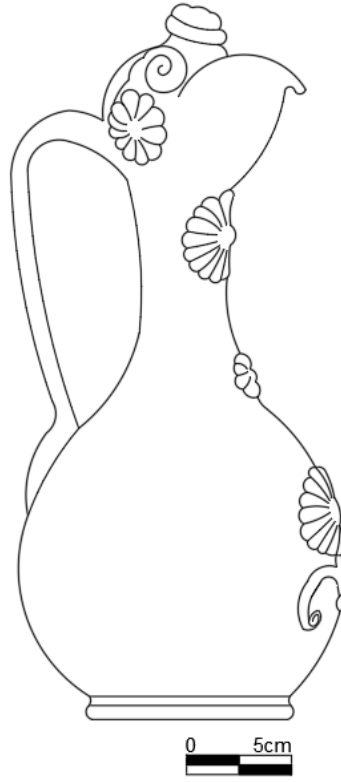
Çizim 38: 23282 Env. no'lu eserin kesiti

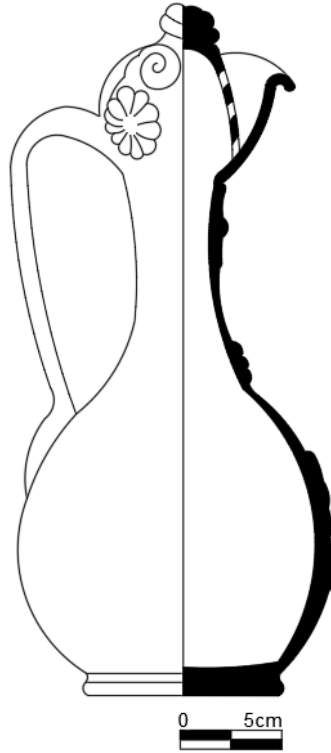
Çizim 39: 23297 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

Çizim 40: 23297 Env. no'lu eserin kesiti

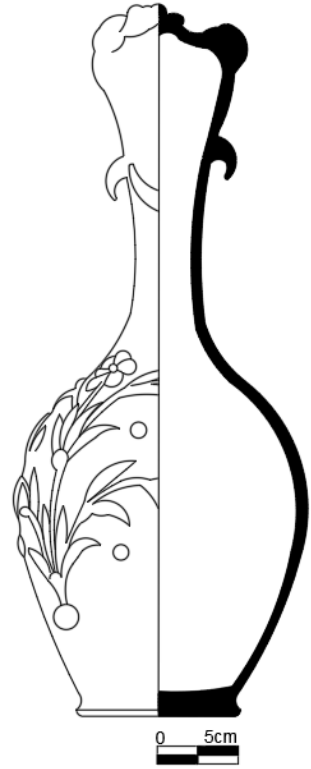
Çizim 41: 23299 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

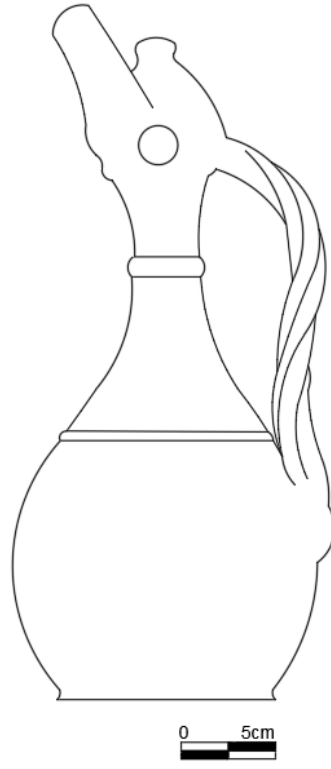
Çizim 42: 23299 Env. no'lu eserin kesiti

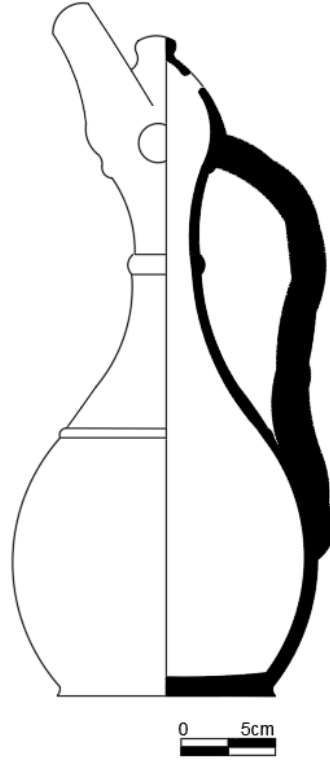
Çizim 43: 23372 Env. no'lu eserin önden görünüşü

Çizim 44: 23372 Env. no'lu eserin kesiti

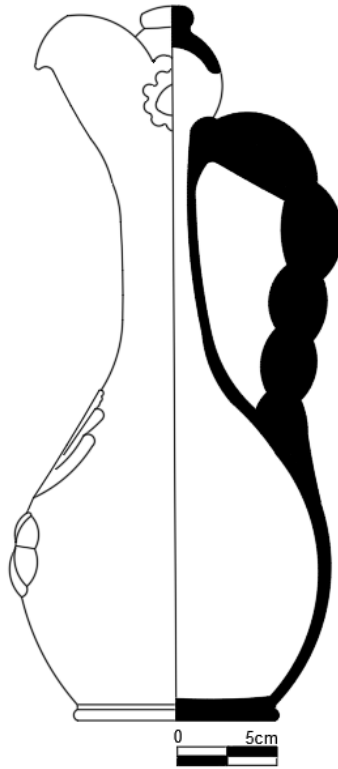
Çizim 45: 23408 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

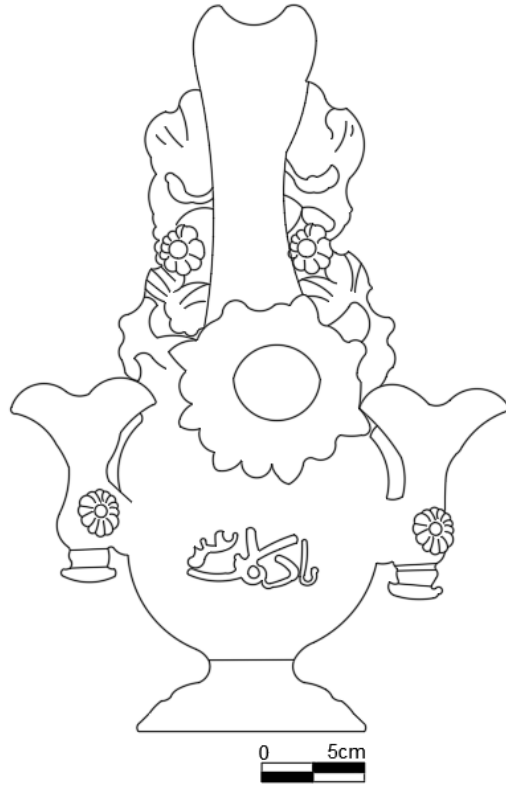
Çizim 46: 23408 Env. no'lu eserin kesiti

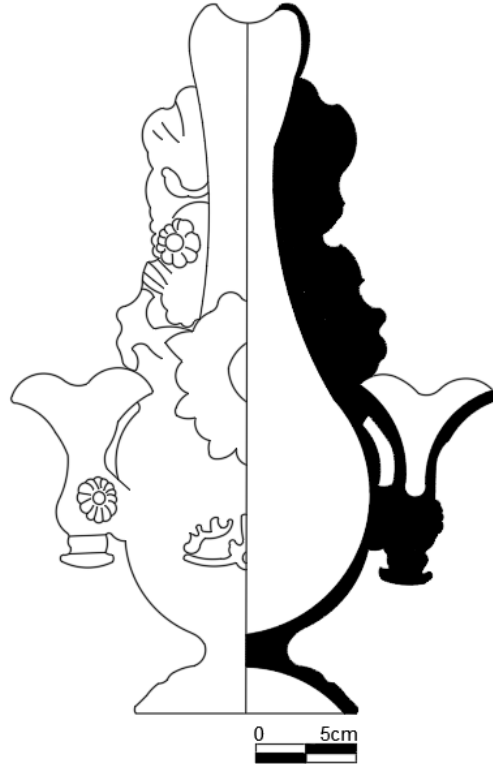
Çizim 47: 23409 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

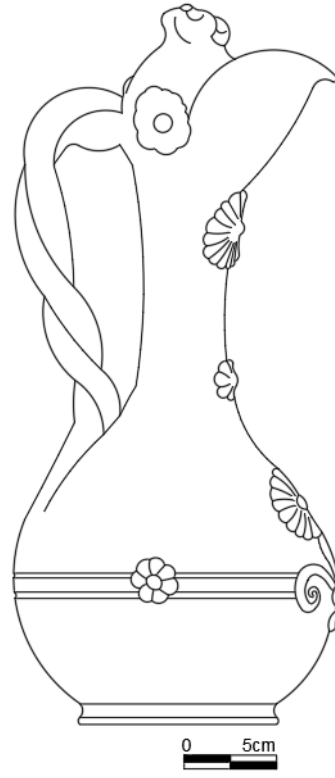
Çizim 48: 23409 Env. no'lu eserin kesiti

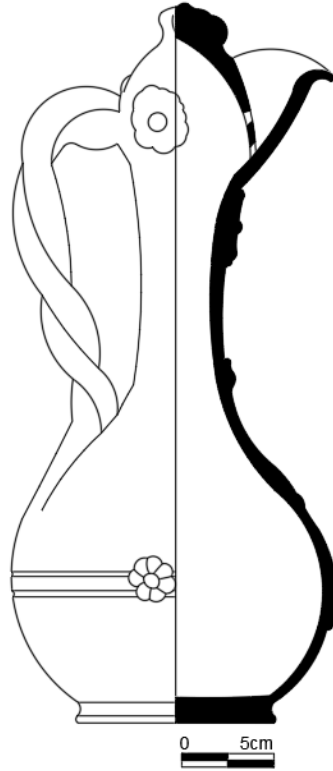
Çizim 49: 24225 Env. no'lu eserin önden görünüşü

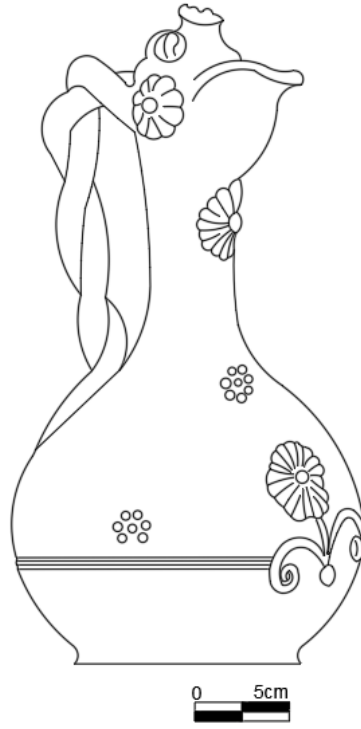
Çizim 50: 24225 Env. no'lu eserin kesiti

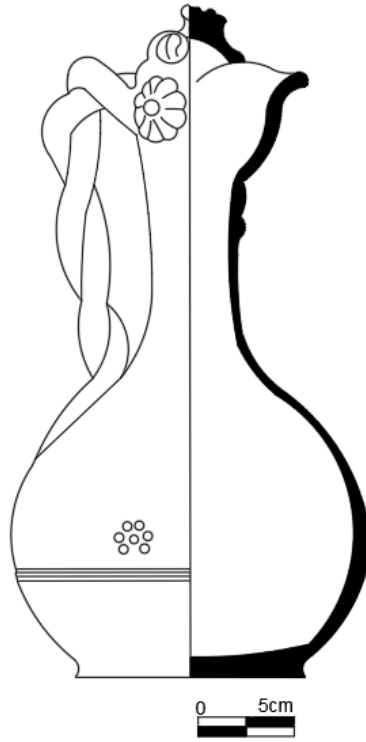
Çizim 51: 24564 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

Çizim 52: 24564 Env. no'lu eserin kesiti

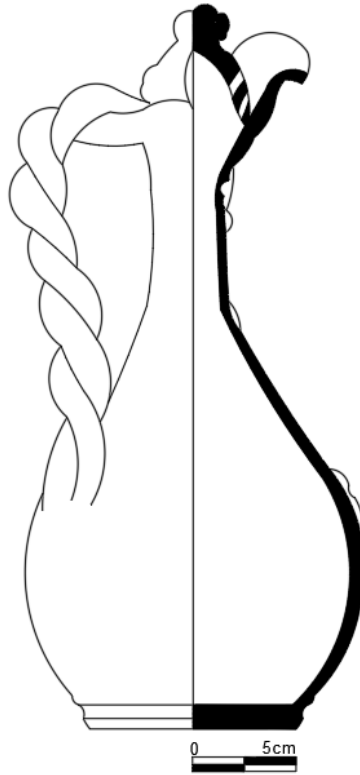
Çizim 53: 25400 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

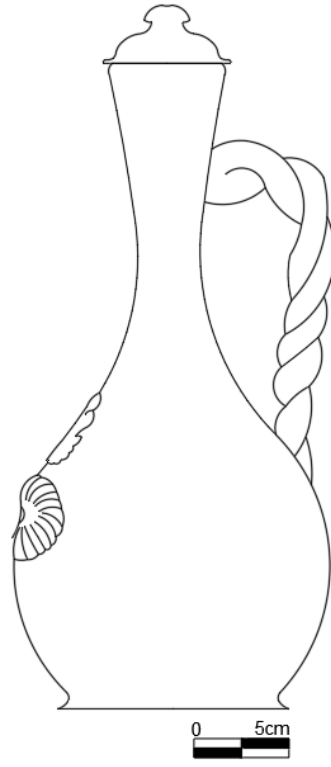
Çizim 54: 25400 Env. no'lu eserin kesiti

Çizim 55: 23424 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

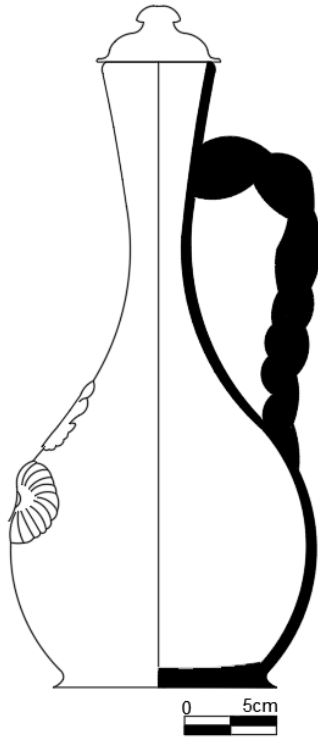
Çizim 56: 23424 Env. no'lu eserin kesiti

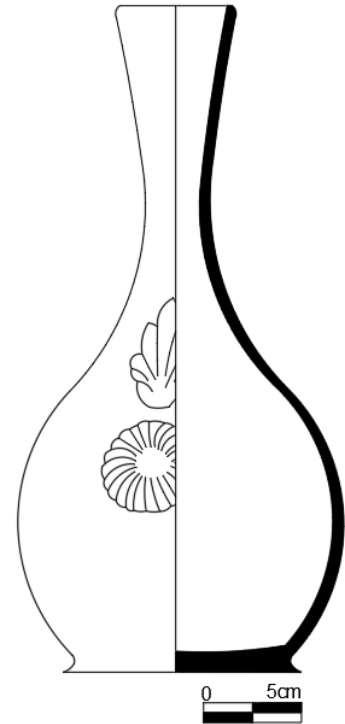
Çizim 57: 23295 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

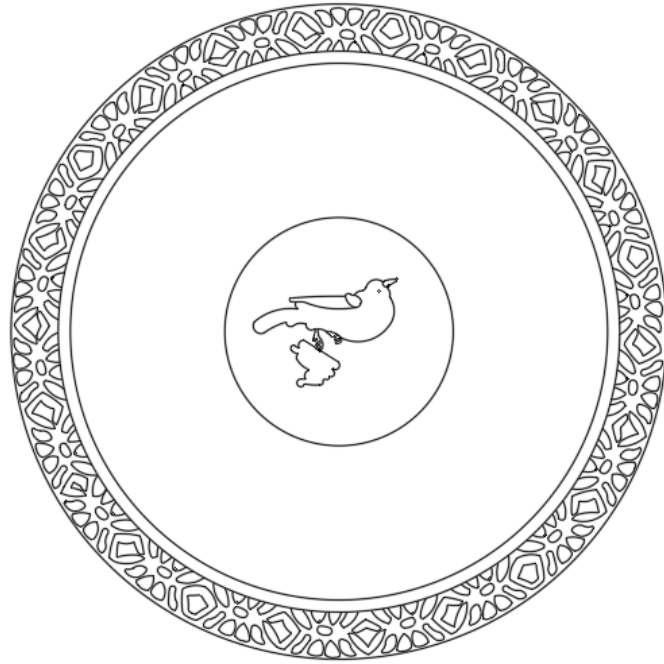
Çizim 58: 23295 Env. no'lu eserin önden görünüşü

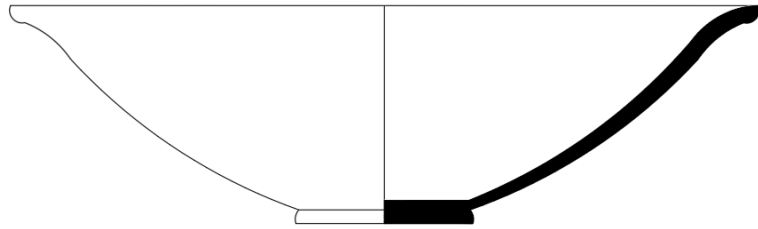
Çizim 59: 23295 Env. no'lu eserin yandan kesiti

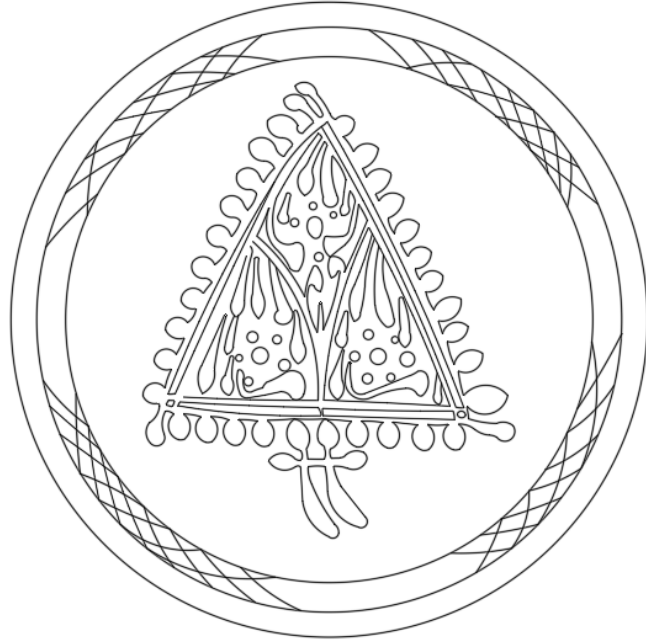
Çizim 60: 23295 Env. no'lu eserin önden kesiti

Çizim 61: 8164 Env. no'lu eserin üstten görünüşü

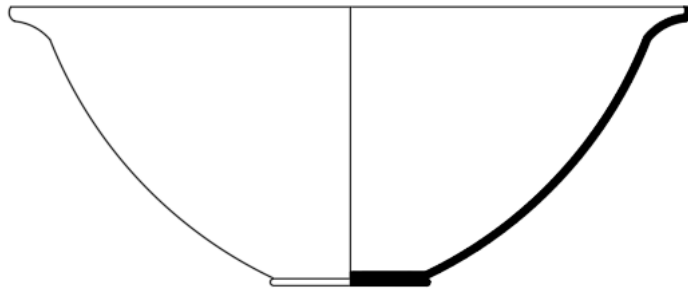

Çizim 62: 8164 Env. no'lu eserin kesiti

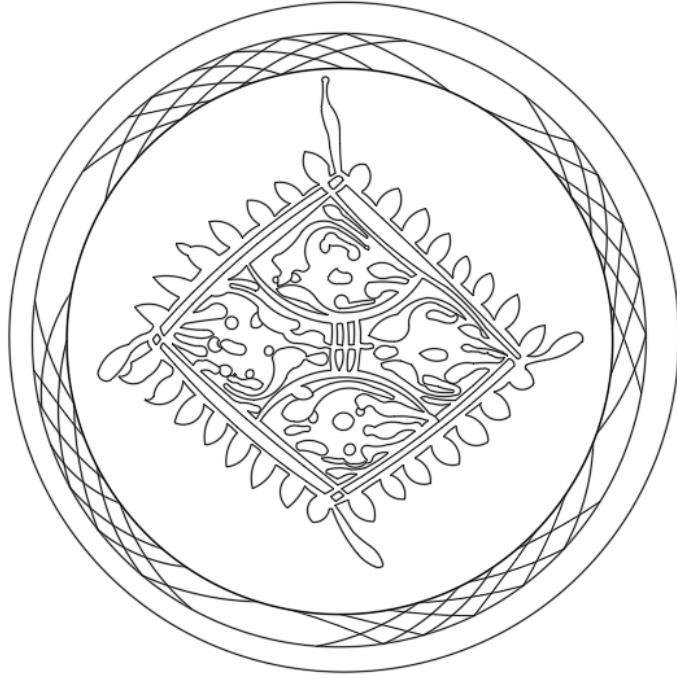
0 5 cm

Çizim 63: 8166 Env. no'lu eserin üstten görünüşü

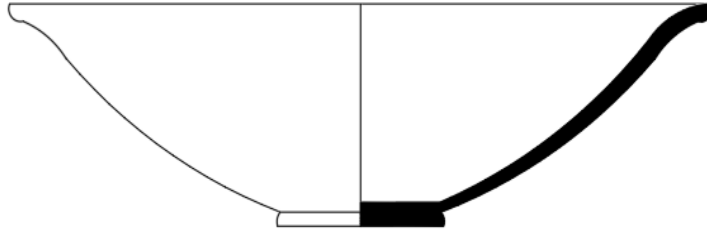

0 5 cm

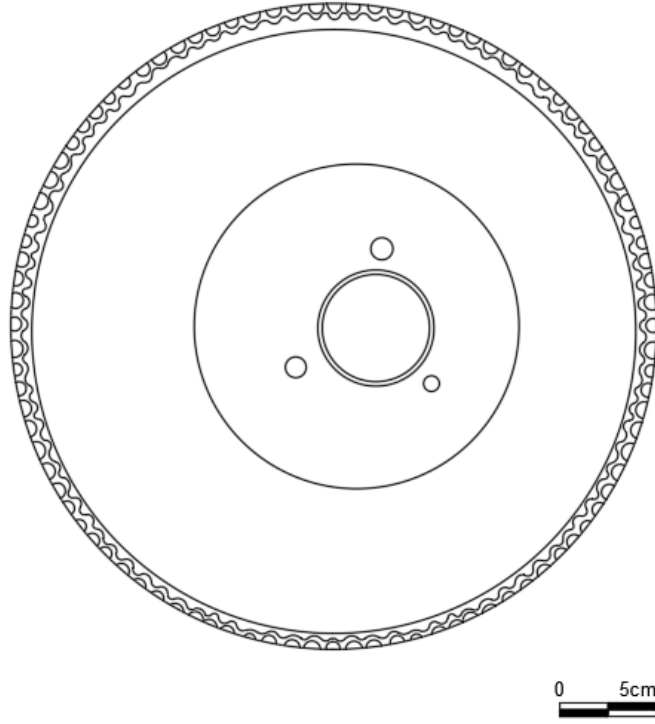
Çizim 64: 8166 Env. no'lu eserin kesiti

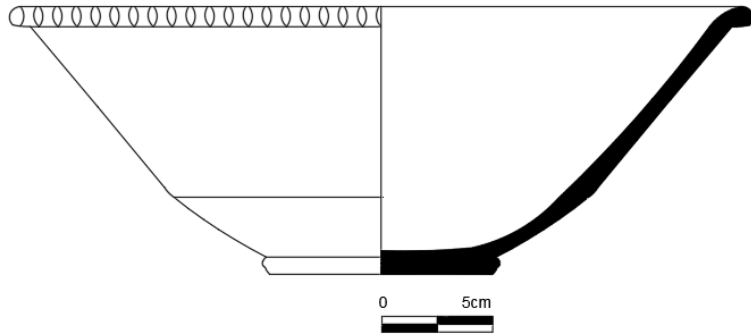
Çizim 65: 8167 Env. no'lu eserin üstten görünüşü

Çizim 66: 8167 Env. no'lu eserin kesiti

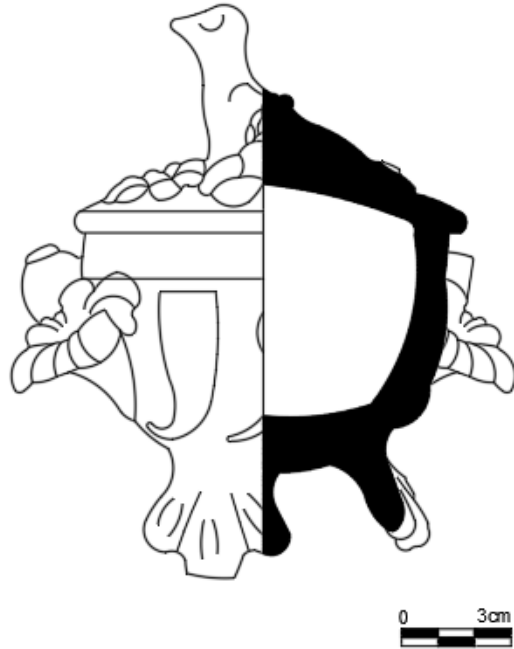
Çizim 67: 10171 Env. no'lu eserin üstten görünüşü

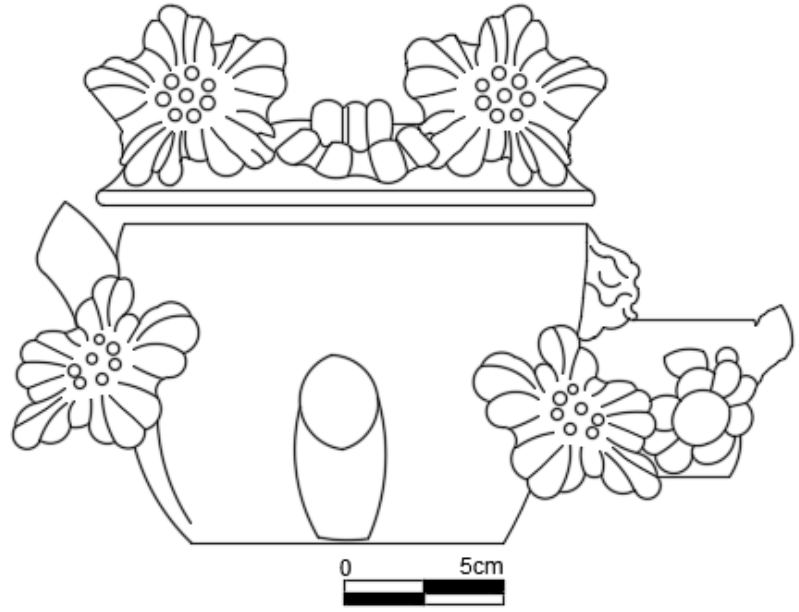
Çizim 68: 10171 Env. no'lu eserin kesiti

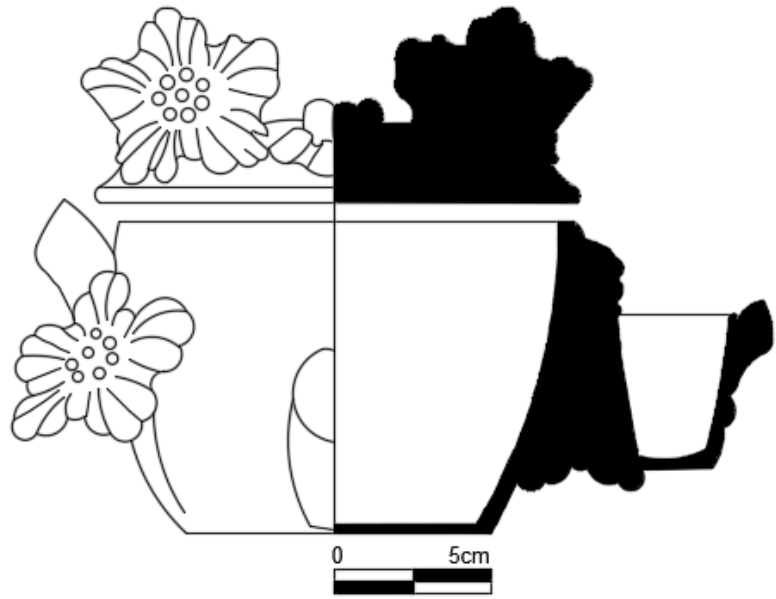
Çizim 69: 18134 Env. no'lu eserin önden görünüşü

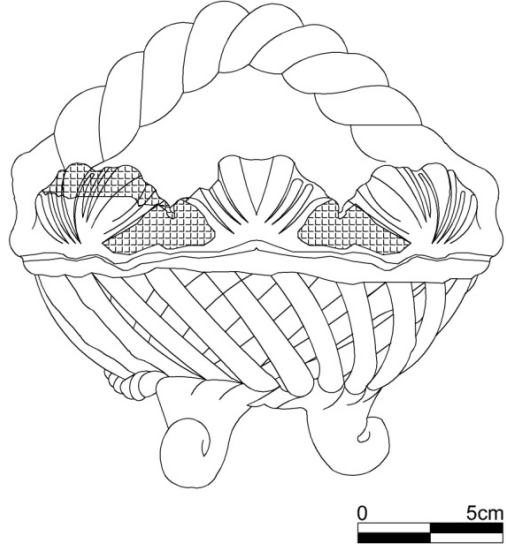
Çizim 70: 18134 Env. no'lu eserin kesiti

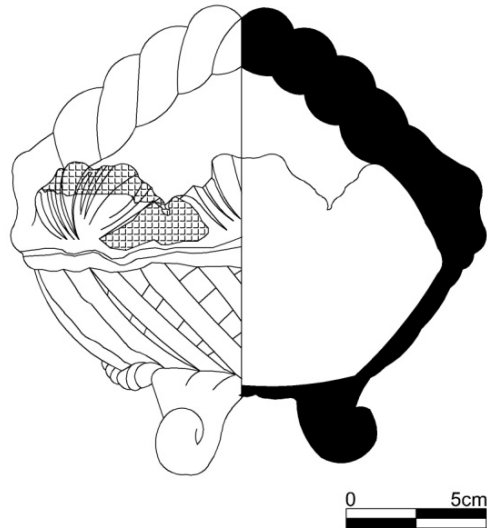
Çizim 71: 5159 Env. no'lu eserin önden görünüşü

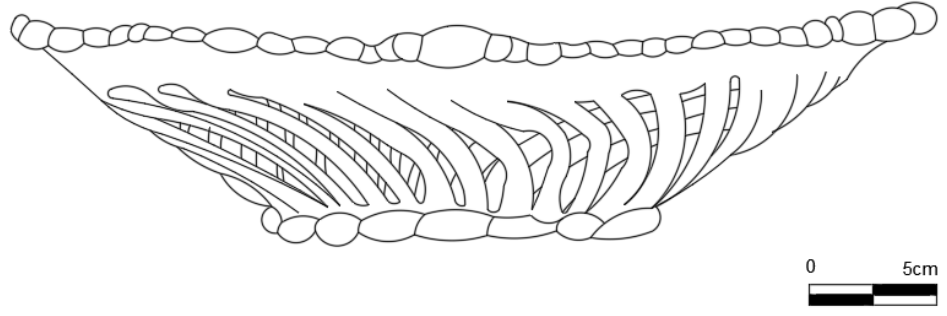
Çizim 72: 5159 Env. no'lu eserin kesiti

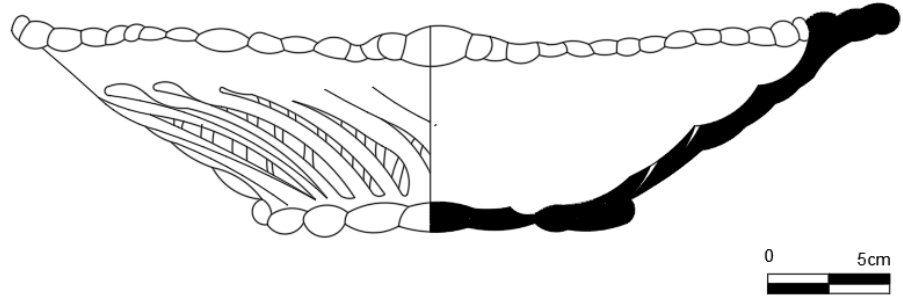
Çizim 73: 5152 Env. no'lu eserin önden görünüşü

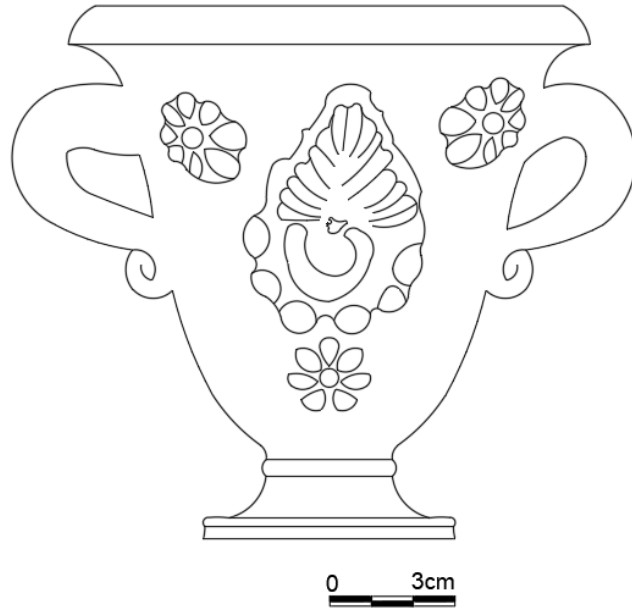
Çizim 74: 5152 Env. no'lu eserin kesiti

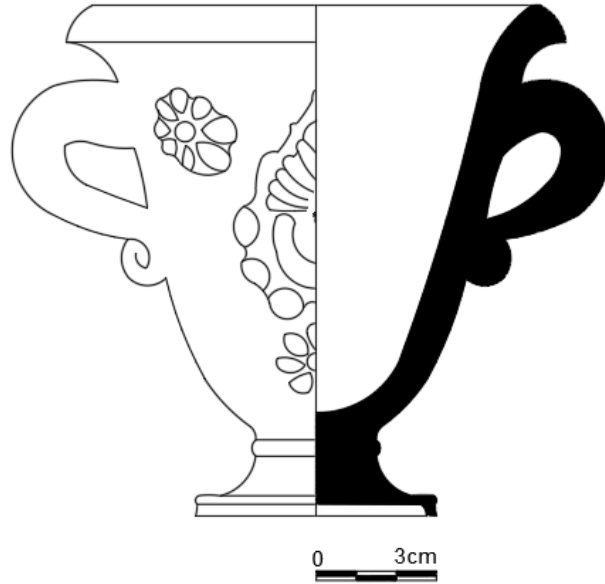
Çizim 75: 5160 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

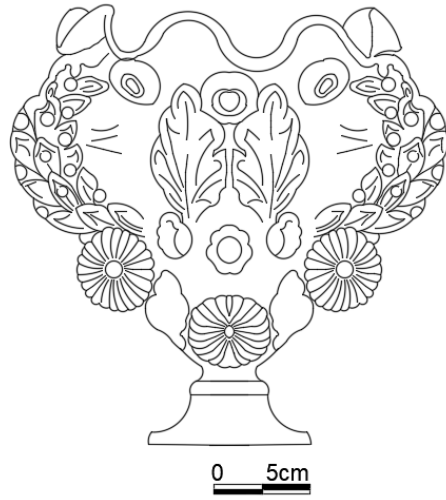
Çizim 76: 5160 Env. no'lu eserin kesiti

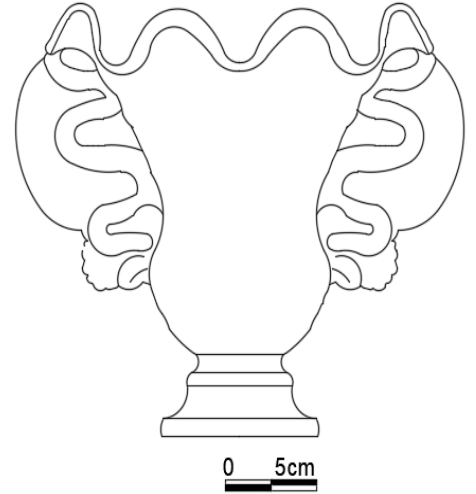
Çizim 77: 9250 Env. no'lu eserin önden görünüşü

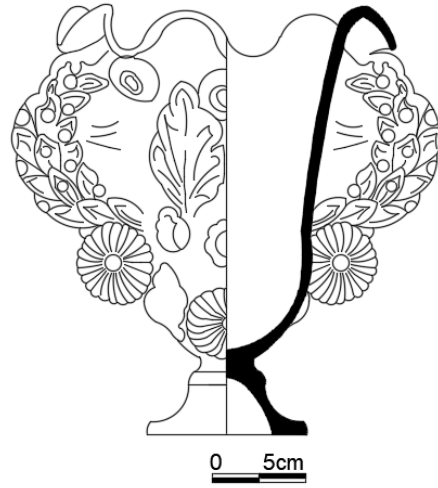
Çizim 78: 9250 Env. no'lu eserin kesiti

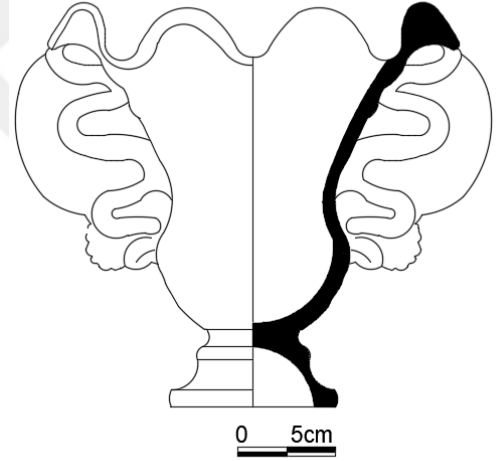
Çizim 79: 868 Env. no'lu eserin önden görünüşü

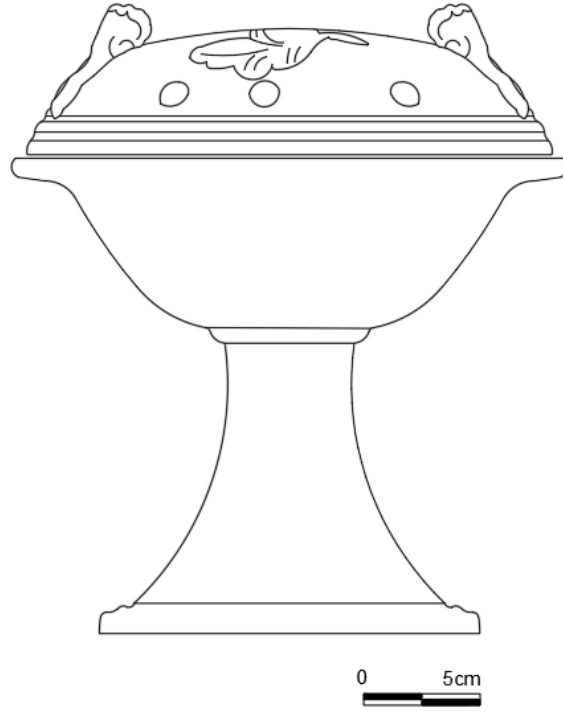
Çizim 80: 868 Env. no'lu eserin arkadan görünüşü

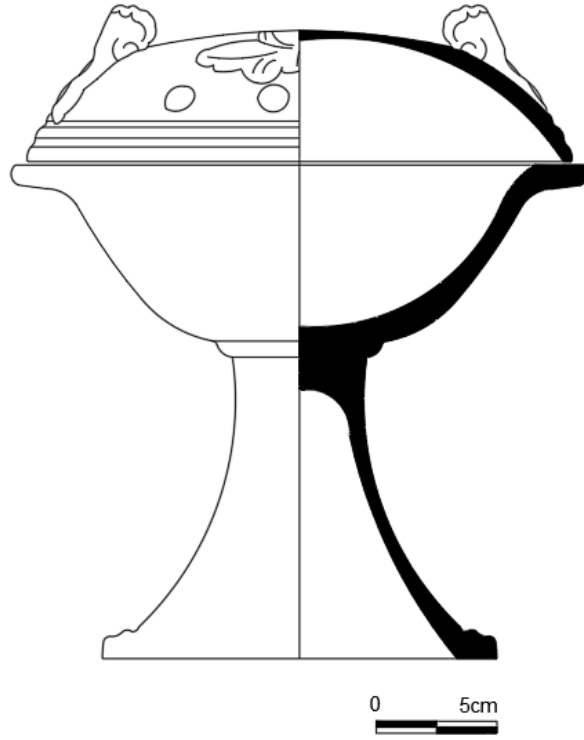
Çizim 81: 868 Env. no'lu eserin önden kesiti

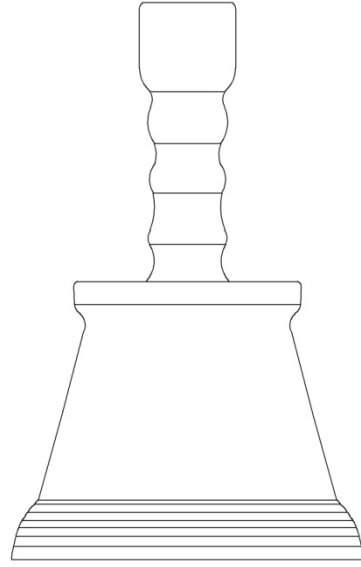
Çizim 82: 868 Env. no'lu eserin arkadan kesiti

Çizim 83: 5199 Env. no'lu eserin önden görünüşü

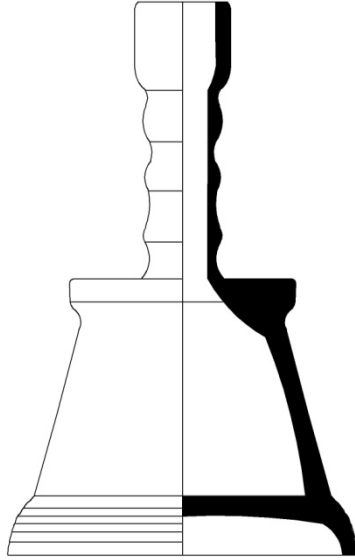

Çizim 84: 5199 Env. no'lu eserin kesiti

0 5cm

Çizim 85: 8654 Env. no'lu eserin önden görünüşü

0 5cm

Çizim 86: 8654 Env. no'lu eserin kesiti

FOTOĞRAFLAR

Fotoğraf 1: 1867 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

Fotoğraf 2: 5156 Env. no'lu eserin önden görünüşü

Fotoğraf 3: 5144 Env. no'lu eserin önden görünüşü

Fotoğraf 4: 23712 Env. no'lu eserin önden görünüşü

Fotoğraf 5: 865 Env. no'lu eserin önden görünüşü

Fotoğraf 6: 18636 Env. no'lu eserin önden görünüşü

Fotoğraf 7: 19999 Env. no'lu eserin önden görünüşü

Fotoğraf 8: 5157 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

Fotoğraf 9: 23298 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

Fotoğraf 10: 23298 Env. no'lu eserin önden görünüşü

Fotoğraf 11: 24960 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

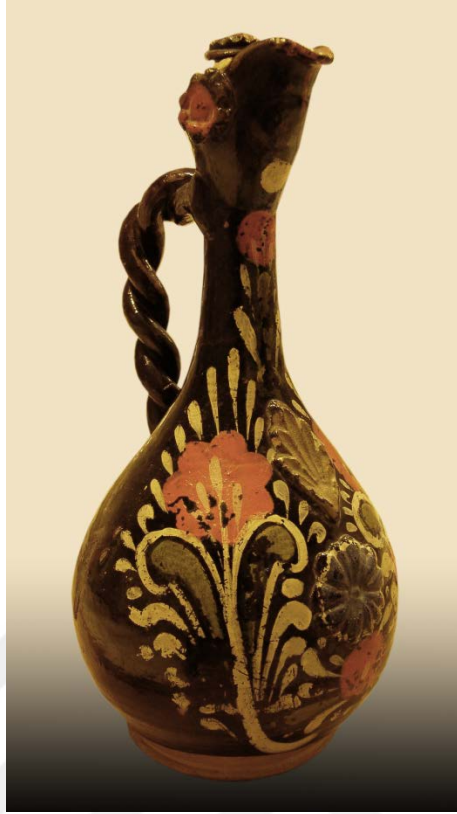
Fotoğraf 12: 23296 Env. no'lu eserin önden görünüşü

Fotoğraf 13: 7341 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

Fotoğraf 14: 25133 Env. no'lu eserin önden görünüşü

Fotoğraf 15: 18507 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

Fotoğraf 16: 5151 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

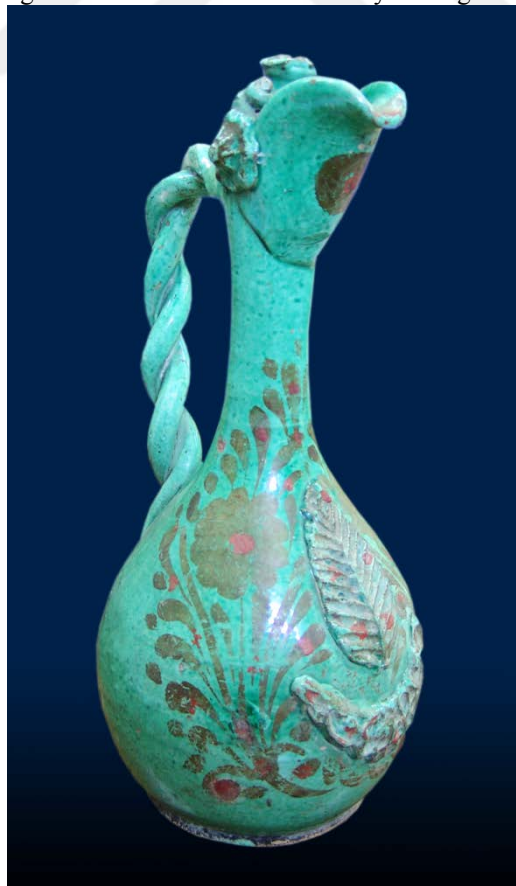
Fotoğraf 17: 11603 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

Fotoğraf 18: 23281 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

Fotoğraf 19: 23282 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

Fotoğraf 20: 23297 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

Fotoğraf 21: 23299 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

Fotoğraf 22: 23372 Env. no'lu eserin önden görünüşü

Fotoğraf 23: 23408 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

Fotoğraf 24: 23409 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

Fotoğraf 25: 24225 Env. no'lu eserin önden görünüşü

Fotoğraf 26: 24564 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

Fotoğraf 27: 25400 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

Fotoğraf 28: 23424 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

Fotoğraf 29: 23295 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

Fotoğraf 30: 23295 Env. no'lu eserin önden görünüşü

Fotoğraf 31: 8164 Env. no'lu eserin üstten görünüşü

Fotoğraf 32: 8166 Env. no'lu eserin üstten görünüşü

Fotoğraf 33: 8167 Env. no'lu eserin üstten görünüşü

Fotoğraf 34: 10171 Env. no'lu eserin üstten görünüşü

Fotoğraf 35: 10171 Env. no'lu eserin üstten görünüşü

Fotoğraf 36: 18134 Env. no'lu eserin önden görünüşü

Fotoğraf 37: 5159 Env. no'lu eserin önden görünüşü

Fotoğraf 38: 5152 Env. no'lu eserin önden görünüşü

Fotoğraf 39: 5160 Env. no'lu eserin yandan görünüşü

Fotoğraf 40: 9250 Env. no'lu eserin önden görünüşü

Fotoğraf 41: 868 Env. no'lu eserin önden görünüşü

Fotoğraf 42: 868 Env. no'lu eserin arkadan görünüşü

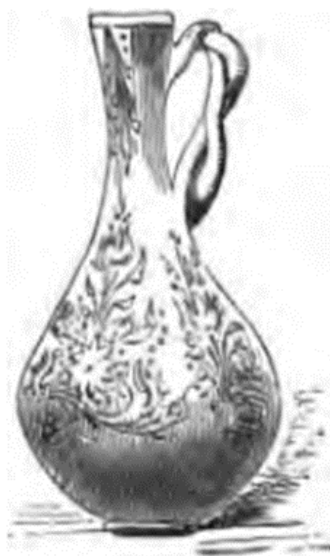
Fotoğraf 43: 5199 Env. no'lu eserin önden görünüşü

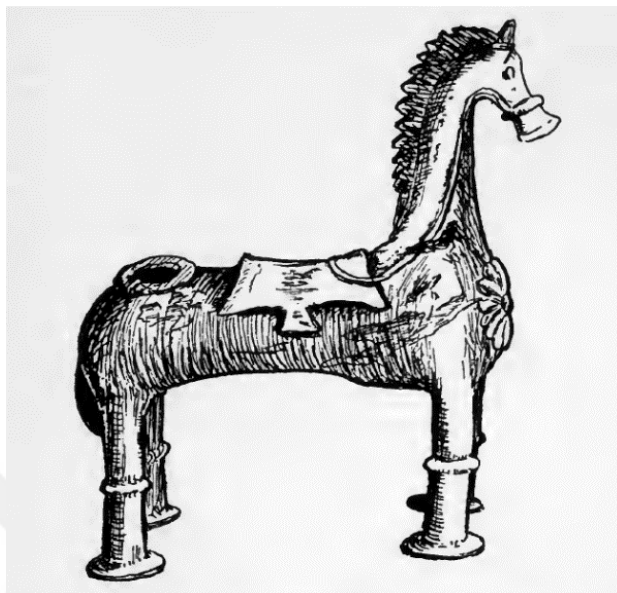
Fotoğraf 44: 8654 Env. no'lu eserin önden görünüşü

Fotoğraf 45 (Albert Smith' den)

Fotoğraf 46 (Albert Smith' den)

Fotoğraf

47:

(James

F.

Blacker'dan)

Fotoğraf 48: Suna&İnan Kıraç Koleksiyonu, 18. yy -19. yy

Fotoğraf 49: Suna&İnan Kıraç Koleksiyonu, 19. yy sonu-20. yy başı

Fotoğraf 50: Suna&İnan Kıraç Koleksiyonu, 19. yy sonu-20. yy başı

Fotoğraf 51: Suna&İnan Kıraç Koleksiyonu, 19. yy sonu

Fotoğraf 52: Suna&İnan Kır a Koleksiyonu, 19. yy sonu-20. yy başı

Fotoğraf 53: Suna&İnan Kır a Koleksiyonu, 19. yy sonu-20. yy başı

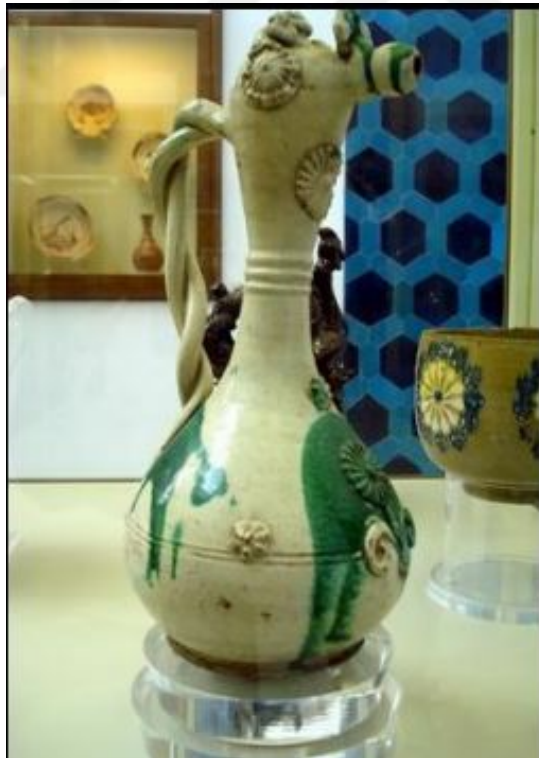
Fotoğraf 54: Suna&İnan Kıraç Koleksiyonu, 19. yy sonu-20. yy başı

Fotoğraf 55: Suna&İnan Kıraç Koleksiyonu, 19. yy

Fotoğraf 56: İstanbul Çinili Köşk Müzesi

Fotoğraf 57: İstanbul Çinili Köşk Müzesi, 19. yy

Fotoğraf 58: İstanbul Çinili Köşk Müzesi, 19. yy sonları

Fotoğraf 59: İstanbul Sadberk Müzesi, 19. yy' ın ilk yarısı

Fotoğraf 60: İstanbul Sadberk Müzesi 19. y.y

TABLO. Seramiklerin Envanter Bilgileri

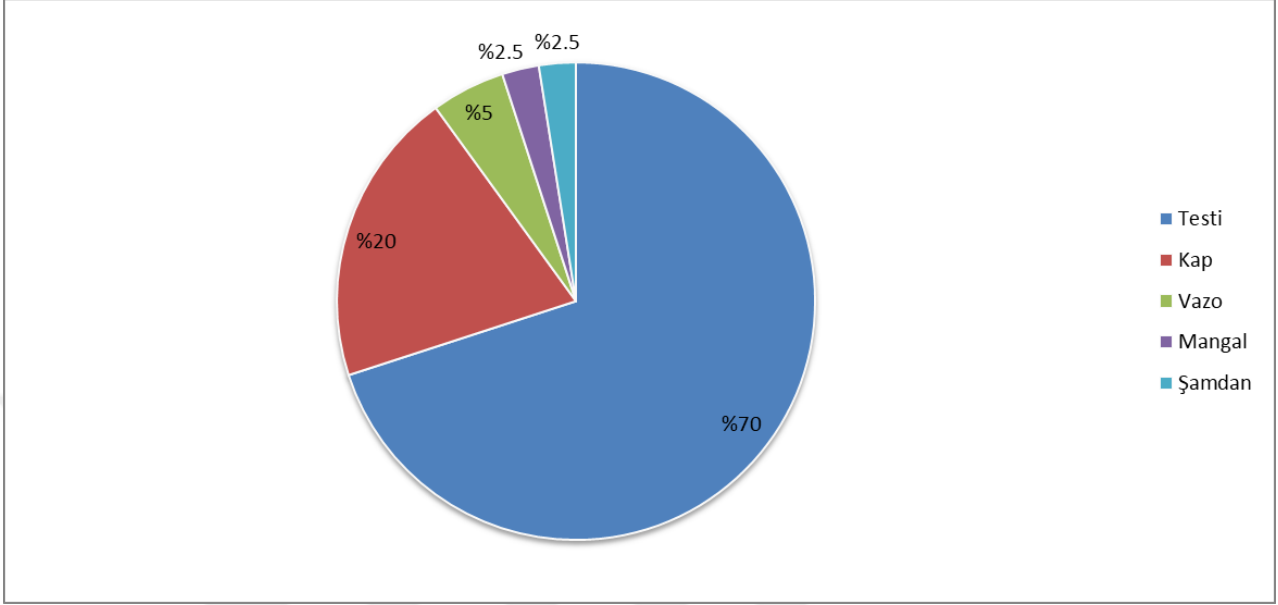
ÖRNEK NO	ENVANTER NO	FOTOĞRAF NO	ÇİZİM NO	DEVRL	ESERİN ADI	MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	MÜZEDEKİ YERİ	BOYUTLARI	BUGÜNKÜ DURUMU	SÜSLEME
1	1867	1	1, 2	19. yy. sonu, 20. yy. başı	Deve biçiminde testi	İstanbul'da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.	1925 Ekim	Vitrinde	Yük.: 17 cm, En: 21 cm	Müze ayağı kırık halde gelmiş ve onarım görmüş	
2	5156	2	3, 4	19.yy. sonu	Aslan biçiminde testi	İstanbul'da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.	1925 Kasım	Vitrinde	Yük.: 17 cm, En: 23 cm	Sağlam	Bitkisel
3	5144	3	5, 6	19. yy. sonu, 20. yy. başı	At biçiminde testi	İstanbul'da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.	1925 Ekim	Vitrinde	Yük.: 34 cm, Taban çapı: 16 cm	Sağlam	Bitkisel, Figüratif
4	23712	4	7, 8	19. yy. sonu, 20. yy. başı	At biçiminde testi	Necmiye Turan'dan satın alınmıştır. Dügün Sokak No: 19/12 Demirlibahçe-Ankara	1979 Aralık	Vitrinde	Yük.: 45 cm, Taban çapı: 11 cm	Keskin hatlı bölgelerinde kırıklar ve deformasyon vardır. Onarım görmemiştir.	Bitkisel, Figüratif
5	865	5	9, 10	19. yy. sonu, 20. yy. başı	At biçiminde testi	İstanbul'da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.		Depoda	Yük.: 44,5 cm, Taban çapı: 13 cm	Sağ kanadı ve ortasındaki kartal motifi kırıktır.	Bitkisel, Figüratif
6	18636	6	11, 12	19. yy. sonu, 20. yy. başı	At biçiminde testi	Zehra Tolunay'dan satın alınmıştır.	1966	Depoda	Yük.: 40 cm, Taban çapı: 10 cm	Sağlam	Bitkisel
7	19999	7	13, 14	19. yy. sonu, 20. yy. başı	At biçiminde testi	Hüseyin Tuncel'den satın alınmıştır. Beypazarı-Gürsögüt Köyü	1971	Depoda	Yük.: 38 cm, Taban çapı: 11 cm	Ayak ve kanatlarının bir kısmı kırılmıştır.	Bitkisel
8	5157	8	15, 16	19.yy.	Ördek biçiminde testi	İstanbul'da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.	1925 Temmuz	Vitrinde	Yük.: 22 cm, Taban çapı 10,5 cm	Sağlam	
9	23298	9,10	17, 18, 19, 20	19.yy.	Ördek biçiminde testi	Antikacı Salih Güven'den satın alınmıştır. Menekşe Sokak No: 10 Ankara	1925 Ekim	Vitrinde	Yük.: 33,5 cm, Taban çapı: 10 cm	Sağlam	Bitkisel
10	24960	11	21, 22	19.yy.	Ördek biçiminde testi	Abdullah Sungurlu'dan satın alınmıştır. Büyük Çarşı No: 39 Ankara	1987 Mart	Vitrinde	Yük.: 36 cm, Taban çapı: 11 cm	Sağlam	Bitkisel
11	23296	12	23, 34	19.yy.	Ördek biçiminde testi	Antikacı Salih Güven'den satın alınmıştır. Menekşe Sokak No: 10 Ankara	1977 Şubat	Vitrinde	Yük.: 33,5 cm, Taban çapı: 9 cm	Eserin ağız kısmı kırıktır.	Bitkisel, Figüratif
12	7341	13	25, 26	19.yy.	Ördek biçiminde testi	Şefika Hanım'dan satın alınmıştır. İstanbul Süleymaniye Harem İskeleyi Sokağı No: 32	1932 Ekim	Vitrinde	Yük.: 45,5 cm, Taban çapı: 8,68 cm	Sağlam	Bitkisel, Geometrik, Yazı
13	25133	14	27, 28	19.yy.	Ördek biçiminde testi	Dilek Özakıyol Koleksiyon A.Ş. Tahrân Cad. No: 12 Ankara	1991 Mart	Vitrinde	Yük.: 33 cm, Taban çapı: 11 cm	Sağlam	Bitkisel, Figüratif
14	18507	15	29, 30	19.yy.	Ördek biçiminde testi	Osman Akbıyık'tan satın alınmıştır. Bahçelievler 3. Cadde No: 109/3 Ankara	1966 Mayıs	Vitrinde	Yük.: 34 cm, Taban çapı: 12 cm	Sağlam	Bitkisel
15	5151	16	31, 32	19.yy.	Ördek biçiminde testi	Ahmet Günahi Türbesi'nden gelmiştir. İstanbul'da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.		Depoda	Yük.: 44 cm, Taban çapı: 11 cm	Sağlam	Bitkisel

ÖRNEK NO	ENVANTER NO	FOTOĞRAF NO	ÇİZİM NO	DEVİRİ	ESERİN ADI	MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	MÜZEDEKİ YERİ	BOYUTLARI	BUGÜNKÜ DURUMU	SÜSLEME
16	11603	17	33, 34	19.yy.	Ördek biçiminde testi	İstanbul'da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.	1939	Depoda	Yük.: 33,5 cm, Taban çapı: 10 cm	Sağlam	Bitkisel
17	23281	18	35, 36	19.yy.	Ördek biçiminde testi	İstanbul'da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.	1977	Depoda	Yük.: 35 cm, Taban çapı: 8 cm	Ağzının üst tarafı kırıktır.	Bitkisel
18	23282	19	37, 38	19.yy.	Ördek biçiminde testi	İstanbul'da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.	1987	Depoda	Yük.: 35 cm, Taban çapı: 12	Ağz kısmının üzeri kırıktır.	Bitkisel
19	23297	20	39, 40	19.yy.	Ördek biçiminde testi	Antikacı Salih Güven'den satın alınmıştır. Menekşe Sokak No: 10 Ankara	1977	Depoda	Yük.: 34 cm, Taban çapı: 10 cm	Sağlam	Bitkisel
20	23299	21	41, 42	19.yy.	Ördek biçiminde testi	Antikacı Salih Güven'den satın alınmıştır. Menekşe Sokak No: 10 Ankara	1977	Depoda	Yük.: 34 cm, Taban çapı: 9 cm	Sağlam	Bitkisel
21	23372	22	43, 44	19.yy.	Ördek biçiminde testi	Abdullah Sungurlu'dan satın alınmıştır. İstanbul'da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.	1977	Depoda	Yük. 44 cm, Taban çapı: 10 cm	Ağız ve üst kısmındaki çukurluk kırıktır.	Bitkisel
22	23408	23	45, 46	19.yy.	Ördek biçiminde testi	Antikacı Salih Güven'den satın alınmıştır. Menekşe Sokak No: 10 Ankara	1977	Depoda	Yük.: 37 cm, Taban çapı: 11,5 cm	Sağlam	Bitkisel
23	23409	24	47, 48	19.yy.	Ördek biçiminde testi	Antikacı Salih Güven'den satın alınmıştır. Menekşe Sokak No: 10 Ankara	1977	Depoda	Yük.: 35 cm, Taban çapı: 10 cm	Sağlam	Bitkisel
24	24225	25	49, 50	19.yy.	Ördek biçiminde testi	Şükran Torunoğlu'ndan satın alınmıştır.	1987	Depoda	Yük.: 35 cm, Taban çapı: 11 cm	Sağlam	Bitkisel, Yazı
25	24564	26	51, 52	19.yy.	Ördek biçiminde testi	Hürriyet Yıldırım'dan satın alınmıştır. Hamamönü Fırın Sokak No: 12 Ankara	1984	Depoda	Yük.: 39 cm, Taban çapı: 11 cm	Sağlam	Bitkisel
26	25400	27	53, 54	19.yy.	Ördek biçiminde testi	Adnan İzmirli'lerden mäsadere usulü ile alınmıştır.	1980	Depoda	Yük.: 35 cm, Taban çapı: 12 cm	Sağlam	Bitkisel
27	23424	28	55, 56	19.yy.	Ördek biçiminde testi	Antikacı Salih Güven'den satın alınmıştır. Menekşe Sokak No: 10 Ankara	1977	Depoda	Yük.: 35 cm, Taban çapı: 10 cm	Sağlam	Bitkisel
28	23295	29,30	57, 58, 59, 60	19.yy.	Kapaklı testi	Antikacı Salih Güven'den satın alınmıştır. Menekşe Sokak No: 10 Ankara	1977	Depoda	Yük.: 37 cm, Taban çapı: 12 cm	Sağlam	Bitkisel
29	8164	31	61, 62	18.yy. sonu	Kuş motifli çukur kap	İstanbul'da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.	1934	Vitrinde	Yük.: 8 cm, Ağız çapı: 27,5 cm, Taban çapı: 7 cm	Sağlam	Geometrik, Figüratif
30	8166	32	63, 64	18. yy.	Üçgen desenli çukur kap	Antikacı Ömer Bey'den alınmıştır. İstanbul Bedesten No: 105	1934 Ocak	Vitrinde	Yük.: 8 cm, Taban çapı: 6,5 cm	Sağlam	Geometrik, Bitkisel

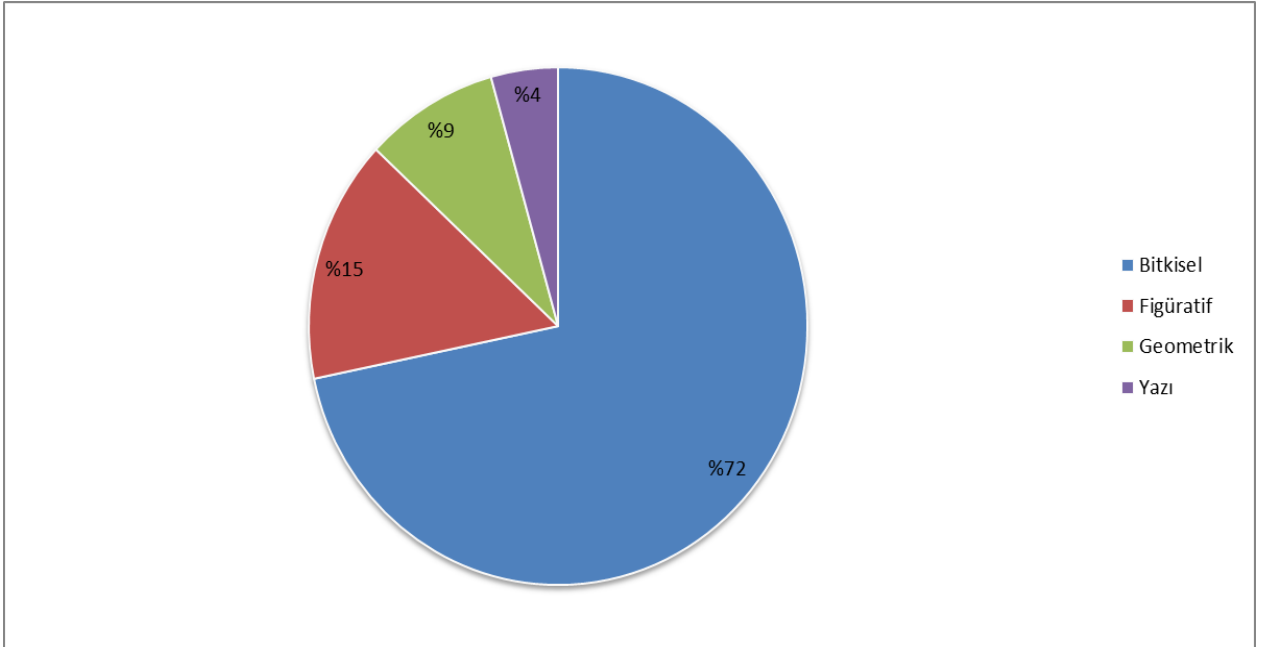
ÖRNEK NO	ENVANTER NO	FOTOĞRAF NO	ÇİZİM NO	DEVİRİ	ESERİN ADI	MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	MÜZEDEKİ YERİ	BOYUTLARI	BUGÜNKÜ DURUMU	SÜSLEME
31	8167	33	65, 66	18. yy.	Kare desenli çukur kap	Antikacı Ömer Bey'den alınmıştır. İstanbul Bedesten No: 106	1934 Ağustos	Vitrinde	Yük.: 8 cm, Taban çapı: 6,5 cm	Sağlam	Geometrik, Bitkisel
32	10171	34,35	67, 68	18. yy.	Çukur kap	İstanbul evkafının Şehzade ambarından İstanbul müzeleri direktörlüğü vasıtasıyla Müzeler direktörlüğünün 26/12/1935 tarihli ve 1155 sayılı tezkeresiyle alınmıştır.	1935 Aralık	Vitrinde	Yük.: 13,5 cm, Taban çapı: 12 cm	Sağlam	
33	18134	36	69, 70	19. yy. sonu, 20. yy. başı	Kapaklı kap	Mehmet Kiraz'dan satın alınmıştır. Tokat Mah. No: 45 Babadağ-Denizli	1965 Temmuz	Vitrinde	Yük.: 15,5 cm, Taban çapı: 10 cm	Kapağının ağzının iki kenarı kırkıktır.	Bitkisel, Figüratif
34	5159	37	71, 72	19. yy. sonu, 20. yy. başı	Kapaklı kap	İstanbul'da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.	1926 Aralık	Depoda	Yük.: 16 cm, Taban çapı: 10 cm	Sağlam	Bitkisel
35	5152	38	73, 74	19. yy. sonu	Kulplu sepet örgülü kap	İstanbul'da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.	1925 Eylül	Vitrinde	Yük.: 17 cm, Taban çapı: 17 cm	Sağlam	Bitkisel
36	5160	39	75, 76	19. yy. sonu	Sepet örgülü kap	İstanbul'da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.	1925 Ağustos	Vitrinde	Yük. 7 cm, Ağız çapı: 29 cm, Taban çapı: 12,5 cm	Sağlam	
37	9250	40	77, 78	19. yy.	Vazo	İstanbul Koca Mustafa Paşa'da Nurettin Türbesinden evkaf ambarına oradan İstanbul müzeleri direktörlüğü vasıtasıyla Müzeler direktörlüğünün 26/12/1935 tarihli ve 1155 sayılı tezkeresiyle alınmıştır.	1935 Aralık	Vitrinde	Yük.: 13 cm, Taban çapı: 6 cm	Sağlam	Bitkisel
38	868	41,42	79, 80, 81, 82	19. yy.	Vazo	İstanbul'da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.		Depoda	Yük.: 23 cm, Taban çapı: 8,5 cm	Sağlam	Bitkisel
39	5199	43	83, 84	19. yy. sonu	Mangal	İstanbul'da Türk Etnografi Komisyonu tarafından satın alınan eşyadan.	1925 Ağustos	Vitrinde	Yük.: 26 cm, Taban çapı: 16 cm	Sağlam	Bitkisel
40	8654	44	85, 86	19. yy.	Şamdan	Ankara Asarataika ve Müzeler Müdürlüğü'nün 5/6/1935 tarih ve 485 No'lu tahriratıyla Diyarbakır'dan gelmiştir.	1935	Vitrinde	Yük.: 19 cm, Taban çapı: 12 cm	Onarım görmüştür. Boğazından kırık vaziyette gelmiş ve müzede yapıştirilmiştir.	

GRAFİKLER

Grafik 1. Seramik Türlerinin Oranları

Grafik 2. Seramiklerin Süsleme Türlerinin Oranları

ÖZ GEÇMİŞ

KİMLİK BİLGİLERİ

Adı Soyadı : Esra KILIÇOĞLU
Doğum Yeri : Ankara
Doğum Tarihi : 05.01.1988
E-posta : e.kilicoglu@hotmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

Lise : Başkent Lisesi (2001-2004)
Lisans : Pamukkale Üniversitesi-Sanat Tarihi (2007-2011)
Yüksek Lisans : Pamukkale Üniversitesi- Sanat Tarihi (2011-2019)
Doktora : -
Yabancı Dil ve Düzeyi: 50

İŞ DENEYİMİ : -

ARAŞTIRMA ALANLARI:-

TEZDEN ÜRETİLEN TEBLİĞ VE YAYINLAR:-